

Ekwo

Ndu eze

k'ębo

Éhazaya ezi g'e jeru iya l'agwa Balu-Zebobu

1 ¹Tobudu iya bụ; Éhabu nwuhuepho; ndu Mówabu wata ekwefuru
ndu Ízurelu ike.

²Q bụru teke ono bẹ́ Éhazaya shi l'onuzo ụlo-eli iya lē Samériya kabafu
bya addaa meka iphe. Q bya ezia ndu-ozi; sụ phe: “Unu jeeshikwa l'ajị lē
Balu-Zebobu, bụ agwa ndu Ekuronu g'a maru ?mu l'a-kaa mma l'iphe-a,
mu mekaru-a?”

³Ole ojozi Chipfu jeru asụ Elayijia, onye mkpukpu Tishibe: “Gbalihu je-
pfu ndu-ozi eze ndu Samériya pho je asụ phe: ‘?Bụ lē Chileke ta nodu l'alị
ndu Ízurelu meru g'o gude; unu nodu eje l'ajị lē Balu-Zebobu, bụ agwa
ndu Ekuronu?’ ⁴Qo ya bụ lę-a; Chipfu sru-a: ‘I tị byadu agbeshi agbeshi
l'iphe-azee, eka i dabyiru ono. I nwuhufutajekwa.’” Qo ya bụ; Elayijia
jeshia.

⁵Ndu ozi ono lwaphuta azụ; bya abyapfuta eze; o sụ phe: “?Denu g'o
nwuru; unu lwatashiaru azụ?”

⁶Ephe sụ iya: “O nweru nwoke, byapfutaru anyi bya asụ anyi: ‘Unu je-
pfu eze ono, ziru unu ozi ono je asụ iya lē Chipfu sru-a: ?Bụ lē Chileke
ta anodu l'alị Ízurelu meru g'o gude i zia g'e jeru ngu l'ajị lē Balu-Zebobu,
 bụ agwa ndu Ekuronu? Sụ-a; i tị byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azee eka i
dabyiru ono. I nwuhufutajekwa.’”

⁷Eze bya asụ phe: “?O du ịdu-agha; mbụ nwoke ono, byapfutaru unu
bya epfuaru unu iphe ono?”

⁸Ephe sụ iya: “O yero uwe, e meru l'ejị anụ; iphe, o keru l'upfu bụru
akpo-anụ.”

Éhazaya sụ: “Q kwa Elayijia kę Tishibe bẹ́ o bụ.”

Éhazaya ezi g'e je egude Elayijia

⁹Töbudu iya bụ; eze bya ezia onye-ishi ndu ojogu uko poro labo l'iri; bya eyeru iya ndu ojogu iya ono g'ephe je egude Elayijia. Ephe rwua; onye-ishi ndu ojogu ono bya ejepfu Elayijia lę mkpapkponu úbvú l'eka ọ no; je asụ iya: “Gube onye kę Chileke; eze suru g'i nyizeta!”

¹⁰Elayijia sụ onye-ishi ndu ojogu uko poro labo l'iri ono: “O -buru lę mu bụ onye kę Chileke; g'oku shikwa l'imigwe bya ekegbushia unu lę ndu ojogu uko poro labo l'iri ono, unu l'ephe swi ono.” Töbudu iya bụ; ọku shinu l'imigwe bya ekegbushia yele ndu ojogu uko poro labo l'iri ono.

¹¹Eze byakwa ezia onye-ishi ndu ojogu uko poro labo l'iri ozo; bya eyeru iya ndu ojogu uko poro labo l'iri g'ephe je egude Elayijia. Ephe rwua; onye-ishi ndu ojogu ono sụ iya: “Gube onye kę Chileke; eze suru g'i nyizeta egwegwa!”

¹²Elayijia sụ: “O -buru lę mu bụ onye kę Chileke; g'oku shikwa l'imigwe bya ekegbushia unu lę ndu ojogu uko poro labo l'iri ono, unu l'ephe swi ono.” Töbudu iya bụ; ọku kę Chileke shi l'imigwe bya ekegbushikota yele ndu ojogu uko poro labo l'iri ono.

¹³O ya bụ; eze byakwa ezia onye-ishi ndu ojogu uko poro labo l'iri k'eto iya; bya eyeru iya ndu ojogu uko poro labo l'iri ono. Ephe rwua; onye-ishi ndu ojogu uko poro labo l'iri k'eto iya ono nyikota; bya ejepfu Elayijia; je adaa gbushi ikpere l'iphu iya; rwoahaa ya; sụ: “Gube onye kę Chileke; jiko gubenu ndzụ mu iphe; mę ndzụ ụmadzu uko poro labo l'iri-a, bụ ndu-ozi ngu-a. Gubenu phę iphe l'enya nkengu. ¹⁴Lewaro g'oku shi l'imigwe bya ekegbushia ndu-ishi ndu ojogu labo pho, vuhawa uze bya; mę ndu ojogu uko poro labo l'iri iri pho, ephe l'ephe swigbaa pho. Jiko gubero ndzụ mu iphe l'enya nkengu.”

¹⁵Töbudu iya bụ; ojozi Chipfu sụ Elayijia: “Tsuru iya nyize. Ba atsushi iya ebvu!” O ya bụ; Elayijia gbalihu tsuru iya nyizeta; ephe jepfu eze.

¹⁶Elayijia sụ eze: “Chipfu suru-a: ‘?Bu lę Chileke ta anodu l'alị ndu Ízurelu bę meru g'o gude i zia ndu-ozi g'ephe jeshiaru ngu l'ajị lę Balụ-Zebobu, bụ agwa ndu Ekuronu. Eshi ophu i meru iya nno bę i tị byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azee ono, i dabyiru ono. I nwuhufutajekwa.’” ¹⁷No iya; Éhazaya nwụhu egube ono, Chipfu shi l'ọnụ Elayijia pfua ya ono.

Jíoramü bya aburu eze nochia enya iya; kele Éhazaya ta anwütaduru nwa nwoke. O bụru l'apha, kwe Jiehoramu, bụ nwa Jiehoshafatu apha labo, o shi bụtaru eze ndu Jiuda bę Jíoramü, bụ iya bụ nwune iya byaru aburu eze ndu Ízurelu.

¹⁸Iphe ozo, nwụru nụ teke Éhazaya bụ eze; mę iphe, o meru bę e dekoru l'ekwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurelu megbaberu.

Chipfu ekuba Elayijia l'imigwe

2 ¹Teke Chipfu abya egude oke phēphēphē, l'aswore aswore kuba Elayijia l'imigwe bę Elayijia yele Elayisha no l'iże a -gbę lę mkpukpu

Gilugalu. ²Elayijia sụ Elayışha: “Nodukwa l'eka-a; kele Chipfu zikwaru mu gę mu je mkpukpu Bętelu.”

Elayijia sụ iya: “Eshinu Chipfu no ndzụ g'o no iya-a; teme gubedua nodu ndzụ g'i no iya-a; bụ g'o bụ ire-lanụ lę mu ta byadụ aha ngu.” Oo ya bụ ęphe swịrụ jeshia Bętelu.

³O bürü lę Bętelu bę ogbo ndu mpfuchiru Chileke, bu iya nụ wụ-pfutaru Elayışha bya asụ iya: “?I maru-a lę Chipfu abyekuta nnajiu-phu ngu ntanụ-a?”

Elayışha sụ: “Ee; mu makwaru-a; olobu; unu haaro ono.”

⁴Elayijia sụ Elayışha: “Nodukwa l'eka-a Elayışha; kele Chipfu zikwaru mu gę mu je mkpukpu Jieriko.”

Elayışha sụ iya: “Oo gę Chipfu no ndzụ g'o no iya-a; teme gubedua nodu ndzụ g'i no iya-a; bụ g'o bụ ire-lanụ lę mu ta abyadụ aha ngu.” Oo ya bụ; ęphe swịrụ jeshia Jieriko.

⁵Ndu ogbo mpfuchiru Chileke, bu lę Jieriko bya awụ-pfū Elayışha; bya asụ iya: “?I maru-a lę Chipfu abyekuta nnajiu-phu ngu ntanụ-a?”

Elayışha sụ: “Ee; mu makwaru-a; olobu; unu haaro ono.”

⁶Tobudu iya bụ; Elayijia sụ Elayışha: “Nodukwa l'eka-a; lę Chipfu zi-kwaru mu gę mu je ęnyimu Jiódanu.”

Elayışha sụ: “Eshinu Chipfu no ndzụ g'o no iya-a; teme gubedua nodu ndzụ g'i no iya-a; bụ g'o bụ ire-lanụ lę mu ta abyadụ aha ngu.” Oo ya bụ; ęphenebo kpochibe iya.

⁷Umadzu ükporo labo l'umadzu iri lę ndu ogbo ndu mpfuchiru Chileke tsoru phę; je apfuru üzanya ele phę g'ęphenebo pfuru l'aguga ęnyimu Jiódanu ono.

⁸Elayijia yefuta uwe-mgbalanụ iya; bya aphukoo ya aphukoo; chia lę mini ono; mini ono kekaha ębo; ophuu wụru laa l'ibe iya ophuu; ophuu wụru laa l'ibe iya ophuu; k'ophu bụ l'ęphenebo ghaburu l'alị okponku.

⁹Ęphe ghabuchaephō; Elayijia sụ Elayışha: “Pfuaru mu iphe, mu e-me-ru ngu temanu l'e kuta mu kufu l'eka i no.”

Elayışha sụ: “Jiko g'unme, ha gę nkengu ugbo labo dñu mu l'ehu.”

¹⁰Elayijia sụ: “Iphe i pfuru g'e mee atsukwa l'ehu ememe. Ole-a; o -bụ-ru l'i húmaru mu mę Chileke kutajee mu pho bę ọo-bükwaru-a nkengu; o -dụdu bę o tọo dükwa nno.”

¹¹Noo ya; ęphe nodu aboshikpoephō ụja eje; a bya l'amaru; ugbo-inya, enwu ọku; mę inya, enwugbakwapho ọku chaa phę l'echilabo; bya ekekaha phę. Elayijia tsoru oke pherephere ono, aswore aswore ono bahụ l'imigwe. ¹²Elayışha húma iya; o chishia sụ: “Nna mu-e! Nna mu-e! Gube onye ono, bụ ugbo-inya; bya abụru o-gba-l'inya-ogu ndu Izurelu!” O húma-beru iya. Elayışha ye ęka l'uwe, o yeru l'ehu zijaha ębo.

Elayışha awata eje ozi iya

¹³No iya; Elayışha chíta uwe Elayijia, dafuru nụ; ghakobé laphu azu je apfuru l'ọnụ ęnyimu Jiódanu. ¹⁴O woru uwe Elayijia ono, dafuru nụ ono

chia lę mini; sụ: “?Denu Chipfu; mbụ Chileke kę Elayijia?” O chię ya pho lę mini ono; o bukaha ębo; ọphuu wuru laa ibiya ọphuu; ọphuu wuru laa ibiya ọphuu. Elayisha ghata.

¹⁵Ndu ogbo mpfuchiru Chileke pho, shi Jieriko pho; mbụ ndu pho, shi pfuru ụzenya ele phę ẹnya pho; húmaephø Elayisha; ephe sụ: “Unme Chileke ono, shi dụ Elayijia l'ehu ono dükwaa Elayisha l'ehu-o!” Ephe zefu je agba iya ndzuta; bya ephozeta l'alị l'iphu iya. ¹⁶Ephe sụ iya: “Lenu; anyiбе ndu-ozи ngu bę nweru ụkporo ụmadzu labo l'ụmadzu iri, ọkpehu dükota. Jiko g'ephe jenü achọo nnajuphu ngu; g'a maru; ?Unme Chipfu pataru iya je edobe l'íbvú; ozoo lę nsüda.”

Elayisha sụ phę: “Waawakwa; unu te ezikwa phę.”

¹⁷Ephe pfunyaaru iya ya; iphere iya dụ iya; ọ sụ phę: “Ngwa; unu zinaa phę iya.” Oo ya bụ; ephe zia ụkporo ụmadzu labo l'ụmadzu iri ono. Ephe chọo ya abalị eto ọphu ephe ta ahụmaduru iya. ¹⁸Ephe lwaphutaephø azu byapfuta Elayisha l'eka ọ no lę mkpukpu Jieriko; ọ sụ phę: “?Mu ta asu-nuru-a unu g'unu te ejeshi?”

Iphe ọhumalenyá, Elayisha meshigbabéru

¹⁹No iya; unwoke mkpukpu ono bya epfuaru Elayisha sụ: “Nnajuphu anyi; lekpodapho lę mkpukpu-a bę nokpoo l'eka dụ ree; ole mini, nō iya nụ bę dụ ejị; témè ọphu alị-a te emehujedu iphe.”

²⁰Elayisha sụ phę: “Unu jeye únú lę gbamugbamụ ọphúú wotaru mu.” Oo ya bụ; ephe bya ewotaru iya ya.

²¹O bya atugbaa jeshia l'ẹnya-mini ono je agharu únú ono ye iya sụ: “Chipfu sürü-a: ‘Mu mewaru mini-a g'o dụ ree. O to byadu e-gbubaa egbugbu ozo; ọphu o byadu e-mebaa g'alị-a te emehujehé iphe ọzobaa.’” ²²Mini ono bya adu ree; bya asu ntanụ-a, bụ iya bụ egube ono, Elayisha pfuru iya.

²³Elayisha shi l'eka ono jeshia Bętelu. O nodu eje l'uzo; unwokoro shi l'ime mkpukpu ono wufuta; bya achịahaa ya ọchi; asuje iya: “Tugbaa je iphe ijie; gube ishi-ọnmo ono! Tugbaa; gube ishi-ọnmo ono!” ²⁴Elayisha bya aghakobe húma phę; o gude ępha Chipfu tħa phę ọnmu. Ejo anụ-egbudu labo, bụ biye, bugbaa nyee ya shi l'oswa futa bya alabushia anụ unwokoro ụkporo ụmadzu labo l'ụmadzu labo ono alabushi.

²⁵Elayisha shi l'eka ono ọ bụru iya eje l'íbvú Kamelu; ọ bụru l'eka ono bę o shi lashia Samériya.

Ogu, ndu Ízuręlu; waa ndu Mówabu

3 ¹Jiehoramu nwa Éhabu bę byaru aburu eze ndu Ízuręlu l'apha, kwe Jiehoshafatu apha iri l'ęsato, o shi bụtaru eze ndu Jiuda. Ęka Jiehoramu nō bụru eze bụ lę Samériya. Iphe ọ noru l'aba-eze bụ apha iri l'ębo. ²O mee ejo-ememe l'ęnya Chipfu; ole o to mebeduru iya gę nna iya; mę

gẹ ne iya meru. O phofuru itso, dürü Balụ nsọ ono, nna iya kpóberu ono.
³ Obenu l'o yeleru-a eka l'iphe-eji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ iphe-eji ono, o meru ndu Ízurēlu mee ono. O tọ dudu ọphu ọ haru ememe.

⁴No iya; Mesha, bụ eze ndu Mówabu bẹ azu aturu. Aphagapha bẹ ookpujeru ükporo ụnu ụnwu aturu iri l'ebó l'unu iri kpée eze ndu Ízurēlu; nukwa iya pho ejí, shi l'ebili ükporo ụnu iri l'ebó l'unu ebili iri. ⁵Ole Éhabu nwụhuerupho; eze ndu Mówabu wata ekwefuru eze ndu Ízurēlu ike. ⁶O ya bụ; eze, bụ Jiehoramu lụfu le Samériya je akpakọ ndu Ízurēlu l'ophu. ⁷O bya ezia Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda sụ: "Eze ndu Mówabu bẹ kwefukwaru mu ike. ?Ii-tsoru mu g'anyi je etsoo ndu Mówabu ọgu tọo?"

Jiehoshafatu sụ iya: "Mu e-tsoru ngu-a je. Mbédúa bẹ duwaa gẹ gubedua; ndibe mu duwaa g'ephe bụ ndu nkengu; ịnya mu dıakwapho g'o bụ ịnya nkengu."

⁸O jia sụ: "?Bụ uze ole bẹ anyi e-shi jeshia ọgu ọbu?"

Jiehoramu sụ: "Anyi e-shi echiegú ndu Edomu."

⁹O ya bụ; eze ndu Ízurēlu; waa eze ndu Jiuda; mẹ eze ndu Edomu tuko swịru jeshia. Ephe jeephø ngbango uze abalị ẹsaa mgburugburu; mi-ni phé bvụ; ọphu ọ duedu ọphu ndu ojogu ono; mẹ ẹku, ephe chị a-ngu.

¹⁰Eze ndu Ízurēlu chishia sụ: "Hae! Chipfu kuakwaru anyibe ndu eze ẹto-a g'o chiru anyi ye ndu Mówabu l'eka." ¹¹Jiehoshafatu jia sụ: "?To dudu onye mpfuchiru Chipfu, nọ l'eka-a; k'ophu anyi e-shi iya l'eka jita Chipfu g'iye anyi gbaru?"

Onye lanụ l'ime ndu-ozi eze ndu Ízurēlu sụ: "Elayisha nwa Shafatu bu-kwa l'eka-a. Qo ya shi agbashije Elayijia mini l'eka."

¹²Jiehoshafatu sụ: "O kwa onye Opfu Chipfu bu l'ehu bẹ ọ bụ." Qo ya bụ; eze ndu Ízurēlu waa Jiehoshafatu; mẹ eze ndu Edomu jepfushia ya.

¹³Elayisha sụ eze ndu Ízurēlu: "?O nweru iphe, mu l'egwu jigba tọo? Je-pfu ndu mpfuchiru ono, nna ngu; mẹ ne ngu shi ejepfue ono."

Eze ndu Ízurēlu sụ iya: "Waawakwa. O kwa Chipfu kukobewaru anyibe ndu eze ẹto-a g'o chiru anyi ye ndu Mówabu l'eka."

¹⁴Elayisha sụ: "Oo gẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike nọ ndzụ g'o no iya-a; mbụ onye mu ejeru ozi; bẹ bụ g'o bụ ire-lanụ; lẹ mu tege eledu ngu enyia; ọphu ọ bụ kẹ gẹ mu hụma ngu; ọme ọ tọ bụ Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda, nonu-a bẹ mu akwabẹ ube. ¹⁵Ngwa-a; unu je ekuaru mu onye akpoje ogumogu." Onye ogumogu ono byaephø bya awata iya akpo-kpo; ike Chipfu bya akparwuta Elayisha l'ehu.

¹⁶O sụ: "Waa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu tushia nsu g'o tuko nsüda nsüda-a sweta.' ¹⁷Kele Chipfu sürü-a: 'Unu ta abyadụ a-hụma eka phere-phere ezi; ọphu ọ bعرو kélé ọ mini eedze; ole mini e-jikota nsüda ono pyimü. Qo ya bụ g'unubedua; mẹ eswi unu; mẹ anụ unu angua mini.'

¹⁸ O bụ iphe, dụ nphe l'ęnya Chipfu. Oo-wokwarupho ndu Mówabu ye unu l'ęka. ¹⁹ Iphe, bükota m kpükpu, a kpüşiru ike bę unu a-lwükota; mę m kpükpu, nwegaarụ ęnya. Unu egbutsushikota iphe, bụ oshi, dụ ree; tuko ęnya-obvu mini nwuchishia; kwakqo m kpuma kübchaa l'ökpobe ali phę; gude mebyishia ya.' "

²⁰ O be l'ütsu echele iya; le teke egweje ngweja ętsu; mini shi l'uzo ibe iya kę Edomu aso gborogboro; bya ejikota ali ono ejiji.

²¹ Ndu Mówabu nümaephō lę ndu eze ono byaru phę etso ogu; ephe bya ekukobę unwoke, a-dụ ike kwaa ngwogu; e -shi lę ndu ha nwanshii je akpaa lę ndu ha shii; ephe je apfükachaa l'oke ali phę. ²² Ephe tehushia l'önmewa ętsu; anwụ ętsu nödu echı lę mini ono. Ndu Mówabu hümä mini ono l'azụ iya ophuu; o dụ phę uswe-uswe l'ęnya gę mee. ²³ Ephe sụ: "O kwa mee dụ egube phę! Ndu eze ono lwüakwaru ogu gbushia onwophe. Unubę ndu Mówabu; ngwa; g'anyi je akwaa iphe phę l'okwata."

²⁴ Ndu Mówabu wüba nü l'ödu ndu Ízuręlu. Ndu Ízuręlu wü-lihu tsoahaa phę ogu; jeye ephe ye ękpa l'oso. Ndu Ízuręlu zehu tsoru phę; zeba l'alị phę; je awata phę egbushi. ²⁵ Ephe mebyishikota m kpükpu lę m kpükpu phę l'ophu. Onyenonu kwaa m kpuma kübchaa l'ökpobe ali phę; gude mebyishia ya; jeye ephe kü-jikota m kpuma l'alị ndu ęka ono. Ephe nwuchishichaa ęnya-obvu mini phę; gbutsushichaa oshi, dụ ree lę m kpükpu ono. Eka ephe haru m kpuma, nö iya nü o nödu l'ęka o nö bę bụ m kpükpu Kiru-Haręsetu kpoloko. Ole ndu agbaję mgbeka nö-phekwanuru iya mgburugburu; lwüa ya lwüta.

²⁶ Eze ndu Mówabu hümäephō l'ogu ono nabawaru iya ęka; o chíta unu ümadzu ękporo l'ümadzu iri l'ise, bụ ndu chigbaa ogu-echi; g'ephe kpata l'uzo jepfushia eze ndu Edomu. Ole ephe ta akpataduru l'uzo. ²⁷ Töbüdu iya bụ; o kpüta okpara iya nwoke, bụ onye gege aburu eze nochia ęnya iya gude gwee ngweja-akpo-ęku l'eli igbulö m kpükpu ono. Ndżü rwuta ndu Ízuręlu; ephe tsuphu azu; lashia ali phę.

Manu, nwanyi, ji iya anqedu

4 ¹ O nweru nwanyi, bụ onye lanu l'ogbo ndu mpfuchiru shi alu iya. O byapfuta Elayisha bya araku iya sụ: "Onye-ozi ngu, bụ iya bụ ji mu bę nwühuakwaru nü. O doru ngu ęnya l'onye-ozi ngu ono shi atsü Chipfu ebvu. Ole nta-a bę onye o ji ęgwo bę byaru g'o nata mu ęnwu mu: unwo-koro mu labo l'opfu ęgwo ono; g'ephe bürü ohu iya."

² Elayisha sụ nwanyi ono: "?Bü gunu bę mu e-meru ngu? ?Bü gunu bụ iphe, i nweru l'ulo ngu? Karu mu iya."

Nwanyi ono sụ: "Nwozi ngu nwanyi ta adükwa iphe, o nweru l'ulo; gbaghaephō nwite-mkpaa manu lanu."

³ Töbüdu iya bụ; o sụ: "Je arwókokpo ndu obutobu unu phę ite iphor. Rwotakpoo ya igwerigwe. ⁴ Teke i mechaarụ nno; g'unu l'ęnwu ngu bahu

l'ulo; swo-chia onwunu l'uzo. Unu wu-jishikota ite ono g'o hakota le manu; ophu jierupho; unu edocha iya."

⁵O ya bu; nwanyi ono haa ya lufu; je aswo-chite onwiya; me unwegirima iya l'ulo. Ephe nodu apatagbaaru iya ite ono; o nodu awu manu eye iya. ⁶O be g'ite ono jikotachaaru g'o ha; o su nwa iya: "Patabanaaru mu ite ozo!" O su iya: "O to dukwa ite ozo, dukwadu nu." Töbudu iya bu; manu ono soshi-buhu.

⁷Nwanyi ono tugbua je epfuaru iya onye ke Chileke ono.

O su iya: "Je ereshia manu ono gude pfua ugwo obu. Unu l'unwu ngu egude ophu phoduru nu buru."

Eme nwatibe nwanyi Shunemu g'o teta nodu ndzü

⁸O -rwua ujiku lanu; Elayisha jeshia mkipukpu Shunemu. O nweru nwanyi, nweru iphe, bu l'eka ono, shiru iya ite ebyaa. O nodu abujewaruro; o -nodu aghata l'eka ono; l'ø bahu je eria nri.

⁹Töbudu iya bu; nwanyi ono su ji iya: "Lenu; nta-a be mu humawaru le nwoke-a, anoduje abya eka-a tekenteke-a be bu onye ke Chileke, du nsø.

¹⁰G'anyi meta nwulo nshii kpø-pfube l'eli iya nkanyi; doberu iya ya iphe-azee; me teburu; me oshi-anoo; me iphe, aapfubeje oroku; k'ophu bu o -byaephoh; l'ø noduje iya."

¹¹O be ujiku lanu ge Elayisha byaru l'eka ono; o bahu le nwulo ono je azee. ¹²O su nwozi iya, bu Gehazi: "Je ekuaru mu nu nwanyi Shunemu ono." O kua ya; o bya bya apfurru iya l'iphu.

¹³Elayisha su nwozi iya g'o su nwanyi ono: "?Bu gunu be ee-meru ngu le k'onwongu, iilashi le k'iswi ehu anyi-a? ?Bu g'anyi pfuru opfu ehu ngu yeru eze; to g'anyi pfua ya yeru onye-ishi ndu ojogu?"

Nwanyi ono su: "O to dukwa iphe mkpa iya dñru mu. Mu bukwa tusa-ru ehu l'echilabø ndu nwe mu nu."

¹⁴Elayisha jia su: "?Bu gunu be ee-meru nwanyi ono?"

Gehazi su: "Okpobe opfu bu l'ø to nwñtaduru nwa; teme ji iya kahwaa akahu."

¹⁵Elayisha su: "Kuehidukwa iya." O bya ekua ya; nwanyi ono jeta bya apfurru l'ønu mgbo.

¹⁶Elayisha su: "Egube nta-a apha ozo be l'ii-hewaru nwa nwoke l'eka."

Nwanyi ono su: "Waawaa; nnajuphu mu; ba kabeshinu dzaru mu üka gube onye ke Chileke."

¹⁷E mecha; nwanyi ono tsuta ime; nwua nwa nwoke legube teke ono, Elayisha pfuru iya opfu iya ono le mgbatapha iya.

¹⁸O be ujiku lanu ge nwata ono vutawaru; o tugbua jepfushia nna iya l'egu l'eka yee ndu akpata iphe, o koru l'opfu tukoru nodu. ¹⁹A nonyaa; o rashiaru nna iya su: "Ishi mu-o! Ishi mu-o!"

Nna iya su onye-ozzi iya: "Kuta iya kulaaru ne iya." ²⁰Onye-ozzi iya ono bya ekuta nwata ono kulaaru ne iya; ne iya heru iya l'utapfu jeye o rwua

l'eswe; nwata ono nwuhu. ²¹O je eworu iya nyebe l'iphe-azee onye kę Chileke ono; gụ-buru iya ye l'ime ụlo ono; tüğbushia.

²²Tobia iya bụ; o bya ekua ji iya sụ: "Jiko yenüru mu onye-ozi lanụ; waa nkafu-igara lanụ gę mu gbaru egwegwa je ibe onye kę Chileke; gę mu alwa."

²³Ji iya sụ: "?Bükwa gụnu bę iiye ibe iya ntanụ-a; g'o tọ bụdu l'ọo onwa ọphúú; ozoo eswe-atüta-unme-a?"

Nwanyị ono sụ: "O bükwa k'oma bę o bụ."

²⁴Qo ya bụ; o dozia nkafu-igara ono; sụ nwozi ono: "Gbaru iya g'anyi je; te ejekwa iya ato nwęhu; gbahaa lę mu sụru g'i tọ nwęhu." ²⁵Nwanyị ono gbagbụa; bya ejepu onye kę Chileke l'úbvú Kamelu.

Teke o nökwdaduro ụzenya bę onye kę Chileke ono hụmaru iya; o sụ Gehazi, bụ onye-ozi iya: "Lenu; o kwa nwanyị Shunemu pho bụ ọphuu. ²⁶Gbagbụa je agba iya ndzuta; g'i jia ya sụ: ?Bụa k'oma? ?Ehu dua ji iya ree? ?Nwatibe iya bę ehu dua ree?"

Nwanyị ono sụ iya: "O bükwa ọma ayị ayị."

²⁷Nwanyị ono byapfutaephō onye kę Chileke ono, l'úbvú ono; o wɔru iya eka l'okpa. Gehazi byatashịa ya enwufu; onye kę Chileke ono sụ: "Parụ iya haa; kele aphụ jiru iya obu. Ophu Chipfu ta abụdu l'o meru ge mu maru; teme ophu o pfuduru mu iya."

²⁸Tobia iya bụ; nwanyị ono sụ: "Nnajuphu mu! ?Mu pfunaru ngu-a opfu nwa? ?Mu ta asunuru ngu-a g'i ti kobeshi mu obu l'eli?"

²⁹Elayisha sụ Gehazi: "Rükota onwongu; wota oshi-mpalęka mu pho gude jeshia. Teke unu lę nemadzụ dzudaru; te kelekwa iya ekele; ophu o dukwa onye ii-kwe ekele mę o -kele ngu. Je atu-kobe nwata ono oshi-mpalęka mu ono l'atatiphu!"

³⁰Ne nwata ono sụ: "Oo gę Chipfu no ndzụ g'o no iya-a; teme gübedula nödua ndzụ g'i no iya-a; bụ g'o bụ ire-lanụ lę mu ta abyadụ aha ngu!" Oo ya bụ; Elayisha gbalihu tsoru iya jeshia. ³¹Gehazi vuru ụzo tüğbua je atu-kobe nwata ono oshi-mpalęka ono l'atatiphu. Ophu nwata ono ta tsükpodaru nụ mę pfụ; ozoo mee ükporo. Oo ya bụ; o laphu azụ jepfu Elayisha je asụ iya: "Nwata obu te etetakwaru."

³²Elayisha bya abahụ l'ulo; bya ahụma gę nwata ono nwuhuru; nye-ru l'iphe, ozeje azee. ³³Qo ya bụ; o bahụ l'ime ulo; bya aswọ-chia ụzo; o buru yęe nwata ono bę no l'ulo ono; o nödu epfu anụ Chipfu. ³⁴O bya agbalihu je azę-koru nwata ono l'eli; woru ọnụ nkiya tsupfube iya l'ọnụ nkiya; pfube iya ẹnya iya l'ẹnya nkiya; woru eka iya dobe l'eka nkiya. O machịnyaeophō onwiya l'eli nwata ono; ehu bya evuahaa nwata ono oku. ³⁵Elayisha bya agbalihu; jephee l'ulo ono; bya alaphu azụ je azee machịa onwiya l'eli nwata ono. Nwata zee uze ugbo ẹsa; bya eworu ẹnya saa.

³⁶Tobia iya bụ; Elayisha kua Gehazi sụ: "Kueşhidu nwanyị Shunemu-a!" Oo ya bụ; o kua ya. Nwanyị ono bya abya; Elayisha sụ iya: "Kutawaro

nwa ngu.”³⁷ Nwanyị ono bata bya adaa kpurumu l'iphu Elayışha; phozeru iya; bya eduta nwa iya ọ bụru iya atugbu.

Ine, egbu egbugbu, nō l'ite

³⁸ O be teke Elayışha lashịarụ mkpukpu Gilugalu; egwu nōdu eme l'alị ono. Ogbo ndu mpfuchiru bya adorū iya l'iphu; ọ sụ nwozi iya: “Wota eze ite pho gwooru ndu ogbo mpfuchiru ine g'ephe ria.”

³⁹ No iya; onye lanu tughua bahụ l'egbudu gę ya kpata ęba, ee-ye l'ine ono. O je ahuma vayinu ọswa. Ọ wokoo mebyi iya; phukobe uwe-mgbala-nu iya chiru iya yejia ya eyeji. O lwaephō; o byia ya ebyibiyi chiru ye l'ite ono, e shiberu ine ono; ophu ọ dudu onye maru iphe ọ bụ. ⁴⁰ A gwō-gheeę ya pho; a wufuta iya yeru ndu ono g'ephe ria. Ephe rijeephō ine ono; ephe chishia mkpu; sụ: “Gube onye kę Chileke; iphe, nō l'ite-a egbukwa egbugbu!” Ophu ephe aduhedu ike ria ya.

⁴¹ Elayışha sụ: “Kpotaeduru mu ukpokutu iphe.” E kpotaru iya ya. O kpota iya ye l'ite ono; bya asụ: “Wufutawa iya rọ; nụ ndu ono g'ephe ria.” A wufuta iya; ophu ọ duedu iphe, egbu egbugbu nökwdadu lę nri ono.

Elayışha anu ụmadzu ụkporo ise nri

⁴² No iya; nwoke lanu, shi lę mkpukpu Belu-Shalisha wotaru onye kę Chileke ishi buredi ụkporo, e gude ukpokutu balị, bụ akpuru-iphe-mbụ ghee; mę ishi akpe ole mole, o gbutaru k'ophuu ye l'eda iya. Elayışha sụ nwozi iya: “Worū iya nụ ndu ono g'ephe ria.”

⁴³ Nwozi iya ono sụ: “?Denu gę mu e-shi doberu ụmadzu ụkporo ise iphe-a l'iphu?”

Elayışha sụ: “Worū iya nụ phę rōo g'ephe ria; kęle Chipfu sru-a: ‘Ephe e-ri iya riphodo eriphodo.’” ⁴⁴ Ọ ya bụ; ọ bya edoberu phę iya l'iphu; ephe ria ya riphodo eriphodo; bụ iphe ono, Chipfu pfuru ono.

Nemanu; onye ekpenta

5 ¹ Nemanu bụ onye-ishi ndu ojogu eze ndu Arámu. Ọ bụ oke amadụ l'enza nnajijuphu iya; teme ọ bụru onye aakwabę oke ùbvvù; kęle ọ l'eka iya bę Chipfu shi mee ndu Arámu nōdu alwụ-kpeje l'ogu. Ọ buebe-kpo onye ojogu, ike dụ l'ogu egube ono; ole ekpenta emekwanu iya.

² O nweru teke ndu ojogu ọ-lwụa-olaa, shi l'alị Arámu jeru ọgu l'alị Ízurelụ; ephe kpüta nwamgboko lanu lę ndzụ bya edobe; ọ nōdu ejeru nyee Nemanu ozi. ³ O -rwua ujiku lanu; nwamgboko ono sụ nyee nnajijuphu iya ono: “O dụ mu g'a sụ lę nnajijuphu mu jeru ahụma onye mpfuchiru Chileke, nō lę Samériya. O gege eme iya l'ọ ka mma l'ekpenta ono, eme iya nụ ono.”

⁴ Ọ ya bụ; Nemanu je epfuaru nnajijuphu iya ono sụ: “Nwamgboko ono, shi l'alị ndu Ízurelụ ono bę pfukwaru egube-a; bya epfua egube-a.”

⁵Eze ndu Arámu sụ: “Jewaro. Mu e-deru-a ékwo-ozi nụ g'e je anụ eze ndu Ízurelu.” Qo ya bụ; Nemanu tüğbuna jeshia. Iphe, o gude bụ mkpolala-ochaa, ेrwa iya dụ talentu iri; waa mkpolola-ododo, ेrwa iya dụ ụnu shékelu iri l'ise; waa akpawuru-uwe iri. ⁶O je eworu ékwo-ozi ono nụ eze ndu Ízurelu. ékwo-ozi ono bẹ́ sụru: “Mu gude ékwo-ozi-a ezi onye-ozi mu, bụ Nemanu g'o byapfuta ngu; g'i mee ya g'o ka mma l'ekpenta, eme iya nụ.”

⁷Eze ndu Ízurelu bya agụa ékwo-ozi ono; bya eworu uwe iya zижashia; bya echishia; sụ: “?Bụ mu bụ Chileke? ?Mu a-dụ ike gbua ebugbuga bya anụ-phu ndzụ azụ ọzo tọo; mbụ meru g'o gude nwoke-a zia onye-a g'o bya g'e mu mee ya g'o ka mma l'ekpenta, eme iya nụ? Unu lewa iya rọ ẹnya; tọ bụdu g'o daru mu l'iyi bẹ́ ọcho ono.”

⁸Elayisha onye kẹ Chileke bya anụma l'eze ndu Ízurelu bẹ́ zижashiru uwe iya; o zia eze nzi sụ: “?Bụ gụnu meru iphe, i zижashiru uwe ngu? Gẹ nwoke ono byapfuta mu; g'oo-maru l'onye mpfuchiru Chileke nọ lẹ Ízurelu.” ⁹Qo ya bụ Nemanu chiru inya iya; mẹ ụgbo-inya iya byarwuta onu-ulo Elayisha; bya apfuru. ¹⁰Elayisha zia onye-ozi g'o je asụ iya: “Je je awụa ẹhu ugbo ẹsaa l'enyimu Jiódanu! Qo ya bụ; ẹhu ngu abya adụ g'o shi dụ; l'ijiba adụ iche.”

¹¹Obenu lẹ Nemanu gude ẹhu-eghu tüğbua asuje: “Mu gbékwa rịa l'o gege afụta byapfuta mu; bya apfuru kpoku ẹpha Chipfu, bụ Chileke iya; mbụ phuphechakponu ẹka iya l'eka ono, ekpenta l'eme mu ono; bya emee mu g'e mu dụ iche. ¹²Enyimu Abana; mẹ enyimu Farupa, dğgbaa lẹ Damasukosu; ?ta akakötadu mini, dükota lẹ Ízurelu ree? Mu e-jenụ je awụa ẹhu obu l'eka ono dūwaro iche Ọbu.” Qo ya bụ; ọ ghakòbe gude ẹhu-eghu tüğbua lashia.

¹³Ndu ozi Nemanu jepfu iya je asụ iya: “Nna; ọ -bụ l'onye mpfuchiru Chileke ono sụru g'i mee iphe ọzo, kabaa shii; ?ti g'i medu iya tọo? ?Dē-nuwaro g'o dụ l'eka ọ sụru ngu g'i je awụa ẹhu; dụ iche?” ¹⁴Qo ya bụ; Nemanu tüğbua je atṣa ọtsiri l'enyimu Jiódanu ụgbo ẹsaa egube ono, onye kẹ Chileke pfuru ono; akpèhu iya bya alwa azụ dụ g'e kẹ nwatanshii; ọ bya ewekorohu.

¹⁵Teke ono; Nemanu yęe ndu-ozi iya swịru laphu azụ jepfu onye kẹ Chileke ono. O rwua bya apfuru iya l'iphi sụ: “Nta-a bẹ́ mu kabewa maru l'ọ tọ dudu ẹka Chileke nobiaa lẹ mgboko-a l'ophu; gbahaa lẹ Ízurelu. Jiko natanụ iphe, mịbe nwozi ngu anụ ngu.”

¹⁶Elayisha sụ: “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'o nọ iya-a; mbụ onye ono, mu ejeru ozi; bẹ́ ọ bụ ire-lanụ l'ọ tọ dudu iphe, mu anata.” Nemanu rwokota iya nta rwỌo imo g'o nata iya; ọ jika.

¹⁷Nemanu sụ: “O -bụru l'ị tị natadụ iya; jiko kponaa mịbe onye-ozi ngu ejia, inya-mulu labo a-dụ ike vua. Noo kẹle mịbe onye-ozi ngu ta abyadụ egwebaa ngweja-akpo-ọku; m'o bụ ngweja ọzo nụ agwa ọzo;

gbahaephō Chipfu. ¹⁸ Ole-a; gē Chipfu gūaru mūbe onye-ozi ngū nvū l'iphe lanū kpoloko. Iphe ono bū o -būru lē nnajīuphu mu jeshiaru l'ulo agwa Rīmonu eje iya abarū eja; mu duru iya o nōdu eje; mu -jerwua je etsoru iya phozetakwaphō l'ulo agwa Rīmonu ono; jiko gē Chipfu gūnaaru iya mūbe onye-ozi ngū nvū.”

¹⁹ Elayisha sū iya: “Tokwa ehu-o.”

Nemanu bya atugbua jeriberu uezanya nwanshiji; ²⁰ Gehazi, bū onye-ozi onye kē Chileke, bū Elayisha pfuahaa l'ime onwiya; sū: “Nta-a bē nna-jīuphu mu harū Nemanu, onye Arāmu-a kē mmanu; ophu o dudu iphe, o gude bya, o natarū iya. Eshinu Chipfu nō ndzū g'ō nō iya-a; bē obu g'ō bū ire-lanū lē mu a-gbapfu iya je anata iya iphe.”

²¹ Oo ya bū; Gehazi gbapfushia Nemanu. Nemanu hūmaephō onye agba agbapfuta iya nū; o shi l'ugbo-inya iya nyizeta jeshia ya ndzuta; bya asū iya: “?Bū-a k'oma tōo?”

²² Gehazi sū “Ee; o būkwa-a k'oma. Oo nnajīuphu mu bē ziru mu gē mu bya asū ngū l'ōo nta-a bē unwokoro labo, bū ndu shi l'ogbo ndu mpfuchi-ru gbe shi l'alī úbvú úbvú ndu Ifuremu bya ibe iya. Sū-a; jiko g'i nūnu phe mkpola-ochaa, erwa iya dū talentu lanū; waa upfu ekwa labo.”

²³ Nemanu sū: “Wotarōo ya mkpola-ochaa, erwa iya dū talentu labo.” O rwoahaa Gehazi g'ō nata iya rō. O kekōbe mkpola-ochaa, erwa iya dū talentu labo l'ime éda labo; ye iya akpawuru-uwe labo ono woru bo ndu-ozi iya uemadzu labo; ephe vuta iya vuru Gehazi uzo. ²⁴ Gehazi rwuépho l'úbvú ono; o nata ndu-ozi ono iphe ono woru pahaa l'ulo. O bya edufu ndu ono; ephe lashia. ²⁵ Tōbudu iya bū; o bya abahū l'ulo je apfuru l'iphu nnajīuphu iya. Elayisha jiāhaa ya sū:

“Gehazi; ?Bū awe bē i shi jee?”

Gehazi sū: “O tō dükwa éka onye-ozi ngū shi jee.”

²⁶ Elayisha sū iya: “?Unme mu te eshinu-a etso ngū teke ono, nwoke ono shi l'ugbo-inya iya nyizeta byapfutashia ngū pho? ?Bū nta-a bē o gbaru g'a nata okpoga; mē ekwa; mē mgbabu olivu; mē opfu-vayinu; mē igwe atürü; mē eswi; mē ndu-ozi unwoke mē ụnwanyi? ²⁷ Ekpenta ono, shi eme Nemanu l'e-sweru unu l'awa ngū jasū l'ojejoje.” Oo ya bū; Gehazi shi l'iphu Elayisha lüfu; ekpenta dzuru iya ehu. O chanwehu; chaaha g'aka-mini-suno.

Ire ogbunku, ese eli

6 ¹O rwuru ujiku lanū; ogbo ndu mpfuchiru sū Elayisha: “Lenu; éka-a, anyi lē ngū tükoru buru-a ta asuekwa anyi eburu. ² G'anyi jenū Jiódanu, bū éka onyenonu e-gbuta oswebe, anyi e-gude meta éka anyi l'anoduje l'éka ono.”

Elayisha sū: “Unu jenū.”

³ Tōbudu iya bū; onye lanū l'ime phe sū: “Jiko tsonṣu anyibe ndu-ozi ngū jee.”

Elayisha sụ: "Mu e-je-a." ⁴Qo ya bụ; o tsoru phē jeshia.

Ephe rwuepho Jiódanu; ephe wata egbutushi oshi. ⁵Onye lanụ nodu egbuta oswebe nkiya; ire ogbunku, o gude kpofu dalahụ lę mini. O chishia mkpu; sụ: "Nnajíuphu mu-e; nshio mu-e! Q kwa anguta bę mu ngutaru iya-o."

⁶Qo ya bụ; Elayisha, bụ onye kę Chileke ono sụ: "?Bụ l'awe bę ọ dala-huru?" O goshi iya eka ọ dalahuru. Elayisha gbuta oshi chiee l'eka ono. Ire ogbunku ono see eli. ⁷O sụ: "Ngwa-a; gutawa iya rọ." Nwoke ono mächtia eka gütä iya.

Ndu ojogu ndu Arámu atsụ ishi

⁸A nonyaa; eze ndu Arámu tsoahaa ndu Ízurelu ogo. Yee ndu-ishu ojogu iya bya achia idzu sụ: "Eka pho; mę eka dę egube pho bę mu e-dobe odu-ogu." ⁹Onye kę Chileke bya ezia eze ndu Ízurelu; sụ: "Kwabékwaru onwongu enya g'i tị ghata eka ono aghata; kélé ndu Arámu ejekwa ala l'eka ono." ¹⁰Qo ya bụ; eze ndu Ízurelu zia g'e jeshia l'eka ono, onye kę Chileke pfuru iya opfu iya ono. Elayisha nodu anoduje agbaru eze ama tekenteke; k'ophu ọ kwabékwanuru onwiya enya l'egube eka dę nno.

¹¹Iphe ono ghushiaha eze ndu Arámu eghu ike. O bya ekua ndu-ishu ojogu iya sụ phē: "Unu karu mu onye ophu túru íkè yeru eze ndu Ízurelu l'ime anyi."

¹²Onye lanụ l'ime ndu-ishu ono sụ: "Nnajíuphu mu, bụ eze; ọ to dükwa. Oo Elayisha, bụ onye mpfuchiru Chileke, bu l'alị Ízurelu bę epfukötajeru iya iphemiphe, i nọ l'ime mkpuru-azee ngu pfua."

¹³Eze ndu Arámu sụ: "Unu je achọọ eka Elayisha ọbu nọ; k'ophu mu e-ye ndu e-je egude iya nụ." A bya epfuaru iya l'o nọ lę mkpükpu Dotanu. ¹⁴O bya eyefu ikpoto ndu ojogu; ephe chigbaaru ịnya; mę ụgbo-ịnya. Ephe gude enyashi je je aso-phee mkpükpu ono mgburugburu.

¹⁵O be teke nwozi onye kę Chileke ono tehuru l'ọnmewa utsu; bya alụ-fu etezi. O jeshia ele enya; ikpoto ndu ojogu; mę ịnya phē; waa ụgbo-ịnya phē so-phewaa mkpükpu ono mgburugburu. Nwozi iya ono chishia sụ: "Owa-e! Nnajíuphu mu; ?Bụ gunu bę anyi e-me?"

¹⁶Onye mpfuchiru Chileke ono sụ: "Ba tsushi ebvu; noo kélé ndu ọphu nọ swiru anyi bę ka ndu ọphu nọ swiru ẹphebedua shii."

¹⁷Elayisha bya epfurụ nụ Chileke sụ: "Jiko Chipfu; menaa g'enya sahụ nwozi mu-a; k'ophu ọ-humá ụzo." Qo ya bụ; Chipfu bya eme enya sahụ nwokoro ono; ọ huma l'iphe, jiru úbvú ono gbaphe Elayisha mgburugburu bụ ịnya; mę ụgbo-ịnya, l'enwugbaa ọku.

¹⁸Gę ndu ojogu Arámu ono abyapfuta Elayisha ogo bę o pfuru nụ Chipfu sụ: "Menaa gę ndu-a tsükotaaha ishi." Chipfu meru ishi tụ phē; egube ono, Elayisha pfuru nụ iya ono.

¹⁹Tobudu iya bụ; Elayisha sụ phē: "Eka-a ta abükwa ụzo; ọphu ọ to bükwa mkpükpu ono baa. Unu tsoru mu gę mu duta unu jepfu onye unu achọ." O duru phē jeshia Samériya.

²⁰Ephe bahuepho lę Samériya; Elayisha pfuru nü Chipfu su: "Gübe Chipfu; menaa ge ndu-a saa ẹnya; phuahaa ụzo." Oo ya bụ; Chipfu bya emee ẹnya sahụ phę. Ephe bya elee ẹnya húma l'ọo l'echilabọ Samériya be ẹphe no.

²¹Tobudu iya bụ; eze ndu Ízurelu húmae phę pho; o su Elayisha: "Nna-na mu; ?Bụ ge mu gbushia phę tọo? ?Mu gbushiwa phę ro?"

²²Elayisha su iya: "Te gbushikwa phę. ?Ndu i gude ogu-echi ngu waa apfụ ngu kpüta lę ndzụ be iigbushije tọo? Nụ-chia phę nri; l'i doberu phę mini; k'ophu ẹphe e-ri; ngua; lapfushia nnajüpuphi phę." ²³Oo ya bụ; eze ndu Ízurelu bya eshiaru phę ọkpobe ite ẹbyaa. Ephe rijishia ẹpho; ngu-jishtia ẹpho; o dufu phę; ephe lapfushia nnajüpuphi phę. Oo ya bụ; ndu ojogu ọ-lwụa-qlaa, shi l'alị ndu Arámu byaberu ogu l'alị ndu Ízurelu.

Okpa-nri, dù lę Samériya

²⁴E meehaa; Benu-Hadadu, bụ eze ndu Arámu bya akpakqo ndu ojogu iya l'ophu; chita phę; ephe jeshia je ekephee mkpükpu Samériya. ²⁵Okpanri bya apaa ẹka lę mkpükpu Samériya ono. Ephe kepheredu iya nọo ọdu k'ophu bụ l'e reaharu ishi nkafụ-igara lanụ ụkporo mkpolaa-ochaa ugbo ẹno; bya ereaha nshị ndo, habe nwahabe mkpolaa-ochaa ise.

²⁶O be teke eze ndu Ízurelu eje aghata l'eli igbulọ, e gude kpụ-pheta mkpükpu ono mgburugburu; nwanyị lanụ rashiaru iya su: "Nnajüpuphi mu, bụ eze; gbanaaru mu mkpu!"

²⁷Eze su: "O -bụru lę Chipfu ta agbaduru ngu mkpu; ?bụ awe be mu e-shi gbaaru ngu mkpu? ?Mu e-shi l'eka eechije balị; tọ l'eka aazoshije mée?" ²⁸Eze bya ajia ya su: "?Bụ gụnu eme ngu?"

Nwanyị ono su iya: "Oo nwanyị-a be sụru ge mu wota nwa mu g'anyi taa anụ iya ntanụ; o -rwua echele; o wota nwa nkiya g'anyi taa anụ iya. ²⁹Oo ya bụ; anyi woru nwa nkemu shia taa anụ iya. O be lę nchitabohu iya; mu su iya g'o wota nwa nkiya g'anyi taa anụ iya; o wowaru iya wohaaa."

³⁰Eze nümachaephō iphe ono, nwanyị ono koro ono; bya alajashia uwe iya. Teke ooghata l'eli igbulọ ono; ndu nọ l'eka ono lee ẹnya húma g'o ye-ru uwe-aphu l'ime ẹhu.

³¹O pfua su: "Gé Chileke gwakwaa mu ochi; mbụ g'o mekwaa mu ophu ka njo m'o bürü l'ishi Elayisha nwa Shafatu be kpopfuru iya nü ntanụ-a!"

³²Teke ono be Elayisha yee ndu bụ ogeranya mkpükpu tükokporuro nodu l'ibe iya. Eze bya ezia onye-ozi; o vuru iya ụzo jeshia ibe Elayisha. Onye ọbu, e ziru ozi ọbu bya ejerwu; Elayisha vuwaru ụzo pfuaru ndu bụ ogeranya ono su: "?Unu húmawaro onye mgbugbümadzu-a g'o yeru onye a-byaa egbuta mu ishi? Onye ono, o ziru ozi ono -byaephō; unu gü-chia ụzo; swo-chia ya iphe g'o tọ bata. ?Tobudu igiji-okpa nnajüpuphi iya be mu anụ g'ootso iya l'azụ pho?"

³³ Elaışha kpukwaduru-a iphe ono l'önü epfu; onye ono, e ziru ozi ono byapfutawa iya. Eze sụ: "Iphe-ehuka-a bụ l'eka Chipfu bẹ o shi. ?Bụ kę gunu bẹ mu a-da ngabebaaru Chipfu ọzobaa?"

7 ¹Tobudu iya bụ; Elaışha sụ: "Unu nümadupho iphe, Chipfu pfuru.

Chipfu sürü-a: 'Egube nta-a echele bẹ aa-nodu ere ogbongu ụtụ-iphe, eegudeje eme buredi mkpola-ochaa, erwa iya dụ shékelu lanu; l'e ree ogbongu balị labo mkpola-ochaa, erwa iya dükwapho shékelu lanu l'önü-abata Samériya.'"

²Onye-ishi, anoduje eyeru eze eka sụ onye kę Chileke ono: "Ooyapho! O-betakpoo Chipfu gúhashia uze ęku k'imigwe bẹ o tọ byadu adu nno."

Elaışha sụ iya: "Ii-gude enya ngu húma iya; ole i tị byadu atsọ iya ọnou."

Ndu ojogu Arámu agba ọso

³O nweru ümadzu ẹno, ekpenta emegbaa, anoduje l'önü ẹka eeshije abahụ lę mkpukpu Samériya. Ephe sụ nwibe phę: "?Bụ gunu meru iphe anyi a-nodu l'eka-a jasụ anyi anwúshihu? ⁴Anyi -sụ g'anyi bahụ l'ime mkpukpu bẹ anyi a-nwúshihu; kélé ęgu eme l'eka ono. Teke anyi nọ l'eka-a; anyi anwúhukwapho. G'anyi jechia l'odu-ogu ndu Arámu je eworu onwanyi nụ phę. Ephe -haa anyi; ọ ya bụ anyi anodu ndzụ; teke ephe gburu anyi; anyi anwúshihu nụ."

⁵O be lę nchi-atu-chite; ephe gbalihu jeshia l'odu-ogu ndu Arámu ono. Ephe rwuępho l'aguga odu-ogu ono; ọphu ọ tọ dudu m'onye nökwdadu l'eka ono; ⁶kélé Chipfu meru gę ndu ojogu ndu Arámu nüma igiji ikpoto ugbo-inya; mę k'inya; mę igiji ikpoto ndu ojogu; k'ophu ephe sürü nwibe phę: "Unu lekpodapho! Eze ndu Izurelu bẹ butaakwaru eze ndu Hetu; mę eze ndu Ijiputu g'ephe bya etsoo anyi ọgu." ⁷Ọ ya bụ; o be lę nchi-atu-chite; ephe wulihu; gbalachaa; gbadochaa ụlo-ekwa phę; mę ịnya phę; mę nkafu-igara phę. Ephe gbado odu-ogu phę ono g'o dụ; gbakashihu; gbaaha ọso ndzụ phę.

⁸Ndu ekpenta ono rwuępho l'aguga odu-ogu ono; ephe bahụ l'ulo-ekwa lanu; ria; bya angua; vuta mkpola-ochaa; mę mkpola-ododo; mę ekwa je eworu domia. Ephe bya alaphuta azụ; bya abahụ l'ime ụlo-ekwa ọzo; vukoo iphe, dụ iya nụ; je edomikwapho.

⁹Tobudu iya bụ; ephe sụ nwibe phę: "Anyi te emekwa ree. Ntanụ-a bẹ bụ eswe ozi-oma; ole anyi gbę nọ-kirishia. O -bürü l'anyi kwaberu jeye l'utsu bẹ aa-nükwa anyi aphụ. Unu g'anyi jeekwapho nta-a je epfuaru iya ndibe eze."

¹⁰Ọ ya bụ; ephe tufgbua je ekua ndu echeje nche l'önü-abata mkpukpu ono pfuaru phę iya sụ: "Anyi jeru l'odu-ogu ndu Arámu; ọphu ọ dudu m'onye lanu, nọ l'eka ono; ọphu anyi ta nümaduru ụkporo nemadzụ. O bürü ịnya; mę nkafu-igara bẹ likachaaru l'eka ono; ụlo-ekwa phę due-pho g'o dụ." ¹¹Ndu nche ono raa ozi ono arara; e je epfua ya l'ibe eze.

¹²Eze gbalihu l'enyashi ono; bya asụ ndu-ozi iya: "Mu a-karụ unu iphe, ndu Arámu meru anyi nta. Ephe maru l'egu eme anyi. Ọ ya meru g'o gude ephe lufu l'odu-ogu phē ono je edomishia onwophē l'egu. Oriri phē bụ l'anyi fütajenu phō afuta; g'ephe akpukuo anyi lę ndzụ; zebata l'ime mkpukpu-a."

¹³Onye lanụ lę ndu-ozi eze ono sụ: "G'anyi harụ zia unwoke g'ephe gu-de ịnya ise, phoduru lę mkpukpu-a jeshia. E -gudeshia phē bę onodu phē a-dụhukwapho gę kę ndu Ízurelu ono, a harụ l'eka-a. Mbụ l'ephe a-due-pho g'ikpoto ndu Ízurelu ono, lawarụ l'iyi ono. Ọ ya bụ g'anyi ziekwá phē g'ephe je amaru iphe, meru nụ."

¹⁴O ya bụ; ephe bya achịta ugbo-ịnya labo; megbaa ịnya. Eze bya ezia g'a chorù ndu ojogu ndu Arámu jeshia; bya asụ phē: "Unu je amaru iphe, nwụru nụ." ¹⁵Ephe chọ phē jasụ l'enyimu Jíodanu; ephe húma g'uwe mę ivu, ndu Arámu taphaeli l'eka ephe agba egwegwa agbala jiru lę gbororo. O ya bụ; ndu ono, jeru ozi ono laphushia azụ je epfuaru iya eze. ¹⁶Tobudu iya bụ; ephe tüğbua je egwekọo iphe l'odu-ogu ndu Arámu ono. Noo ya; e mechaa ree ogbongu ụtu-iphe, eegudeje eme buredi mkpola-ochaa, ेrwa iya dụ shékelu lanụ; bya eree ogbongu balị labo mkpola-ochaa, ेrwa iya dükwapho shékelu lanụ; egube ono Chipfu pfuru l'oo-dụ ono.

Aazọ onye-ishi ozi eze pyakapyaka

¹⁷Eze ndu Ízurelu yeru onye-ishi ozi, eyejeru iya eka g'o leta ẹnya l'önü abata mkpukpu ono. O bụru l'eka ono bę e gude ọkpa zo ya pyakapyaka; ọ nwụru; egube ono, onye kę Chileke pfuhawaru iya teke ono, eze jeru ibe iya-a. ¹⁸Kele teke ono, onye kę Chileke pfuru eze sụ: "Egube nta-a echele bę ee-re ogbongu ụtu-iphe, eegudeje eme buredi mkpola-ochaa, ेrwa iya dụ shékelu lanụ; bya eree ogbongu balị labo mkpola-ochaa, ेrwa iya dükwapho shékelu lanụ l'önü-abata Samériya;" ¹⁹bę onye-ishi ozi ono, eyejeru eze eka ono sụru: "Ooyapho! O tọ byakwa l'eme nno; o betakpooru Chipfu guhashia ụzo ęku k'imigwe." Elayisha sukwani iya: "Ii-gude ẹnya ngu húma iya; ọle i tị byadu eri iya." ²⁰O bụru g'o nwụru iya bụ ono; mbụ lę ndiphe zorụ iya pyakapyaka; ọ nwụru l'önü-abata mkpukpu ono.

Aanụ-phu nwanyị Shunemu alị iya azụ

8 ¹O nweru teke Elayisha pfujeru nwanyị ono, o mejeru nwa iya, nwụru anwụhu; o teta nodu ndzụ phō sụ: "Gbèshi; duta ndibe ngu g'unu lufu je anodu l'eka unu e-jekpoephō anodu; kele Chipfu bę kuwaru ọkpa-nri oku g'o bya l'alị-a. Ọkpa-nri ono bę a-nọ apha ẹsaa." ²O ya bụ; nwanyị ono gbèshi bya emee iphe, onye kę Chileke ono pfuru; duta ndibe iya; ephe lufu; je anoo apha ẹsaa l'alị ndu Filisitayinu.

³A nochaeopho apha esaa ono; nwanyi ono shi l'alị ndu Filisitayinu lwa. O bya ejepfu eze je arwoahaa ya g'a nụ-phu iya ụlo iya mẹ alị iya azu.

⁴Teke ono bẹ eze epfuru Gehazi, bụ onye-ozi onye kẹ Chileke asuje: “Kakotanuru mu iphe-ohumalenya, Elayisha meshikotaru?” ⁵Gehazi nodu akorù eze gę Elayisha gude mee g'onye nwụhuru anwụhu teta nodu ndzụ ozo; a bya l'amarụ; nwanyi ono, Elayisha meru nwa iya o teta nodu ndzụ ono bata bya arwoahaa eze g'a nụ-phu iya ụlo iya azu; yee alị iya.

Tobudu iya bụ; Gehazi sụ: “Gube nnajuphu mu, bụ eze; oo nwanyi ọbu ba; yee nwa iya ono, Elayisha mejeru; o teta nodu ndzụ ono.” ⁶Eze bya ajia nwanyi ono k'iphe ono; ọ kokotaru iya ya.

O ya bụ; eze bya eduru onye-ozi lanụ yeru iya sụ: “woru iphe, bụ kẹ nwanyi ono g'ọ ha nụ-phukota iya azu. Nukota iya iphe, shikota l'alị iya futa; e -shi mboku, ọ lufuru l'alị-a byasụ nta.”

Hazelu egbu Benu-Hadadu

⁷Tobudu iya bụ; Elayisha bya ejee Damasukosu. Teke ono bẹ iphe-eme-me guderu Benu-Hadadu, bụ eze ndu Arámu. A bya epfuaru iya l'onye kẹ Chileke bẹ byaru nụ. ⁸Eze sụ Hazelu: “Wota iphe, ii-nụ onye kẹ Chileke ono gude; g'i shi iya l'eka kpataedu Chipfu ishi sụ: ‘?Mu a-ka-a mma l'iphe, eme mu nụ-a tọ?’”

⁹O ya bụ; Hazelu bya ewota iphe, dugbaa iche iche, kakota ree, shi lę Damasukosu dojia l'eli ịnya-kamelu ụkporo labo gude jepfushia Elayisha. O rwua bya apfuru iya l'iphu sụ: “Nwa ngu, bụ Benu-Hadadu, bụ eze ndu Arámu bẹ ziru mu gę mu bya ajia ngu mẹ ya ?a-ka-a mma l'iphe, eme iya nụ?”

¹⁰Elayisha sụ iya: “Je asụ iya l'ọ-ka-a mma; ole Chipfu bẹ goshikwanuru mu l'o nwụhufutaje.” ¹¹O woru enya dazibe Hazelu jeye iphere gude iya. Onye kẹ Chileke ono, raahaa ekwa.

¹²Hazelu sụ: “Nnajuphu mu; ?bu gunu bẹ ijararu?”

Elayisha sụ: “Ishi ekwa mu bụ lę mu mawaru ejo-iphe, ii-me ndu Ízurę-lu. Ii-tushikota oku l'ekameka, ẹphe kpuru; o shihu ike; teme unwokoro phę bẹ ii-gude ogu-echi gbushia; gwee ụnwegirimma phę arakabya; kpafushia unyomu phę, dụ ime ẹpho.”

¹³Hazelu sụ: “?Denu gę mube onye-ozi ngu, buépho nkuta bẹ ọbu e-shi mee iphe, parụ eka nno?”

Elayisha sụ: “Chipfu bẹ goshiwaru mu l'ii-mechaa búru eze ndu Arámu.”

¹⁴O ya bụ; Hazelu haa Elayisha lapfushia nnajuphu iya, bụ Benu-Hadadu. Benu-Hadadu jia ya sụ: “?Bu gunu bẹ Elayisha pfuru ngu?” Hazelu sụ: “O sükwaru mu l'ii-ka-a mma.” ¹⁵O rwua lę nchitabohu iya; Hazelu wota ukpo tsęe lę mini; ọ ngugua ya angugu; o wota iya kwechia Benu-Hadadu iphu; ọ nwụhuru. Hazelu búru eze nochia enya iya.

Teke Jióramu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 21:1-20)

¹⁶Lapha, kwe Jióramu nwa Éhabu apha ise, o wataru aburu eze ndu Ízurelu, bụ iya bụ teke Jiehoshafatu shi bürü eze kę ndu Jiuda; bę Jióramu nwa Jiehoshafatu byaru aburu eze ndu Jiuda. ¹⁷Jióramu bę nowaru ükporo apha l'apha iri l'ebø teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze bürü apha ęsatø le Jierúsalemu. ¹⁸O tsso ęka ndu eze ndu Ízurelu; mee ge ndibe Éhabu meru; kęle o luru nwada Éhabu. O meru ejo-iphe l'enya Chipfu. ¹⁹Ole Chipfu gude k'onye-ozi iya, bụ Dévidi; զphu o too vudu iya evuvu g'o mebyishia ndu Jiuda; kęle o kwehawaru Dévidi ukwe l'ınwu iya; mę awa iya ta abyadụ abubuhuru eze jasuru asuru.

²⁰Teke Jióramu bụ eze; bę ndu Edomu kwefuru ndu Jiuda ike; bya ahötaru onwophę onye a-bürü eze phę. ²¹Noo ya bụ; Jióramu chịta ugbo-inya iya g'o ha jeshia mkpükpu Zayi. Ndu Edomu bya ekephee yee ndu-ishı ugbo-inya ono mgburugburu. O be l'enyaishi; o gbëshi bapfu ndu Edomu ono oğu. Ole ndu ojogu iya gbaru nanu nanu lashia ibe phę. ²²O bürü ge ndu Edomu ekwefuru ndu Jiuda ike bụ ono byasụ ntanu O bụkwarupho teke ono bę ndu Libuna kwefuru ike nkephę.

²³Iphemiphe ozo, Jióramu megbaberu bę e dekotaru l'ekwo-akö kę ndu eze ndu Jiuda. ²⁴Qo ya bụ; Jióramu nwühu lapfushia nna iya phę; e lia ya l'eka e liru nna iya phę le mkpükpu Dévidi. Nwa iya nwoke, bụ Éhazaya bürü eze nochia enya iya.

Teke Éhazaya bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 22:1-6)

²⁵Lapha, kwe Jióramu nwa Éhabu apha iri l'ebø, o bụ eze ndu Ízurelu bę Éhazaya nwa Jióramu byaru aburu eze ndu Jiuda. ²⁶Éhazaya nowaru ükporo apha l'apha labø teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze bụ apha lanu le Jierúsalemu. Ephä ne iya bụ Atalaya, bụ nwanwa Omuri, bụ onye ono, bụ eze ndu Ízurelu ono. ²⁷O tsso ęka ndibe Éhabu; mee ejo-iphe l'enya Chipfu egube ndibe Éhabu meru; kęle o bụ ogo ndu unuphu ibe Éhabu.

²⁸O tsoru Jióramu nwa Éhabu; ęphe jepfu Hazelu, bụ eze ndu Arámu oğu le mkpükpu Ramotu, düyü l'alí Giladu. Ndu Arámu ono meka Jióramu iphe. ²⁹Qo ya bụ; eze, bụ Jióramu lashia mkpükpu Jiezerelu g'o je anodu nyaa iphe-ehuka ono, ndu Arámu mekaru iya le mkpükpu Ramotu teke ono, o tsoru Hazelu, bụ eze ndu Arámu oğu ono.

No iya; Éhazaya nwa Jióramu, bụ eze ndu Jiuda jeshia ajì Jióramu nwa Éhabu le mkpükpu Jiezerelu l'iphe-ehuka ono, e mekaru iya ono.

Aawụ Jiehu manu l'ishi g'o bürü eze ndu Ízurelu

9 ¹Onye mpfuchiru Chileke, bụ Elayisha bya ekua onye lanu l'ogbo ndu mpfuchiru sụ iya: "Jikobe; wota mbere manu-a jeshia mkpükpu

Ramotu, dū l'alí Giladu. ²Teke i rwuru ἑka ono; lee ἑnya Jiehu nwa Jiehoshatu; mbū nwawanwa Nimushi. Kuchi iya ekuchi l'ēka ụnwunna iya nō; duru iya g'unu bahū l'ime ulo. ³Teke ono bē ii-wota mgberé manú ono; woru manú ono wúya ya l'ishi sū: ‘Chipfu súru-a: Mu wúru ngu manú l'ishi gí búru eze ndu Ízurélu.’ I -mechaā nno; guhaa uzo gbagbua; ba kpókwa ụpfu!’

⁴O ya bū; nwokorobya ono, bū onye mpfuchiru ono tūgbua jeshia mkpükpu Ramotu, dū l'alí Giladu. ⁵O -rwuepho; o húma ndu-ishí ndu ojogu g'ephe nō ndzukó; o sū: “Onye-ishí ojogu; mu nwekwárú ozi, mu e-ziekwa ngu.”

Jiehu jíja ya sū: “?Bū onye ole l'ime anyi bē iipfuru?”

O sū iya: “Oo gúbedua; onye-ishí ojogu.”

⁶O ya bū; Jiehu gbalihu ephe bahū l'ime ulo. Onye mpfuchiru ono wóru manú ono wúya ya l'ishi sū: ‘Chipfu, bū Chileke kē Ízurélu súru-a: ‘Mu wúwaru ngu manú l'ishi gí búru eze ndibe kē Chipfu; mbū ndu Ízurélu. ⁷Ii-túko ndu ọnú-uló ibe Éhabu, bū nnajiuphu ngu gwee arakabya; k'óphu mu e-shi nno gwata ugwo ochi ndu-ozi mu ono, bū ndu mpfuchiru; waa k'iphe, bükpoo ndu-ozi Chipfu, bū ndu Jiezebélú gbushikötaru. ⁸Ndibe Éhabu l'ophu a-búru mkpurupyata. Mu e-gbufu iphe, bükpoo nwa nwoke l'ọnulo ibe Éhabu l'alí ndu Ízurélu; m'o bū ohu m'o bū amadú. ⁹Mu e-me ibe Éhabu g'o dū g'ibe Jierobowamu nwa Nebatu; mékwapho g'o dū g'ibe Basha nwa Ahayijia. ¹⁰Jiezebélú bē bū nkúta a-ta iya l'egu, dū lē Jiezerélu. O tó dudu onye e-li iya elili.’” O pfuchaa nno; bya aguhaa uzo gbafü.

¹¹E mechaā; Jiehu bya ejepfushia ndu-ishí ndu ojogu ophuna; onye lanú jíja ya sū: “?Bū-a k'oma? ?Bū gunu bē onye ọbvú ono achó-doru ngu?”

Jiehu sū: “G'unu mahawárú onye ọbu bya amaru g'oopfije opfu-a.”

¹²Ephe sū: “Oo uka bē ọbu! Pfuaru anyi iphe ọbu.”

Jiehu sū: “Iphe, o pfuru mu bū lē Chipfu súru lē ya wúwaru mu manú l'ishi gē mu búru eze ndu Ízurélu.”

¹³Ephe mekebe egwegwa je achikoo uwe phē bya atóoru iya l'alí g'o zo ọkpa. Ephe nōdu egbu opu asuje: “Jiehu bùakwaa eze!”

Jiehu egbu Jióramu

¹⁴Noo ya; Jiehu nwa Jiehoshatu; mbū nwawanwa Nimushi bya agbaarú Jióramu ejo idzu. Teke ono bē Jióramu yē ndu Ízurélu l'ophu shi etso Hazélu, bū eze ndu Arámu ogu g'ephe e-shi gbobuta mkpükpu Ramotu, dū l'alí Giladu. ¹⁵Ole eze, bū Jióramu bē larú mkpükpu Jiezerélu je anyaa iphe-ehuka ono, ndu Arámu mekarú iya ono; teke ephe lē Hazélu, bū eze ndu Arámu lwúru ogu ono. Oo ya bū Jiehu sū: “O -búru l'oo uche unu bū ono; g'o tó dükwa onye e-shi lē mkpükpu-a pyofu jeshia mkpükpu Jiezerélu je edoo iphe-a.” ¹⁶Tobudu iya bū; Jiehu nyihu ugbo-inya iya gbaru jeshia mkpükpu Jiezerélu; kele oo ἑka ono bē Jióramu zé. Éhazaya, bū eze ndu Jiuda bē jeru iya ajiji.

¹⁷O be teke onye-nche, pfuru l'ulo eli, dù le mkpukpu Jiezerelu ono hamaru Jiehu; me ndu awu etso iya nu g'ephe dzeberu abya; o chishia mkpu su: "O nwekwari ndu mu humaru, awu abyano-o!"

Jioramu su: "G'a chota onye agba linya zia g'o gba phe ndzuta je ajia phe su: '?Bu-a k'oma too?'"

¹⁸Onye agbaje inya gbagbua je agba Jiehu ndzuta su iya: "Eze sru: '?Bu-a k'oma too?'"

Jiehu su iya: "?Unu gude k'oma eme gunu? Ghakobe; tso mu laz'u!"

Onye-nche ono su eze: "Onye e ziru jepfuakwaru phe; ole o gbe ophu o to lwaedu azu."

¹⁹O ya bu; eze; bya ezia onye agbaje inya le k'ugbo ebo. O bya ejepfu phe bya asu: "Eze sru-a: '?Bu-a k'oma too?'"

Jiehu su iya: "?Unu gude k'oma eme gunu? Ghakobe; tso mu laz'u!"

²⁰Onye-nche ono su eze: "O jepfuakwaru phe; ole o to lwakwapho azu. Gonye obu gude agba be o dukwa ge Jiehu nwa Nimushi; kele oogba ehuka ehuka."

²¹Jioramu su: "Doziaru mu ugbo-inya mu." E doziaru iya ya. Jioramu, bu eze ndu Izurelu; yee Ezazaya, bu eze ndu Jiuda gbagbua jepfushia Jiehu. Onyenonu noduchaa lugbo-inya nkiya. Eka ephe gbafuru iya bu l'alii Nabotu, bu onye Jiezerelu. ²²Jioramu humaephio Jiehu bya ajia ya su: "Jiehu; ?bu-a k'oma too?"

Jiehu su: "?Denu ge k'oma e-shi du; l'eka ulari; me agwo nshi ono, shi ne ngu, bu Jiezebelu l'eka; kutaru l'ikpo l'ikpo egube-a?"

²³O ya bu; Jioramu ghakobe; gbagbua arajeru Ezazaya su: "Ezazaya; o bu ogu-o!"

²⁴Jiehu gudeephio ike iya g'o ha seta apfu iya gbaa Jioramu le mgbaka ukuvu; o foo ya l'obu; o daa dakoru l'eli ugbo-inya iya. ²⁵O ya bu; Jiehu pfuaru onye-ishi ugbo-inya iya, epha iya bu Bidika su: "Pata iya je etuphaa l'alii Nabotu, onye Jiezerelu pho. Nyatakwa le teke pho, mu le ngu tukojeru gude ugbo-inya agbatso nna iya, bu Ehabu laz'u pho be Chipfu pfuru opfu ehu iya su: ²⁶'Unyaphu be mu humaru mee Nabotu; me mee k'unwu iya, e gburu ebugbugu. Nnajuphu pfua su; mu a-gwata ngu ugwo iya l'alii-a. Noo iphe, Chipfu epfu bu ono.' O ya bu; pata iya je etuphaa l'alii ono; egube Chipfu pfuru iya ono."

Eegbu Ezazaya

²⁷Ezazaya, bu eze ndu Jiuda humaephio iphe, e me nu; o ye okpa l'oso tsoru uto, shiru bahu le mkpukpu Betu-Haganu gbalaha. Jiehu chipabe iya; asuje: "Gbagbufua ya l'eli ugbo-inya ono!" Ephe gbaa ya apfu l'eka o no l'uto, jeru lashia mkpukpu Guru, du le mgboru mkpukpu Ibulamu. O gbaru laa mkpukpu Megido; je anwuhu l'eka ono. ²⁸Ndu ozi iya gude ugbo-inya pata iya jeshia Jierusalemu je elia l'ilu iya l'eka e liru nna iya

phe lę mkpükpu Dévidi. ²⁹ O bụru l'apha, kwe Jióramu; nwa Éhabu apha iri lę nanu, o shi bụtaru eze ndu Ízurelu bę Éhazaya byaru abụru eze ndu Jiuda.

Eegbu Jiezebelu

³⁰ Noo ya; Jiehu tugbua jeshia mkpükpu Jiezerelu. Jiezebelu nümaephō l'ọ byaru; o tee pënsuru enya; memaa egbushi iya emema; je eworu enya pyofu lę windo. ³¹ Jiehu bya abyarwuta l'ọnụ-abata; Jiezebelu sụ: “?Bụ-a k'oma Zimiri; mbụ gube onye ono, gburu nnajuphu ngu?”

³² Jiehu palia enya l'uzo windo ono sụ: “?Bụ onye bę tịrụ ikè yero mu nụ? ?Bụ onye?” Töbudu iya bụ; iphe, dù g'umadzu labo; ozoo umadzu eto, bụ ndu eleta ibe eze enya shi lę windo lee ya enya. ³³ Jiehu sụ phe: “Unu gbe l'eka ono pata Jiezebelu zee ogbu g'ọ bya ada!” Qo ya bụ; ephe tufu iya ọ bya adaa. Mee ya pfukashihu kpua l'igbulọ; mē inya, nogbaa l'eka ono. Jiehu gude inya gbaa ya eli; zọ ya tolitolili.

³⁴ Jiehu bahụ l'ime ụlo je eria; ngụa sụ: “Unu pata nwanyị ono, vu ọnụ ono je elia; kele ọ bụ pho nwada eze!” ³⁵ Ephe lufushia g'ephe je elia ya; ọ bụwaru iphe, ephe hụmaru kpoloko bụ okpokoroko ishi iya; mē ọkpụ ogboro iya; waa ọkpụ oshi-eka iya. ³⁶ Ephe laphu azụ je epfuaru iya Jiehu; o sụ: “Qo ya bụ iphe ono, Chipfu shi l'ọnụ onye-ozi iya, bụ Elayijia kę Tishibe pfua sụ: ‘Qo l'alị, dù lę mkpükpu Jiezerelu bę nkụta a-ta anụ Jiezebelu.’” ³⁷ Jiezebelu bę odzu iya a-dụ gę nshị, a nyiru tukaa nanu nanu l'alị, dù lę Jiezerelu; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu onye byaru a-hübe iya ama kę g'ọ sụ: ‘Qo Jiezebelu baa.’”

Egbushi ndibe Éhabu

10 ¹ Éhabu bę ụnwụ iya dù ụkporo eto l'umadzu iri lę Samériya. Qo ya bụ; Jiehu bya edeshia erekwo-ozi keshiaru ndu-ishi lę mkpükpu ono; mē ndu bụ ogeranya; mē ndu bụ phe mefütaru ụnwụ Éhabu ono. Ekwuo-ozi ono bę o deru sụ: ² “Eshi ọphu unu l'unwegirimma nnajuphu unu tukorū nōdū; teme unu nweru ụgbo-inya; nweru inya bya enweru ngwogu; nweru mkpükpu, a kpushiru ike; bę bụ erekwo-ozi-a -bebeephō rwu unu eka; ³ unu hōta onye kachaa ree; mbụ onye ọ gbaru g'unu hōta l'ünwụ nnajuphu unu; mee ya eze; g'unu lwụa ogu see iswi ọnụ-ulo nnajuphu unu.”

⁴ Ole ndzụ-agugu rwutaru phe; ephe sụ: “lewaro; ndu eze labo pho ta adudu ike pfürü wota iya ogu. ?Denu g'an'yibedua e-shi dù ike pfürü wota iya ogu?”

⁵ Töbudu iya bụ; onye bụ ishi l'ibe eze; mē onye bụ ishi mkpükpu; mē ndu bụ ogeranya; waa ndu bụ phe mefütaru ụnwụ Éhabu zia Jiehu ozi sụ: “Anyi bụ ndu-ozi ngu; qo iphe, i suru g'anyi mee bę anyi e-me. O to nwe-du onye anyi eme eze; mekpoeephō iphe, i rịru l'ọ pfürü oto.”

⁶Jiehu bya eddeeru phē ékwo-ozi k'ugbo ębo sụ: “O -bürü l'unu türü íkè yeru mu; unu je a-nodu eme iphe, mu sürü g'unu mee; unu gbukọ iши ụnwu nnajiuphu unu ono g'ephe ha vutaru mu lę mkpükpu Jiezerelu eguébe nta-a echele.”

Unwu ibe Éhabu ono, bụ iya bụ ụmadzu ükporo ęto l'iri ono bę bę ęphe lę ndu oke amadụ lę mkpükpu ono shi nodu; ọ bürü ndu ono metseshiru phē.

⁷Ekwo-ozi ono rwooephō ndu ono ęka; ęphe kpüta ụnwu ibe eze ono; gbushikota ephene ükporo ęto l'iri ono. Ęphe paru iши phe yechaa lę nka-ta; vulaaru Jiehu lę mkpükpu Jiezerelu. ⁸Onye-ozi bya ezia Jiehu sụ: “E vulataakwaru iши ụnwu Éhabu ọbu.”

Jiehu sụ: “Kube phē l'ikpo labo l'ọn-u-abata mkpükpu g'ephe nodu l'ęka ono jeye l'ụtsu.”

⁹O be l'ụtsu; Jiehu lufu je apfuru pfuaru ndu ono g'ephe ha sụ: “Uta ta adukwa unu l'ehu. Oo mbędua bę gbaru nnajiuphu mu ejidzu; woru iya gbua. Ole ọ bụ; ?bukwanu onye bę gbushiru ndu owana? ¹⁰O ya bụ g'unu maru l'o tọ dudu opfu, Chipfu pfuru lę k'ehu ndibe Éhabu dürü ophu tee mekötadu nụ. Chipfu bę mewaru iphe, o shi l'ọn-u onye-ozi iya, bụ Elayijia pfua.” ¹¹O ya bụ Jiehu gbushikota iphe, bụ ndibe Éhabu, phoduru lę mkpükpu Jiezerelu. O gbukotaru ndu oke amadụ, o nweru; ọphu o tọ dudu m'onye lanu, ọ haru; ọ nodu ndzụ l'ime phē.

Jiehu egbushi ndu abubu eze Éhazaya

¹²Noo ya; Jiehu bya agbeshi jeshia mkpükpu Samériya; o jetabeephō rwua ęka ndu nche aturu anoduje ebushi aturu ejị; ¹³yee ndu bụ abubu Éhazaya ono, shi bürü eze ndu Jiuda pho dzuda. O jia phē sụ: “?Unu bụ ndu ole?”

Ęphe sụ iya: “Anyi bükwa abubu Éhazaya. Iphe, anyi abya bụ g'anyi ke-le ụnwu ibe eze; mę ụnwu ibe eze-nwanyi.”

¹⁴Jiehu sụ: “Unu kpükoo phē lę ndzụ.” Ęphe bya akpükoo phē lę ndzụ je egbushia; chịru ye l'iduma, dù l'ęka ono, ndu nche aturu anoduje ebushi aturu ejị ono. Ęphe dù ụmadzu ükporo labo l'ębo. E gbushia phē; ọphu o tọ dudu onye ophu a haru; ọ nodu ndzụ m'onye lanu.

Eegbufufua ndibe Éhabu, phoduru nụ

¹⁵Jiehu bya alufu l'ęka ono; ọ huma Jiehonadabu nwa Rekabu g'obuya-puta iya. Jiehu kele iya ekele bya asụ: “?Obu ngu gurua-iphóró l'ęka mu no; g'obu nkemu gurua l'ęka i no-a?”

Jiehonadabu sụ iya: “Ee; obu mu gükwaru-a iphóró.”

Jiehu sụ iya: “O -bürü l'o dù nno; machiaru mu ęka ngu.” O bya amachiaru iya ęka; Jiehu selita iya lobata l'ugbo-inya. ¹⁶Jiehu sụ iya: “Tsoru

mu g'i húma gę kę Chipfu aphü-beru mu l'ęhu." Oo ya bü; o pata iya l'ugbo-inya. ¹⁷Jiehu phę rwuępho Samériya; o tuko iphe, bę ndibe Éhabu, phodurū nü l'ęka ono gbushikota. O gwekota phę arakabya g'ephe ha; egube ono, Chipfu shi l'önü Elayijia pfua ya ono.

Eegbushi ndu abarü Balü ejä

¹⁸Jiehu bya akpakqo ndu Ízuręlu l'ophu sụ phę: "Éhabu bę bapeteru Balü ejä; mbedula a-barü iya ejä; barweru iya ya abarwe. ¹⁹Ngwa; unu kukota ndu mpfuchiru Balü g'ephe ha; mę ndu abarü iya ejä; mę ndu bę gbaa uke iya. G'o tő dükwa onye a-gbala nü; noo kęle mu abya egweru Balü ngweja, parü eka. Onye gbalarü nü bę ta adzukwaru ndzü." Obenu lę Jiehu gude ęregede eme gę ya mee gę ndu abarü Balü ejä bükotaru mkpurupyata.

²⁰Jiehu sụ: "Unu tua ndzukö; g'e dzukö gude kwabę Balü übvù." Ephe bya araa kę ndzukö ębu arara. ²¹Jiehu bya atuko alı Ízuręlu l'ophu zidzuru ozi; ndu bükpoó ndu abarü Balü ejä g'ephe ha byakota; ophu o tő dudu m'onye lanü, ta abyadüru nü. Ephe wübakota l'ime eze ęlo Balü ono; jikota iya pyimü; shita l'ishi iya ophuu je akpaa l'ishi iya ophuu. ²²Jiehu bya epfuaru onye eleta ęnya l'ęlo, eedobeje uwe sụ iya: "Chitaru ndu abakota-kporu Balü ejä awurukpata uwe g'ephe yee!" O bya achitatu phę iya.

²³Tobudu iya bę; Jiehu yee Jiehonadabu; nwa Rekabu bahü l'ime ęlo Balü ono. Jiehu sụ ndu ono, abarü Balü ejä ono: "Unu lerwee ęnya maru; ?tő dükwanu onye kę Chipfu tso unu nödö l'ęka-a; abuedupho ndu abarü Balü ejä kpoloko."

²⁴Oo ya bę; ephe bya abahü jeshia egwe ejä; mę ngweja-akpö-oku.

Jiehu bę wowaru ęmadzu ękporo ęno ye g'ephe kwakaa l'etezi; bya asü phę: "O -nnewaru onye harü m'onye lanü lę ndu-a, mu eye unu l'ęka-a; o gbalaa bę e-gude ishi ndzü nkiya pfua ęgwo iya."

²⁵Egweghe, Jiehu egweghe ngweja-akpö-oku ono; o sụ ndu nche; mę ndu-ishi: "Unu wübawaro je egbushikota phę! G'o bę dükwa onye ęphu a-gbala nü!" Oo ya bę; ephe gude ogu-echi gbugbushikota phę. Ndu nche ono; waa ndu-ishi ono tufuchaa odzu phę l'etezi. Ndu nche ono bya abamihuchaa l'ime ime ęlo Balü ono. ²⁶Ephe pafutagbaa ntékpe, dę l'ęlo Balü ono; kpoo ya oku. ²⁷Ephe bya etsukpöshia ntékpe Balü; nwukpöshia ęlo Balü ono. O bürü nshị bę aanoduje anyi iya byasü ntanü-a.

²⁸Noo ya bę; Jiehu mebyia k'abarü Balü ejä l'alı Ízuręlu. ²⁹Ole Jiehu te wofudurū eka l'eme iphe-ęji ono, Jierobowamu nwa Nebatu kpatarü gę ndu Ízuręlu mee ono. Mbü ejä ono, ephe barü ęnwü-ęswi phö, e gude mkpöla-ododo kpüa dobe lę mkpükpu Bętelu; mę lę mkpükpu Danu phö.

³⁰Chipfu sụ Jiehu: "Eshinu i meru iphe, dę ree; mee iphe, pfüru nhamunha l'ęnya nkemu; bya emee ndibe Éhabu iphe, dę mu l'obu g'e mee phę iya; bę awa ngu a-nödö l'aba-eze ndu Ízuręlu jasü l'ogbo k'ęno." ³¹Ole

Jiehu te egudegbudu obu iya g'o ha dobe iphe, ekemu Chipfu, bụ Chileke kę Ízurèlu pfuru. O tọ haduru eme iphe-eji ono, Jierobowamu meru; mbụ ono, o kpataru gę ndu Ízurèlu mee ono.

Anwuhu Jiehu

³² Teke ono bę Chipfu wataru akpa ndu Ízurèlu mkpa-eka. Hazelu lwu-kpekota mkpukpu lę mkpukpu ndu Ízurèlu l'ophu; ³³ shita l'uzo enyanwu-awawa ẹnyimu Jiódanu; mbụ alị Giladu l'ophu; mę alị ndu Gadu; mę kę ndu Rúbenu; mę kę ndu Manásę e -shi lę mkpukpu Arowa, dù lę mgboru nsüda Anonu je akpaa lę Giladu; waa Beshanu.

³⁴ Iphe ozo, nwugbaberu nü teke Jiehu bụ eze; waa iphemiphe, o meru; mę ẹhuka ẹhuka, o mekötaru bę e dekötaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurèlu.

³⁵ Töbüdu iya bụ; Jiehu nwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya lę mkpukpu Samériya. Jiehowahazu, bụ nwa iya nwoke bụru eze nochia ẹnya iya. ³⁶ Iphe, Jiehu noru l'aba-eze ndu Ízurèlu lę Samériya bụ ụkporo apha l'apha ẹsato.

Atalaya yęe Jiowashi (2Iphe 22:10—23:15)

11 ¹Töbüdu iya bụ; Atalaya, bụ ne Éhazaya hümäephō lę nwa iya nwuhuwaru; o gbëshi je atuko ndibe eze g'ephe ha saa ọsa-mpfū. ²Ole Jiehosheba, bụ nwada eze, bụ Jíoramū; bya abürü nwune Éhazaya kę nwanyị bę dutaru Jiowashi, bụ nwa Éhazaya dufu l'echilabọ ụnwu eze ono, eeme g'e gbushia ono. O duta Jiowashi yele onye ehe iya nü je edomia lę mkpuru-azee; shi nno wohaaru iya Atalaya; k'ophu bụ l'o to gburuduru iya. ³E domiru Jiowashi; yele onye ehe iya nü l'eze-ulo Chipfu apha ishii gę Atalaya bükpoephō ishi l'alị ono.

E kwefuru Atalaya ike (2Iphe 23:1-15)

⁴O be l'apha k'ęsaa; Jiehoyada bya ezia g'e je ekua ndu bugbaa ishi ndu ojogu ụkporo ise ise, bụ ndu anoduje eche eze; mę ndu anoduje eche ibe iya; g'e duru phe byapfuta iya l'eze-ulo Chipfu. Ephe l'ephe woru ndzụ gbaa; o mee; ephe ribuaru iya nte l'ulo Chipfu l'eka ono. O bya egoshi phe Jiowashi, bụ nwatiibe eze ono. ⁵O bya atuaru phe ekemu sụ: "Waa iphe, unu e-me baa; unubę ndu ono, anoduje lę nche l'eswe-atuṭa-unme; unu kee onwunu uzi ęto. G'uzi lanu je anodu chee nche l'ibe eze; ⁶uzi lanu eję anodu eche lę Onu-abata Suru; uzi lanu əphuu a-nodu l'azụ ndu nche ono; mbụ l'azụ əguzo ono azụ iya əphuu. Noo g'unu e-shi bụ ono chee ulo ono nche. ⁷Uzi labo l'ime unubę ndu anoduje lę nche l'eswe-atuṭa-unme bę a-nodukwapho eche eze-ulo Chipfu nche; gude gboruba eze; g'o tọ dù iphe

e-me iya nü. ⁸Unu pagbaarụ ngwogu unu l'eka no-phee eze, bụ Jiomashi mgburugburu. Iphe, bükporo onye shitaru eka unu no; unu gbu onye ọbu. Ekameka, eze ejekpọ; unu swiru iya eswiru.”

⁹Ndu-ishi ndu ojogu uko poro ise ise ono mee gę Jiehoyada, bụ onye uke Chileke pfuru phę ono. Onyenonu chita ndu nkiya, bụ ndu echeje nche l'eswe-atuta-unme; mę ndu ophu afuta le nche l'eswe-atuta-unme ono; ęphe byapfutashia Jiehoyada, bụ onye uke Chileke ono. ¹⁰Onye uke Chileke ono bya achita arwa; mę iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono, shi bürü kę Dévidi ono; mbụ ono, e doberu l'eze-ulo Chipfu ono; woru keshiaru ndu bugbaa ishi ndu ojogu uko poro ise ise ono. ¹¹Ndu nche ono pagbaarụ ngwogu phę l'ehu l'ehu pfuru gbaphee eze mgburugburu le mgboru oru-ngweja Chipfu; waa eze-ulo ono gedegede; shita l'uzo ękutara jeye l'uzo ękicha.

¹²Jiehoyada bya edufuta nwatibe eze ono, bụ Jiomashi; bya eworu okpu-eze kpube iya; woru ękwo, e deru ekemu Chileke dęe ya l'eka sụ l'oo ya bụ eze. ęphe bya awụa ya manụ l'ishi; bya atuko akụ ęka; atụ ụzu sụ: “Nodukwa ndzụ ogologo; gübę eze!”

¹³Atalaya nümaephō woowoo, ndu nche; mę ndu oha atụ; o tüğbua jepfushia phę l'eze-ulo Chipfu. ¹⁴O bya eje elee ęnya; bya ahümä eze g'o pfuru le mgboru itsو, bụ iya bụ g'ęphe emeje iya l'omelalị phę; bya ahümäkwappho ndu-ishi ndu ojogu; mę ndu egbuje opu g'ęphe pfu-kubegbaaru iya; mę gę ndu alị ono l'ophu tukoru etegbaa ęswa; egbu opu; o gbajashia uwe iya chishia sụ: “Ebyi anwụa-o! Ebyi anwụa-o!”

¹⁵Töbüdụ iya bụ; Jiehoyada, bụ onye uke Chileke bya atuaru ndu-ishi ndu ojogu uko poro ise ise ono ekemu sụ: “Unu kpufuta nwanyị ono l'echilabö ndu nche ono. Iphe, bụ onye ęphe l'iya swị; unu gude ogu-echi gbu ya.” Noo kele onye uke Chileke ono bę sụru g'e tee gbukwa iya l'eze-ulo Chipfu. ¹⁶O ya bụ; ęphe gude iya; kpụ-rwua ọnụ ęka ịnya eshije abahụ l'ibe eze; ęphe woru iya gbu l'eka ono.

Jiehoyada edozi alị Jiuda (2Iphe 23:16-21)

¹⁷No iya; Jiehoyada bya emee eze ęphe le Chipfu gbaa ndzụ; bya emekwapho ndu ono ęphe le Chipfu gbakwapho ndzụ. Ogbandzu Ọbu bụ l'ęphe a-bürü ndibe Chipfu. O mekwapho eze; ęphe le ndu ono gbaa ndzụ nképhe. ¹⁸Ndu Jiuda l'ophu jeshia l'eze-ulo Balụ je enwutsushia ya. ęphe tükö iphe, bụ ọru-ngweja Balụ; mę ntékpe iya tsukpöshichaa yogiri yogiri. ęphe gbu Mátanu, bụ onye uke Balụ l'iphu ọru-ngweja Balụ.

Qo ya bụ; Jiehoyada, bụ onye uke Chileke bya eye ndu nche; ęphe cheahaa eze-ulo Chipfu nche. ¹⁹O chíta ndu-ishi ndu ojogu uko poro ise ise ono, bụ ndu anoduje eche eze; waa ndu anoduje eche ibe iya; mę ndu alị ono l'ophu; ęphe dufuta onye eze ono l'eze-ulo Chipfu. ęphe shia ęka ndu

nche eshije abahụ duba iya l'ibe eze. Oọ ya bụ; eze je anodu l'aba-eze.

²⁰No ya; ẹhu kwatakpoo tsọo ndu ali ono l'ophu ọkpobe atsotso. Nchi bya adu doo le mkpukpu ono; kеле e gbuwaru Atalaya l'ibe eze.

²¹Jiowashi nowaru apha ẹsaa teke o wataru aburu eze.

Teke Jiowashi bụ eze ndu Jiuda
(*2Iphe 24:1-16*)

12 ¹L'apha, kwe Jiehu apha ẹsaa, e -shi teke o beberu bụru eze ndu Izurelu; be Jiowashi bataru l'aba-eze ndu Jiuda. Iphe, o noru l'aba-eze ono le Jierúsalementu bụ ụkporo apha labo. Ephra ne iya bụ Zibaya. Eka ne iya ọbu shi bụ le mkpukpu Biye-Sheba. ²Jiowashi be mekotaru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu l'apha ono g'o ha, Jiehoyada, bụ onye uke Chileke kpó-zikotaru iya ụzo. ³Obenu l'eka aagwaje iphe ono be a ta alwuduru; ndu ali ono nodu egweje ejia bya akpo ụnwù-isensu ọku l'eli eka ono.

⁴Tobudu iya bụ; Jiowashi bya epfuaru ndu-uke Chileke sụ phẹ: “Unu nakoibe iphe, bụ okpoga, dụ nsø, eewobatajẹ l'eze-ulo Chipfu; mbụ okpoga, atutaje l'ụtu; mè okpoga, e ketarụ onyenonu g'o pfuje; mè okpoga, nemadzụ gude obu iya bya anụ l'eze-ulo Chipfu. ⁵Gẹ ndu-uke Chileke l'ehu l'ehu nakota okpoga ono l'eka ndu edobeje okpoga g'e gude iya mekwakota iphe, mebyihuru emebyihu l'ulo Chipfu; l'eka bükpoo eka a humaru mebyihuru emebyihu.”

⁶Ole a noru jeye l'apha, kwe Jiowashi ụkporo apha l'apha eto; ọphu ndu-uke Chileke ono te emekwadụru iphe, mebyishihuru l'eze-ulo Chipfu ono. ⁷Tobudu iya bụ; eze, bụ Jiowashi bya ekua onye uke Chileke, bụ Jiehoyada; mè ndu-uke Chileke ọzo jia phẹ sụ: “?Bụ gunu meru iphe, unu te emekwaeduru iphe, mebyishihuru l'eze-ulo Chipfu ọbu? Ngwa; g'o bo dükwa okpoga ọzo, unu a-natabaa l'eka ndu edobeje okpoga. Iphe, unu e-mechia bụ g'unu tuko iphe, bụ okpoga unu natawaru nụ g'e gude mekwaa eze-ulo ọbu.” ⁸O ya bụ; ndu-uke Chileke ono kweta l'ephe taa nakoedu ndu ono okpoga; ọphu ephe emekwaedu eze-ulo Chipfu ono l'onwophe.

⁹No ya bụ; onye uke Chileke, bụ Jiehoyada bya apata okpoko; swo-fua ụzo l'opfu iya; dokube iya ọru-ngweja Chipfu l'ekutara; mè a -nodu abahụ l'eze-ulo Chipfu ono. Ndu uke Chileke, eche ọnu-abata nche tuko okpoga, e wobataru l'eze-ulo ono yekota l'okpoko ono. ¹⁰O nodu abujeru; okpoga ono -haephō shii l'okpoko ono; onye ederu eze erekwo; mè onyeishi ndu-uke Chileke abya agu'a okpoga ono ọgu; chiru ye l'ekpa kechia. ¹¹Ephe pyachaa okpoga ono g'oo-dụ; ephe eworu iya nụ ndu-ishi ozi ọbu, eeje l'eze-ulo ono. Ephe nodu eshije l'okpoga ono pfua ndu eje ozi l'eze-ulo Chipfu ono ụgwo; mbụ ndu kapyinta; mè ndu akpụ ụlo ọbu akpukpu; ¹²mè ndu edo ejia edodo; mè ndu akwacha mkpuma. O bụru l'okpoga ono be ephe eshije zuta oshi; mè mkpuma, a gbakpôshiru agbakpôshiri, e gude

emekwa eze-ulo Chipfu ono. Ọ bụru iya bẹ ẹphe eshije emephu okpoga l'iphe, l'ala, l'iphe, eemekwa emekwa l'eze-ulo ono. ¹³Ọle ọ tọ bụdu okpoga ono, e wobataru l'eze-ulo Chipfu ono bẹ e gude mee gbamugbamu mkpola-ochaa; mẹ iphe, apajé oghu oroku; mẹ gbamugbamu ozo; mẹ opu; mewaro iphe ozo, e gude mkpola-ododo; mẹ mkpola-ochaa mee dobe l'eze-ulo Chipfu ono. ¹⁴Ọ buepho ndu eje ozi l'eze-ulo ono bẹ a nṣuru iya g'ephe gude mekwaa eze-ulo ono. ¹⁵A ta sijeduru ndu a nṣuru okpoga ono g'ephe bya edoo g'ephe gude mephushia okpoga ono; kélé ẹphe bụ ndu gude ire-lanụ eje ozi ọbu.

¹⁶Okpoga, shi lẹ ngweja-apfụ-ugwo; mẹ kẹ ngweja-iphe-eji; bẹ e te ewobatajedu l'eze-ulo Chipfu; ndu nwe iya nụ bụ ndu-uke Chileke.

¹⁷Ọ bụru teke ono bẹ Hazelu, bụ eze ndu Arámu jeru etsoo mkpükpu Gatu ọgu; lwụa ya lwụta. Ọ bya adakóbe jeshifụa ọgu lẹ Jierúsalemu. ¹⁸Jiowashi, bụ eze ndu Jiuda wota iphemiphe, nna iya phẹ, bụ Jiehoshafatu; mẹ Jiehoramu; mẹ Éhazaya, bụ ndu shi bụru eze ndu Jiuda doberu Chipfu iche; mẹ ophu yebedu doberu Chipfu iche; mékota mkpola-ododo, a húmaru l'eka eedobeje ẹku l'eze-ulo Chipfu; mẹ l'ulo ibe eze; wolaaru Hazelu, bụ eze ndu Arámu. Ọ bụru teke ono bẹ Hazelu bebe parụ Jierúsalemu haa tugbua.

¹⁹Iphe ozo, nwụgbaburu nụ teke Jiowashi bụ eze; mẹ iphemiphe, o meru bẹ e dekötaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda.

²⁰Ndu ozi Jiowashi bya agbaarụ iya ejo-idzu; woru iya gbua l'ulo Betumilo l'uzo, shiru jeshia Sila. ²¹Ndu ozi iya, gburu iya nụ ọbu bụ Jiozaka nwa Shimeyatu; mẹ Jiehozabadu; nwa Shoma. Tobiudu iya bụ Jiowashi nwụhu; e lia ya l'eka e liru nna iya phẹ lẹ mkpükpu Dévidi. Amazaya, bụ nwa iya bụru eze nochia ẹnya iya.

Jiehowahazu bụ eze ndu Ízurelu

13 ¹L'apha, kwe Jiowashi; nwa Éhazaya ụkporo apha l'apha eto; e -shi teke o beberu bụru eze ndu Jiuda bẹ Jiehowahazu nwa Jiehu byaru abürü eze kẹ ndu Ízurelu lẹ mkpükpu Samériya. Iphe, ọ noru l'aba-eze bụ apha iri l'esa. ²O mee ejo-ememe l'ẹnya Chipfu. O tsokotaru ejo-iphe ono, Jierobowamu; nwa Nebatu meru ono; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu mee ono. Ọ tọ gbakutaduru ejo-ememe ono azụ. ³Ọ ya bụ; Chipfu woru oke-ehu-eghu iya swibe ndu Ízurelu. Ọ parụ phẹ harụ Hazelu bụ eze ndu Arámu; waa nwa iya bụ Benu-Hadadu ẹphe ka phẹ ọkpere no ọdu.

⁴Jiehowahazu bya epfurụ nụ Chipfu; Chipfu ngaberu iya nchị; kélé ọ húmaru g'ezee ndu Arámu gude akpaberu ndu Ízurelu ehu. ⁵Tobiudu iya bụ; Chipfu bya anụ ndu Ízurelu onye dzorū phẹ nụ; ọ bụru iya bụ l'ephe anahụ ndu Arámu. Ndu Ízurelu bya eburu l'ibe nkephẹ g'ephe shiha-waa buru iya. ⁶Obenu l'ephe ta tụ-woduru ẹka l'eme iphe-eji ono, ndibe

Jierobowamu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu g'ephe mee ono. O tükoru iya mekota. Nokwapho g'itsa Ashera dū lę Samériya g'o dū iya.

⁷Ophu o dudu ndu ojogu Jiehowahazu phoduru nụ; a -gufuepho ndu ojogu ụkporo labo l'iri, bụ ndu agbaje l'inya; me ụgbo-inya iri; waa ụnu ndu ojogu ugbo ụkporo l'ise, bụ ndu ojogu oje-l'okpa; kélé eze ndu Arámu bẹ sakotaru phē ọsampfụ; bya egude okpa gwee phē uji l'alị.

Anwụhu Jiehowahazu

⁸Iphemiphe, nwugbaberu nụ teke Jiehowahazu bụ eze; waa iphe, o meeberu; me ेhuka ेhuka, o mekotaru bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ⁹Jiehowahazu bya anwụhu; lapfushia nna iya phe; e lia ya lę mkpukpu Samériya. Jiowashi, bụ nwa iya nwoke bürü eze nochia enya iya.

Jiowashi bụ eze ndu Ízurelu

¹⁰Q bürü l'apha, kwe Jiowashi ụkporo apha l'apha iri l'esaa, e -shi teke o beberu bürü eze ndu Jiuda; bẹ Jehowashi nwa Jiehowahazu byaru abụru eze ndu Ízurelu. Iphe, o norus l'aba-eze bụ apha iri l'ishii lę Samériya. ¹¹O mee ejo-ememe l'enya Chipfu. Q to hadürüeme iphe-eji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu ẹphe mee ono. Iphe-eji ono bẹ o yeru eka l'ememe.

Anwụhu Jiowashi

¹²Iphe ozo, nwugbaaru nụ lę teke Jiowashi bụ eze; me iphemiphe, o meru; me ọkperehi iya, o gude tsso Amazaya, bụ eze ndu Jiuda ogu; bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ¹³Qo ya bụ; Jiowashi nwụhu lapfushia nna iya phe; e lia ya l'eka e liru ndu eze ndu Ízurelu lę Samériya. Jierobowamu, bụ nwa iya bya anodụ l'aba-eze nochia enya iya.

Anwụhu Elayisha

¹⁴Lę teke iphe-ememe, bụ iya mechaarụ gbua Elayisha gudeshiru iya ike bẹ Jiowashi, bụ eze ndu Ízurelu jeru iya ajiji. O rwua bya araaha erekwa l'iphu iya sụ: “Nna mu-e! Nna mu-e! Gubé onye bụ ụgbo-inya; bya abürü o-gba-l'inya-ogu ndu Ízurelu!”

¹⁵Elayisha sụ iya: “Wota uta yee apfụ.” Jiowashi bya ewota iya. ¹⁶Elayisha bya asụ eze ndu Ízurelu ono: “Seta apfụ ono!” Q bya eseta iya. Elayisha bya atụ-kobe eze ono eka l'eka nkiya.

¹⁷Elayisha sụ iya: “guhaa windo ọphu nō laaru uzo enyanwu-awawa!” O guhaa ya. Elayisha sụ iya: “Gbaa apfụ ono!” Q gbaa ya. Elayisha pfua sụ: “Owa-a bụ apfụ Chipfu, e-gude lwụ-kpee! Qo apfụ, ee-gude lwụ-kpee ndu Arámu; kélé ij-lwụ ndu Arámu lę mkpukpu Afeku; mbụ woru phē saa ọsampfụ.”

¹⁸O sükwa iya pho: “wota apfụ ono!” O wota iya. O sụ eze ndu Ízurelu ono: “Wata iya asụ l'alị!” O sụa ya ugbo ẹto; bya ahaa ya. ¹⁹O mee; ẹhu ghuahaa onye kẹ Chileke ono eghu; o sụ: “I gege asụ iya ugbo ise m'obu ugbo ishii; k'ophu i gege alwụ-kpekwanụ ndu Arámu jasụ ii-mebyishikọta phē. Ole nta-a bụ ugbo ẹto kpoloko bẹ ii-lwụ-kpe phē.”

²⁰Tobia iya bụ; Elayisha nwụhụ; e lia ya.

Ndu ojogu o-lwụa-olaa, shi l'alị ndu Mówabu bẹ ezebataje l'alị Ízurelu; mẹ a bahuepho l'apha ḥphúú. ²¹O be teke o nweru ndu eli odzu; ephe bya amaru; ndu ojogu o-lwụa-olaa ono bụwaru phereketeke; ephe parụ odzu nwoke ono tịa l'ilu Elayisha. Odzu nwoke ono je edenyi l'okpu Elayisha; o teta bya anodu ndzu ozo; gbeshi pfuru apfuru.

Ogu ndu Ízurelu waa ndu Arámu

²²Hazelu, bụ eze ndu Arámu bẹ kpakotaru ndu Ízurelu ẹhu teke Jiehawahazu bụ eze. ²³Ole Chipfu l'anoduje emeru ndu Ízurelu eze-iphe-oma; aphụru phē obu-imemini; teme ọ ghakwaaru phē pho iphu. O bürü iphe, kparụ iya nụ bụ ọgbandzu ono, yee Ébirihamu; mẹ Ayizaku; waa Jiékopu gbaru ono. Byasụ ntanụ-a bẹ ọ to bụdu uche iya g'o mebyishia phē; ozoo g'o chifu phē l'atativhu iya.

²⁴Teke Hazelu, bụ eze ndu Arámu nwụhuru; bẹ nwa iya, bụ Benu-Hadadu byaru aburu eze nochia enya iya. ²⁵O bürü teke ono bẹ Jiowashi, bụ nwa Jiehowahazu tükorus mkpükpu lẹ mkpükpu ono, Hazelu shi natakota nna iya, bụ Jiehowahazu l'ogu ono naphutakota azụ. Jiowashi lwụ-kpekotaru iya ugbo ẹto; shi nno naphutakota mkpükpu ndu Ízurelu ono azụ.

Teke Amazaya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 25:1-24)

14 ¹O be l'apha, kwe Jiowashi nwa Jiehowahazu apha labo, e -shi teke ọ watarụ aburu eze ndu Ízurelu; Amazaya nwa Jiowashi bya aburu eze kẹ ndu Jiuda. ²O nowaru ụkporo apha l'apha ise teke ọ watarụ aburu eze. Iphe, ọ nooru l'aba-eze bürü ụkporo apha l'apha tete lẹ Jierúsalemu. Ephə ne iya bụ Jiehowadinu. Eka ne iya ọbu shi bụ Jierúsalemu. ³Amazaya bẹ meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu. Ole o to mebeduru iya g'ochoroke iya, bụ Dévidi meru. O mekötäerupho gę nna iya, bụ Jiowashi meru. ⁴Obenu l'ọ to lwüduru eka aagwaję iphe ono; ndu Jiuda nödụ anoduje egwe ejia; bya akpọ ụnwụ-isensu oku l'eli eka ono.

⁵Ali-eze ono laephō Amazaya l'eka ọkpobe alala; o gbushia ndu-ozị iya ono, bụ phē gburu nna iya teke ọ bụ eze pho. ⁶Ole o to gburu ụnwegirimma ndu mgbugbümadzu ono; kélé o tsoru iphe ono, e deru l'ekwo ekemu Mósisi l'eka ono, Chipfu türü ekemu sụ: “Ndu nwụrụ nwa bẹ e tee gburu l'ugwo iphe, ụnwụ phē metaru; ophu eegbukwapho ụnwegirimma

l'ugwo iphe, nna, nwuru phē nü metaru; onyenonu bē aa-lajē l'iphe-eji, o metaru.”

⁷Oo yēbedua bē gburu ndu Edōmu unu ugbo ükporo l'ise^a lē nsüda ali Únú; bya alwūta mkpukpu Sela l'ogu; woru iya gubē Jiokutelu. O bürü ępha ono bē զozə byasü ntanu-a.

⁸Tobudu iya bū; Amazaya bya ezia ozi g'e je ezia eze ndu Ízurēlu, bū Jiowashi nwa Jiehowahazu mbū nwanwa Jiehu; sū iya: “Bya g'anyi lē ngu zugbabe ogu.”

⁹Jiowashi, bū eze ndu Ízurēlu ziphu Amazaya, bū eze Jiuda ozi azu sū: “Oshi uke, dū l'úbvú úbvú Lébanonu bē ziru oshi sida, dükwapho l'úbvú úbvú Lébanonu sū iya: ‘Kena nwatibe mu kē nwoke nwada ngu g'o lürü.’ Tobudu iya bū; anu-egbudu, bu l'úbvú úbvú Lébanonu ono ghatajephō; o zo oshi úkèè ono pyaapya. ¹⁰I lwu-kpeanaru ndu Edōmu; i nođu ekuanaa onwongu. Nōđule-a l'ibe ngu ku onwongu; k'alwu-kpe, i lwu-kperu. ?Bu gunu bē iime g'i kpatarū onwongu opfu, e-me g'unu lē ndu Jiuda daa?”

¹¹Ole Amazaya ta ngaduru iya nchị. Oo ya bū; Jiowashi, bū eze ndu Ízurēlu chīta ndu ojogu iya jeshia; ephe l'eze ndu Jiuda, bū Amazaya je aghaa ya lē mkpukpu Bētu-Shemeshi, nō l'alị Jiuda. ¹²Ndu Ízurēlu lwu-kpee ndu Jiuda; mee phē; ephe gbaa nanu nanu lashichaa ibe phē. ¹³Jiowashi, bū eze ndu Ízurēlu bya egude Amazaya nwa Jiowashi; mbū nwanwa Éhazaya; mbū eze ndu Jiuda lē mkpukpu Bētu-Shemeshi. O jekwapho Jierúsalem̄u je enwutsushia igbulō Jierúsalem̄u; a -gbe lē Onu-abata Ifuremu; je erwua l'onu-abata Mgbureku. Eka o nwutsuru bē ogologo iya rwuru unu nkwo-eka. ¹⁴O chītakota mkpolā-ododo; mē mkpolā-ochaa; mewaro ivu, o hūmaru l'eze-ulo Chipfu; mē ophu dū l'eka eedobeje éku l'ulo eze. O chītakwapho ndu a tū-chiru atū-chi lashia Samériya.

¹⁵Iphe, nwugbaberu nü teke Jiehowashi bū eze; mbū iphe, o meeberu; mē ehuka ehuka, o mekotaru; waa ge yee Amazaya, bū eze ndu Jiuda gu-de lwu ogu; bē e dekotaru l'ekwo-akō ndu eze ndu Ízurēlu. ¹⁶Tō būdu iya bū; Jiehowashi nwuhu lapfushia nna iya phē; e lia ya l'eka eelije ndu eze lē mkpukpu Samériya. Oo ya bū; Jierobowamu, bū nwa iya bürü eze nochia ḥanya iya.

¹⁷Amazaya, bū nwa Jiowashi; mbū eze ndu Jiuda bya anofua apha iri l'ise; ge Jiowashi nwa Jiehowahazu, bū eze ndu Ízurēlu nwuhuchaaru.

¹⁸Iphe զozə, Amazaya megbaberu bē e dekotaru l'ekwo-akō, ndu eze ndu Jiuda.

¹⁹Lē Jierúsalem̄u bē a nō gbaaru Amazaya ejo-idzu; o gbalaa lashia mkpukpu Lakishi. Ephe ye ndu jepfuru iya lē Lakishi l'eka ono je egbua

^a 14:7 Bu iya bū 10,000 lē mbekee.

ya. ²⁰Ephe gude ianya palata iya bya elia l'eka e liru nna iya phē le mkpukpu Dévidi.

²¹Ndu Jiuda l'ophu wofuta Azaríya, bụ onye nowaru apha iri l'ishii mee ya eze l'ozo nna iya, bụ Amazaya. ²²O bürü Azaríya ono mechaarụ; kpukwaa mkpukpu Elatu woru iya nụ-phu ndu Jiuda azụ ge Amazaya nwụhuchaaru lapfushia nna iya phē.

Jierobowamu k'ębo bụ eze ndu Ízuręlu

²³Q be l'apha, kwe Amazaya nwa Jiowashi apha iri l'ise, o shi bụta-ru eze ndu Jiuda; Jierobowamu nwa Jiehowashi bya abürü eze kę ndu Ízuręlu. Iphe, ọ nörū l'aba-eze iya bụ ükporo apha labo l'apha lanu lę Samériya. ²⁴O mee ejo-ememe l'enya Chipfu. Ọ tọ hadürü eme iphe-eji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízuręlu mee ono. ²⁵Qo ya bę e shi l'eka; a nataphukota oke alị ndu Ízuręlu azụ; e -shi lę mkpukpu Lebo-Hamatu jeye l'eze-ençãomu nsüda Araba^b. O shi nno vụa; mbụ iphe ono, Chipfu, bụ Chileke kę ndu Ízuręlu shihawaa l'önü onye-ozi iya, bụ Jiona nwa Amitayi pfua; mbụ onye mpfuchiru Chileke ono, shi lę mkpukpu Gatu-Hefa.

²⁶Chipfu bę hümawaru g'iphe-ehuka, ndu Ízuręlu eje habe shii; mbụ lę g'ephe ha bę o rwubekotaru ęka; mbụ iphe ehuka ono; shita l'ohu je akpaa l'amadụ; ophu ọ dudu onye a-gbaru phē mkpu. ²⁷Ole eshinu Chipfu ta asüduru lę ya e-me g'epha ndu Ízuręlu chịhu lę mgboko-a bę o shi l'eka Jierobowamu, bụ nwa Jiowashi dzota phē.

²⁸Iphe, nwugbaberu nụ teke Jierobowamu bụ eze; mę iphe, o meebe-ru; mę ehuka ehuka, o mekotaru; waa k'ogu, ọ lwugbaberu; mewaro g'o shi nataphu mkpukpu Damasukosu; mę mkpukpu Hamatu azụ l'eka ndu Jiuda woru nụ ndu Ízuręlu bę e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízuręlu. ²⁹Tobudu iya bụ; Jierobowamu nwụhu lapfushia nna iya phē, bụ ndu eze ndu Ízuręlu. Zekaraya, bụ nwa iya nwoke bürü eze nochia enya iya.

Teke Azaríya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 26:1-5)

15 ¹O be l'apha, kwe Jierobowamu ükporo apha l'apha ęsaa, e -shi teke ọ wataru abürü eze ndu Ízuręlu; Azaríya nwa Amazaya ba-ta l'aba-eze ndu Jiuda. ²Q nowaru apha iri l'ishi teke ọ wataru abürü eze. Iphe, ọ nörū l'aba-eze bürü ükporo apha labo l'apha iri l'ębo lę Jierúsalemu. Ępha ne iya bụ Jiekolaya. Eka ne iya ọbu shi bụ Jierúsalemu. ³Azaríya bę meru iphe, pfuru ọto l'enya Chipfu; ęgube ono, nna iya, bụ Amazaya meru. ⁴Obenu l'ọ tọ lwüduru ęka aagwaje iphe; ęphe nođu egweje ejá l'eka ono; bya akpọ ụnwù-isensu ọku.

^b 14:25 Qo mini ono bükwapho 'Eze-ençãomu Únú'.

Ekpenta eme Azaríya
(2Iphe 26:16-23)

⁵ Chipfu bya aloru ekpenta tu eze ono; ekpenta ono mee ya jasu mboku, o nwuhuru. O buru l'ulo iche. O buru Jiótamu, bu nwa iya nwoke be bu onye-ishi l'ibe eze; buru iya bu onye bu ishi ndu ali ono.

⁶ Iphe ozo Azaríya megbaberu be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Jiuda. ⁷No iya; Azaríya nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e li-ru nna iya phe le mkpukpu Dévidi. Jiótamu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Zekaraya bu eze ndu Ízurelu

⁸ O buru l'apha, kwe Azaríya ükporo apha l'apha iri l'esato, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda; be Zekaraya nwa Jierobowamu; byaru aburu eze ndu Ízurelu. Iphe, o noru l'aba-eze bu onwa ishii le Samériya. ⁹Zekaraya mee ejo-ememe l'enya Chipfu ge nna iya phe. O to haduru eme iphe-eji, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbu iphe-eji ono, o meru ndu Ízurelu mee ono.

¹⁰ O ya bu; Shalumu nwa Jiabeshi gbaaru iya ejo-idzu; nodu l'iphu ndu Ízurelu gbua ya; bya aburu eze nochia enya iya. ¹¹ Iphe, nwugbaberu nu teke Zekaraya nobe e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Ízurelu. ¹² O ya bu; iphe ono, Chipfu pfuru Jiehu vua; mbu iphe ono, o pfuru iya su: "Oshilokpa ngu bu phe a-nodu l'aba-eze ndu Ízurelu; buru eze jeye l'ogbo k'eno."

Shalumu bu eze ndu Ízurelu

¹³ Shalumu nwa Jiabeshi bya aburu eze l'apha, kwe Uzáya ükporo apha l'apha iri le tete, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda. Iphe, o noru l'aba-eze bu onwa lanu le Samériya. ¹⁴ Menahemu nwa Gadi bya eshi le mkpukpu Tiza jeshia Samériya. O nodu le Samériya l'eka ono tsso Shalumu nwa Jiabeshi ogu; gbua ya; buru eze nochia enya iya.

¹⁵ Iphe, nwugbaberu nu teke Shalumu bu eze; me ejo-idzu, o gbaru be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Ízurelu.

¹⁶ Teke onoya be Menahemu gbe le mkpukpu Tiza tsso ndu mkpukpu Tifusa ogu; woru phe lwua; me ndu bukube phe nu; kele ephe jikaru iya. O kpafushicha ụnwanyi, du ime epho.

Menahemu bu eze ndu Ízurelu

¹⁷ O be l'apha, kwe Azaríya ükporo apha l'apha iri le tete, e -shi teke o byaru aburu eze ndu Jiuda; Menahemu nwa Gadi bahu l'aba-eze ndu Ízurelu. Iphe, o noru l'aba-eze bu apha iri le Samériya. ¹⁸ Menahemu mee ejo-ememe l'enya Chipfu. Teke o bu eze be o to haduru eme iphe-eji ono,

Jierobowamu nwa Nebatu meru ono; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu mee ono.

¹⁹Eze ndu Asiriya, bụ Pulu bya achịta ndu ọgu zebata l'ali ndu Ízurelu. Menahemu nụ iya mkpola-ochaa, ेrwa iya dụ ụnu talentu labo l'ukporo talentu iri; g'o mee g'o noshia ike l'aba-eze iya. ²⁰O bụru l'ali Ízurelu bẹ Menahemu shi wofuta okpoga ono. Ndu nweru iphe bẹ o keshiru ụtu ono; onyenonu bẹ o keru mkpola-ochaa, ेrwa iya dụ ukporo shékelu labo lę shékelu iri nụ; g'a chikobe nụ eze ndu Asiriya. Oọ ya bụ; eze ndu Asiriya ono tūgbua laphushia azụ; ọphu ọ to nōdubaeduru l'ali ono.

²¹Iphe ozo, nwugbaberu nụ teke Menahemu nọ; mẹ iphe, o mekotaru bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ²²Menahemu kuru mgbe-nya ikpazụ; o bụru iya alapfu nna iya phę. Pekahaya, bụ nwa iya bụru eze nochia enya iya.

Pekahaya bụ eze ndu Ízurelu

²³O be l'apha, kwe Azaríya ukporo apha labo l'apha iri, e -shi teke o beberu bụru eze ndu Jiuda; Pekahaya nwa Menahemu bahụ l'aba-eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ noru l'aba-eze bụ apha labo lę Samériya. ²⁴Pekahaya bẹ meru ejo-ememe l'enya Chipfu. Ọ to hadụru eme iphe-eji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru ono; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu ẹphe mee ono. ²⁵Onye-ishu ndu ojogu Pekahaya, ẹpha iya bụ Peka nwa Remalaya gbaaru iya ejo-idzu; gbata ukporo ụmadzu labo l'iri lę Giladu; ẹphe tsoru iya je etsoo Pekahaya ọgu l'eka a kpuru o shihu ike l'ulo-eze lę Samériya; ẹphe gbua ya; gbukwapho Agobu; mẹ Ariye yeru iya. Oọ ya bụ; Peka gbua Pekahaya; bụru eze nochia enya iya.

²⁶Iphe ozo, nwugbaberu nụ teke Pekahaya bụ eze; mẹ iphe, o mekotaru bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu.

Peka bụ eze ndu Ízurelu

²⁷O be l'apha, kwe Azaríya ukporo apha labo l'apha iri l'ebu, ọ bya-abụru eze ndu Jiuda; Peka nwa Remalaya bahụ l'aba-eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ noru l'aba-eze ono bụ ukporo apha lę Samériya. ²⁸Peka meru ejo-ememe l'enya Chipfu. Ọ to hadụru eme iphe-eji ono, Jierobowamu; nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu mee ono.

²⁹Teke Peka bụ eze ndu Ízurelu bẹ Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya natarụ mkpukpu Ijionu; mẹ mkpukpu Abelu-Betu-Maka; waa mkpukpu Jianowa; mẹ mkpukpu Kadeshi; mẹ mkpukpu Hazo. Ọ natakwarupho ali Giladu; mẹ ali Gálili, bụ iya bụ ali ndu Nafutali l'ophu; kpukoo ndu eka ono lę ndzụ lashịa Asiriya. ³⁰O be l'apha, kwe Jítamu nwa Uzáya ukporo apha, e -shi teke o beberu bya abụru eze ndu Jiuda; Hosiya nwa Ela gbaaru Peka nwa Remalaya ejo-idzu; woru iya gbua; bụru eze nochia enya iya.

³¹ Iphe ozo, nwugbabetu nü teke Peka bụ eze; mē iphe, o mekötaru bē e dekötaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu.

Teke Jiótamu bụ eze ndu Jiuda
(*2Iphe 27:1-9*)

³² O be l'apha, kwe Peka nwa Remalaya apha labo, e -shi teke o watarụ aburu eze ndu Ízurelu; Jiótamu nwa Uzáya bahụ l'aba-eze ndu Jiuda.

³³ Iphe, o noru bụ ükporo apha l'apha ise teke o watarụ aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze lę Jierúsalem̄u bụ apha iri l'ishii. Ephā ne iya bụ Jierusha nwada Zadóku. ³⁴ Jiótamu meru iphe, pfürü oto l'enya Chipfu egube ono, nna iya, bụ Uzáya meru. ³⁵ Obenu l'o tọ lwuduru eka aagwaje iphe. Ndu Jiuda nodu egweje ejá; bya akpọ ụnwù-isénsu oku l'eka ono. Jiótamu bụ iya kpukwaru onu-abata ono, eeshije abahụ l'eze-ulọ Chipfu ono, bụ iya bụ Onu-abata Imeli.

³⁶ Iphe ozo, Jiótamu megbaberu bē e dekötaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ³⁷ O teke ono bē Chipfu byaru awata ezi Rezinu, bụ eze ndu Arámu; mē Peka nwa Remalaya g'ephe je etsoo ndu Jiuda ogo. ³⁸ No iya; Jiótamu nwụhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'eka e liru nna iya phẹ lę mkpukpu Dévidi, bụ ochooroke iya. Nwa iya, bụ Éhazu bya aburu ezenochia enya iya.

Teke Éhazu bụ eze ndu Jiuda
(*2Iphe 28:1-4*)

16 ¹ O be l'apha, kwe Peka nwa Remalaya apha iri l'esa, e -shi teke o watarụ aburu eze; Éhazu nwa Jiótamu bya aburu eze kē ndu Jiuda. ² Éhazu bē nowaru ükporo apha teke o watarụ aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze lę Jierúsalem̄u bụ apha iri l'ishii. O to meduru iphe, pfürü oto l'enya Chipfu, bụ Chileke iya egube ochooroke iya, bụ Dévidi meru. ³ O tsoru eka ndu eze ndu Ízurelu. O kporu nwa iya nwoke oku gude gwee ejá, bụ iya bụ ẹbyi ono, ọha ono, Chipfu chifuru l'iphu ndu Ízurelu shi anoduje eme ono. ⁴ O gweru ejá; kpoo ụnwù-isénsu oku l'eka aagwaje iphe; mē l'úbvú úbvú; mēkpoo lę mkpula mkpula oshi, jakashiru ajakashí.

⁵ Tobudu iya bụ; Rezinu, eze ndu Arámu; mē Peka nwa Remalaya, eze ndu Ízurelu bya eje ogo le Jierúsalem̄u; ephe kepheta Éhazu; ole ephe ta alwụ-kpeduru iya. ⁶ O bụru teke ono bē eze ndu Edomu lwuta-phuru mkpukpu Ilatu azụ nü ndu Edomu. O chishikotaru ndu Jiuda lę mkpukpu Elatu ono; ndu Edomu bya ebuchishia ya byasụ ntanụ-a.

Éhazu arwọ n-yemeka l'eka ndu Asiriya
(*2Iphe 28:16-21*)

⁷ O ya bụ; Éhazu bya ezia ndu-ozí g'e je ezia Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya sụ: "Mu bụ onye-ozí ngu; tème mu bụru nwa ngu; byanụ

bya anafuta mu l'eka eze ndu Arámu; mē l'eka eze ndu Ízurelu, bù ndu etso mu ogu.”⁸ Éhazu bya achikoo mkpola-ochaa; mē mkpola-ododo, dū l'eze-ulo Chipfu; mē ophu dū l'ulo eku l'ibe eze nü g'a nü eze ndu Asiriya onoya. ⁹Eze ndu Asiriya bya ekweta iphe, Éhazu rworu iya; chiṭa ndu ojo-gu iya ephe wuru jeshia Damasukosu je alwuta iya; kpukoo ndu bu l'eka ono le ndzú lashja ali Kiru; bya eworu Rezinu gbua.

¹⁰Noo ya; eze, bù Éhazu tufgbua jeshia Damasukosu gè ya je ahuma Tigulatu-Pilesa, bù eze ndu Asiriya. O jerwua; bya ahuma oru-ngweja le Damasukosu; o woru ophu dū egube ono see esese nü g'e wolaaru Uráya, bù onye uke; dekota ugbugba iya; mē egube, ee-gude kpua ya woru nü iya. ¹¹Oo ya bù; Uráya, bù onye uke ono kpua oru-ngweja; mbù ophu duepho g'ono, Éhazu shi Damasukosu nü iya ono. O kpu-gheru iya teme eze, bù Éhazu shi Damasukosu lwa. ¹²Eze bya eshi Damasukosu lwa; bya ahuma oru-ngweja ono. O bya ejerwua ya; bya egwee ngweja l'eli iya. ¹³O gweru ngweja, a kpokotaru oku; mē ngweja-nri; mē ngweja-mee; bya ephee mee anu, o gburu kē ngweja-ehu-guu l'eli oru-ngweja ono. ¹⁴Oru-ngweja ono, e gude onyirubvu mee, shi nodu l'iphu Chipfu ono bē o pafutaru l'atatiphu ulo ono; mbù ono, dū le mgbakà oru-ngweja ono, a kpuru k'òphúú; yele eze-ulo Chipfu; woru iya dobe l'uzo isheli oru-ngweja ono, o kpuru ono.

¹⁵No iya; eze, bù Éhazu bya atçaru Uráya, bù onye uke ekemu su: “Oo l'eli oru-ngweja-a, a kpuru k'òphúú-a bē ii-gweje ngweja-akpo-oku, eegweje l'utsu; gwee ya ngweja-nri, eegweje l'uzenyashi; mē ngweja-akpo-oku; waa ngweja-nri, shi eze l'eka; mē ngweja-akpo-oku, shi ndu ali-a l'eka; mē ngweja-nri phe; mē ngweja-mee phe. Nokwapho g'ii-pheje iya mee anu, ngweja-akpo-oku; mē mee anu, e gude gwee ngweja ozo. Oru-ngweja ono, e meru l'onyirubvu ono bē mu e-jeje akpata ishi iphe.” ¹⁶Uráya, bù onye uke ono mekota iphe, eze, bù Éhazu kakotaru iya g'o mee.

¹⁷Eze, bù Éhazu bya akpokashia iphe ono, e swebegbaru le mgburéku mgburéku ogba-kperekpere pho; paslikwaapho eze gbamugbam, shi nodugbaa ya l'eli. O pafukwarupho eze dyrongu mini pho, e doberu l'eli oke-eswi, a kpuru l'onyirubvu pho; mbù ono, shi nodu iya le mkpula ono; woru iya tu-kobe l'eli mkpuma. ¹⁸O gude gè ya mee iphe, a-dù eze ndu Asiriya ree l'obu pafu eka oshi-eze atu-kojeru; bya agu-chia eka eze eshije abahù l'eze-ulo Chipfu.

Anwuhu Éhazu (Iphe 28:26-27)

¹⁹Iphe ozo, Éhazu megbabéru bē e dekotaru l'ekwo-akó ndu eze ndu Jiuda. ²⁰No iya; Éhazu nwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi. Hezekáya, bù nwa iya nwoke bürü eze nochia enya iya.

Hosiya bụ eze ndu Ízurelu

17 ¹O be l'apha, kwe Éhazu apha iri l'ēbo, e -shi teke ọ byaru abu-ru eze ndu Jiuda; Hosiya nwa Ela bahu l'aba-eze ndu Ízurelu.

Iphe, ọ noru l'aba-eze ono bürü apha tete lę Samériya. ²Hosiya bę meru ejo-ememe l'enya Chipfu. Iphe ọ buepho kpoloko bụ l'eo-iphe, o meru te erwuduru gę kę ndu vuhawa iya ụzo bürü eze l'alị Ízurelu.

³Shalumanesa, bụ eze ndu Asiriya bya ejepfu Hosiya ọgu; je alwụ-kpee ya. Hosiya bya awata iya ejeru ozi; bya atuha akiriko nüahaa ya. ⁴Eze ndu Asiriya bya amaru lę Hosiya achịru iya ejo-idzu; kęle Hosiya ziru ndu-ozi g'ephe je ezia So, bụ eze ndu Ijiputu g'o yetarụ iya eka; ọphu ọ tuedu akiriko anu eze ndu Asiriya egube ono, o shi atuje iya aphagapha ono. Oo ya bụ; eze ndu Asiriya gude Hosiya tụ-chia lę mkporo. ⁵No iya; eze ndu Asiriya chiṭa ndu ojogu iya ephe zebata l'alị Ízurelu l'ophu; ephe wụba lę Samériya kephee ya apha eto. ⁶Ọ bürü l'apha, kwe Hosiya apha tete, e -shi teke ọ bataru l'aba-eze; bę eze ndu Asiriya Iwụtaru Samériya; kpükoo ndu Ízurelu lę ndzụ chiṭa lashịa Asiriya; je edobe phę ephe buru lę mkpükpu Hala; waa l'uzo enyimü Habo lę mkpükpu Gozanu; bya achịta ndu ọphu ọ chitaru dobe; ephe buru lę mkpükpu lę mkpükpu, dù l'alị Midiya.

Iphe-oji, ndu Ízurelu waa ndu Jiuda megbaberu

⁷Iphe, meru g'o gude ọ nwụarụ ndu Ízurelu nno bụ l'oo l'ephe meswe-ru Chipfu, bụ Chileke phę; mbụ onye ono, dufutaru phę l'alị Ijiputu l'eka Fero, bụ eze ndu Ijiputu ono. Ephe baaharụ agwa eja; ⁸teme ephe tsor-u meahaa g'oha ono, Chipfu chishiru l'iphu ephebe ndu Ízurelu ono shi eme; mbụ meahaa iphe ono, ndu eze ndu Ízurelu wobataru l'alị ono. ⁹Ndu Ízurelu ono nödu anoduje l'edomi eme Chipfu, bụ Chileke phę iphe, apfuduru-oto. Lę mkpükpu lę mkpükpu phę bę ephe kpüşiru eka aagwaje iphe dobegbaaru onwophe. Ephe kpüşiru iya lę mkpükpu lę mkpükpu, hagbaa nwanshịj je akpaa lę mkpükpu, a kpuru; o shihu ike. ¹⁰L'úbvú úbvú, nogbaa l'alị ono; mę lę mkpula mkpula oshi, jakashiru ajakashị bę ephe dobekotaru agwa; kpobegba itso Ashera. ¹¹Ephe nödu anoduje akpo ụnwù-isensu oku l'eka ono, aagwaje iphe ono; egube ono, ndu oha ono, Chipfu chifuru ephe shi akpoje iya ono. Ephe meru ejo-ememe gude kpat-sua Chipfu ęhu-eghu. ¹²Ephe baarụ agwa eja; mbụ iphe ono, Chipfu sụrụ phę: "Unu be emekwa iphe, dù nno-a!" ¹³Chipfu shi l'onu ndu mpfuchiru iya l'ophu; mę ndu aphụ ophulunya lọo ndu Ízurelu mę ndu Jiuda eka lę nchi sụ: "Unu haa eme ejo-ememe, unu eme. Unu meje ekemu mu; mę iphe, mu tɔru okpa iya; mbụ ekemu ono, mu tịru nụ nna unu phę ono; mbụ ono, mu shi l'eka ndu-ozi mu phę, bụ ndu mpfuchiru nụ unu ono."

¹⁴Obenu l'ephe ta angaduru nchi; ephe kwefuru ike; gę nna phę ono, te ekwetaduru kę Chipfu, bę Chileke phę ono. ¹⁵Ephe jikaru eme iphe, o toru ɔkpa iya; mę ogbandzu ono, yele nna phę gbaru ono; ephe kwefuru ike l'iphe, o nmaru phę ɔkwa iya. Ephe tsoru abapheru agwa, adudu iphe, o yi ejá; ephebedua l'onwophę bya abufuaru ndu ta aduedu iphe, ephe yi. Ephe tsoru eka ndu oha ono, bupheru phę mgburugburu, bę iya bę ndu ono, Chipfu suntu g'ephe te emekwa gę ndu ono eme ono.

¹⁶Ekemu, Chipfu, bę Chileke phę tükotaru phę l'ophu bę ephe jikakotaru. Ephe kpuru agwa labo, dę g'ünwu oke-eswi doberu onwophę; bya edobekwaphę itso Ashera; bya abaahaarụ kpokpode; mę Balu ejá. ¹⁷Ephe kporu үnwu phę unwoke; mę үnwada phę ɔku; gude gwee ejá. Ephe nođu anoduje ejekwaphę l'ejá; bya eme ɔmamanshi. Ephe woru onwophę togboru eme ejó-ememe l'enya Chipfu; gude nno akpatsu iya əhu-eghu.

¹⁸Oo ya bę; ndu Ízuręlu mee; əhu ghushiaha Chipfu eghu ike; o chi-fu phę l'iphu iya. Ndu ophu o haru kpoloko bürü ndu ɔkpa-ipfu Jiuda.

¹⁹Ophu ndu Jiuda edobekwarapho ekemu Chipfu, bę Chileke phe. Ephe jekwaphę eye eka l'eme iphe ono, ndu Ízuręlu wobataru ono. ²⁰Chipfu jikakota iphe, bę oshilokpa Ízuręlu; nüa phę aphę bya enwuru phę nü ndu kwaru phę l'okwata; jeye o chifukota phę l'atati-phu iya.

²¹Teke Chipfu bufuerupho Ízuręlu l'önülo Dévidi bę ephe meru Jierobowamu nwa Nebatu eze phę. Jierobowamu mee ndu Ízuręlu ephe haa etso Chipfu; bya akpata ephe mee iphe-eji, paru eka apaa. ²²Ndu Ízuręlu bę yekötaru eka l'eme iphe-eji ono, Jierobowamu meru ono. Ephe ta ahaduru iya ememe; ²³jeye teke Chipfu chifuru ndu Ízuręlu ono l'iphu iya egube ono, o shihawaa l'önündu-ozı iya, bę ndu mpfuchiru pfua l'oo-dü ono. Noo ya; a kpukoo ndu Ízuręlu l'alı phę chırı lashıa Asiriya byasü ntanu-a.

Ndu oħozo byaru ebuchishia Samériya

²⁴Eze ndu Asiriya je achıta nemadzu l'alı Babilonu; mę le Kuta; mę le Ava; mę le Hamatu; mę le Sefavayimu je edobe phę g'ephe buru le mkpukpu le mkpukpu, dę l'alı Samériya l'oozo ndu Ízuręlu. Oo ya bę; ephe nweru alı Samériya; tuko mkpukpu, dę iya nü buchishikota. ²⁵Lę mbu teke ephe bya eburu l'eka ono bę ephe te eshidu abajeru Chipfu ejá. Oo ya bę Chipfu yenu oduma; o nođu l'echilabö phę; haru phę gbushiaha. ²⁶E pfuaru iya eze ndu Asiriya su: "Ndu-a i chıtaru dobe g'ephe buru le mkpukpu le mkpukpu, dę l'alı Samériya-a bę ta amakwa nsı Chileke alı ono. O ye oduma; o nođu l'echilabö phę egbushi phę; kele ephe ta amadu nsı Chileke alı ono."

²⁷Tobudu iya bę; eze ndu Asiriya tħa ekemu su: "Unu duta onye lanu le ndu-uke Chileke ono, unu kputaru l'eka ono; g'o je eburu eburu l'eka ono; g'o zia phę nsı Chileke alı ono." ²⁸No iya; onye lanu le ndu-uke Chileke ono, ephe shi le Samériya kputa jenu je eburu le mkpukpu Betelu; ziahaa phę g'ephe e-shi abajeru Chipfu ejá.

²⁹Ole oha, nōnu bē metacharu agwa alī phē swibe onwophe lē mkpū-kpu, ephe bugbaa; woru iya dobechaal lē nwulo-agwa, ndu Samériya kpúshiru l'eka ephe agwaje iphe. ³⁰Ndu ophu shi l'alī Babilonu metaru agwa Sukotu-Benotu; ndu ophu shi l'alī Kutu; meta agwa ophu bū Negalu; ndu ophu shi l'alī Hamatu meta agwa, bū Ashima; ³¹ndu ophu shi lē Ava meta agwa, bū Nibuhazu yee Tataku. Ndu ophu shi l'alī Sefavayimu meta agwa, bū Adurameleku; yee Anaméleku. Ndu Sefavayimu ono bē akpoje ụnwu phē oku gude gweeru agwa phē ejā.

³²Ephe abajekwarupho Chipfu ejā. Ole iphe, ephe meru bū l'oo ndu nkephē bē ephe hotaru g'ephe gwajeru phē iphe lē nwulo-agwa, dugbaa l'eka aagwaje iphe ono. ³³Ephe nodu abajeru Chipfu ejā; obenu l'ephe abajekwarupho agwa phē ejā l'uzo ndu alī eka ephe shi emeje.

³⁴Ephe emeephō g'ephe shi emejehawaa ono byasū ntanu-a. Ephe ta abaduru Chipfu ejā; ophu ephe emedu iphe, o toru ɔkpa iya; mē omelalī iya; ophu ephe emedu ekemu iya; waa ekemu ono, o tūru nū oshilokpa Jiékopu, bū onye ono, o guberu Ízurelu. ³⁵Teke Chipfu yee ndu Ízurelu gbaru ndzū bē o sūru phē: "G'o tō dükwa agwa ozo, unu a-baru ejā; ozoo phozeru iya; ozoo jeeru iya ozi; ozo gwaa ya agwagwa. ³⁶Oo Chipfu, bū onye gude ike iya, paru eka; mē ɔkpehu iya dufuta unu l'alī Ijiputu bē unu a-bajeru ejā. Oo yebedu bē unu e-phozjeru; o bürü iya bē unu e-gwejeru ejā nū. ³⁷Unu kwabekwa enyā meje iphe, mu toru ɔkpa iya; mē omelalī mu; mē iphe, mu sūru g'e meje; waa ekemu ono, mu deru doberu unu ono jasuru asuru. Unu ta abajekwaru agwa ejā. ³⁸Unu ta azohakwa ogbandzu ono, mu l'unu gbaru ono; ophu unu abajekwaru agwa ejā. ³⁹Oo Chipfu, bū Chileke unu bē unu a-bajechiaru ejā. Oo ya bū onye a-nafuta unu l'eka ndu ɔhogu unu l'ophu."

⁴⁰Ole ephe ta angaduru nchī; ephe kwaal l'eme g'ephe shi emejehawaa phō. ⁴¹Noo ya; oha ono nodu abarū Chipfu ejā; bya abakwarupho agwa nkephē ejā. Ụnwu phē je akpaa lē nwanwa phē bürü gē nna phē meru bū g'ephebedua eme byasū ntanu.

Teke Hezekáya bū eze ndu Jiuda (2Iphe 29:1-2)

18 ¹O be l'apha, kwe Hosiya nwa Ela apha eto, e -shi teke o watarū aburu eze ndu Ízurelu; Hezekáya, bū nwa Éhazu bahū l'aba-eze ndu Jiuda. ²O nowaru ükporo apha l'apha ise teke o watarū aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze lē Jierúsalemu bürü ükporo apha l'apha tete. Ephane iya bū Abi nwada Zekaraya. ³Hezekáya bē meru iphe, pfuru oto l'enyā Chipfu egube ochooroke iya, bū Dévidi meru. ⁴O lwuru eka aagwaje iphe; bya akupyashia mkpuma, e doberu nsō; bya egbutsushichaa itsō Ashera. O tsupyashikwarupho agwō ono, Mósisu gudeje onyirubvu mee phō; kēle jasū lē teke ono bē ndu Ízurelu shi akpojekwadu ụnwù-isensu ɔku anu iya. E shi ekuje agwō ono Nehushutanu.

⁵ Hezekáya bę dakoberu Chipfu, bę Chileke kę Ízurelu. O to dudu onye eze ozo, dubaag'oo ya lę ndu eze ndu Jiuda g'ephe ha; mbu je akpaa lę ndu ophu vu iya ụzo bürü eze; me ndu ophu tsotaru iya nü. ⁶ Noo kele o tñru Chipfu swiswia. O to tsonyadaru Chipfu o tsobuhu iya. O dobekotaru ekemu ono, Chipfu tñru nü Mósisu ono. ⁷ Chipfu swiru iya ọkpobe eswiru; k'ophu bę l'iphemiphe, o yeru ęka l'abujeru iya pho upete. O kwefuru eze ndu Asiriya ike; ophu o to jeduru iya ozi. ⁸ O Iwü-kperu ndu Filisitayinu; e -shi lę mkpükpu, ha nwanshiji je akpaa lę mkpükpu phę, a kpuru; o shihu ike; mbu je akpaa lę mkpükpu Gaza; yee mkpükpu, gbap-heru iya mgburugburu.

⁹ O be l'apha, kwe Hezekáya apha ęno, e -shi teke o byaru aburu eze ndu Jiuda, bę iya bę apha, kwe Hosiya nwa Ela apha ęsaa, e -shi teke o bahuru l'aba-eze ndu Ízurelu; Shalumanesa, bę eze ndu Asiriya jee ogu lę Samériya; je ekephee ya mgburugburu. ¹⁰ A noephoh apha ęto; ephe naa mkpükpu ono. O bürü l'apha, kwe Hezekáya apha ishii bę a nataru Samériya, bę iya bę apha, kwe Hosiya apha tete, e -shi teke o bahuru l'aba-eze ndu Ízurelu. ¹¹ Eze ndu Asiriya chita ndu Ízurelu lashija Asiriya; je edobe phę lę mkpükpu Hala; me l'uzo enyimu Habo lę mkpükpu Gozanu; me lę mkpükpu lę mkpükpu, du l'alị Midiya. ¹² Iphe, kparu iphe o du nno bę lę ndu Ízurelu jikaru eme iphe, Chipfu, bę Chileke phę şuru g'ephe mee; ephe mebyiru ögbandzu Chileke ono. Iphe, Mósisu, bę onye-ozi Chipfu pfukotaru phę bę ephe ta angaduru nchi; ophu ephe emeduru iya.

Senakeribu eye ndu Jierúsalemu ebvu

(2Iphe 32:1-19; Azá 36:1-22)

¹³ Töbudu iya bę; o rwua l'apha, kwe eze, bę Hezekáya apha iri l'eno, o wataru aburu eze; Senakeribu, bę eze ndu Asiriya bya ogu l'alị ndu Jiuda; bya atuko mkpükpu phę g'oo ha, bę mkpükpu, a kpüşiru ike Iwüa Iwüta. ¹⁴ No iya; Hezekáya, bę eze ndu Jiuda bya ezia ozi g'e je ezia eze ndu Asiriya l'ęka o no lę mkpükpu Lakishi su: "Mu chowaru ngu opfu. Jiko la-phuro azu. Iphe, i sukpoerupho gę mu pfua bę mu a-pfü." Eze ndu Asiriya ono su Hezekáya, bę eze ndu Jiuda g'o nü iya mkpola-ochaa, ęrwa iya du ükporo talentu iri l'ise; yee mkpola-ododo, ęrwa iya du ükporo talentu lę talentu iri. ¹⁵ Oo ya bę; Hezekáya chitakota mkpola-ochaa, nökota l'ezewulo Chipfu; me l'ulo ęku ibe eze woru nü eze ndu Asiriya ono.

¹⁶ Teke ono bę Hezekáya kweshiru mkpola-ododo, o kweru lę mgbo; me ophu o kweru l'okpa mgbo eze-ulo Chipfu woru nü eze ndu Asiriya ono.

¹⁷ No iya; eze ndu Asiriya ono bya agbę lę mkpükpu Lakishi zia ụmadzu eto, bę ndu-ishu ojogu iya; yeru phę ndu ojogu, du igwerigwe g'ephe jepfu eze, bę Hezekáya lę Jierúsalemu. Ephe jerwua Jierúsalemu; bya eje apfuru l'ishi mgba-mini okpuru ụzo eli, du l'uzo ono, eeshije eje ęka aasaje uwe. ¹⁸ Ephe zia g'e je ekuaru phę eze; o bürü Eliyakimu nwa Hilikaya, bę

onye-ishi l'ibe eze; waa Shebuna, onye edeje ékwo; waa Jiowa nwa Asafu, bù onye nkwaloko be lufutaru byapfutashia phé.

¹⁹ Onye-ishi ndu ojogu ono bya asu phé: “Unu je akaru Hezekáya le-a: Wakwa iphe, o pfuru; mbu Okalibe eze, bu eze ndu Asiriya. O şuru-a: ?Bu le gunu be i chiru nwupfu ophu i nweru kwé? ²⁰I şuru l'i machawaru eregede ogu bya enweru ike, e gude alwu ogu. Obenu l'opfu ngu bu okorobo opfu. ?Bu onye be i dakoberu ekwefuru yébe eze ndu Asiriya ike? ²¹Lenu nta-a; o kwa ndu Ijiputu be i dakoberu; mbu Ijiputu ono, bu mgbawa-échara, abujeru: onye dakoberu iya nu; l'o yejashia ya éka meka iya iphe onoya. O kwa egube ono be Fero du; mbu eze ndu Ijiputu. O kwa nno bu g'o duru iphe, bükpo ndu dakoberu iya nu. ²²Teke i sukwanuru mu l'oo Chipfu, bu Chileke unu be unu dakoberu; ?to bùdu Chipfu obu bu ophu Hezekáya lwuru éka aagwajé iya; bya emebyishia oru-ngweja iya; bya asu ndu Jiuda ephe le ndu Jierúsalemu g'ephe byajé abaarü oru-ngweja ono, du le Jierúsalemu ono ej-a-a?

²³ “Byalekwa-a g'idozù bùru unu le nnajuphu mu, bu eze ndu Asiriya nanu. Mu a-kpuru unu inya ise kpée ngu; me o -bùru l'ii-du ike yechaa ya ndu a-nodu agba iya nu. ²⁴Odumeka; ?denu g'i riru l'ii-du ike kpfu l'ipu onye-ishi ndu ojogu nnajuphu mu; m'obeta o bùru onye enya kachaa alwalwa le ndu-ishi ndu ojogu iya; l'eka o bu ndu Ijiputu be i dakoberu g'ephe chię ngu ugbo-inya; chię ngu ndu agbaje inya-ogu? ²⁵Ozo bu le-a; ?i dobesu l'oo to bùdu Chipfu be mu no l'eka bya ogu l'eka-a ge mu mebyishia ya? O kwa Chipfu l'onwiya ziru mu ge mu bya ogu l'alii-a mebyishia ya.”

²⁶ Tobudu iya bu; Eliyakimu nwa Hilikaya; yee Shebuna; waa Jiowa bya asu onye-ishi ndu ojogu ono-a: “Jiko gude opfu-alii ndu Arámu^c pfuru yelu anyibe ndu-ozu ngu; eshinu anyi anu iya ree. Te egudeshi opfu-alii ndu Jiuda^d pfuru yelu anyi; kele ndu no l'eli igbulu anukwa iya.”

²⁷ Onye-ishi ndu ojogu ono su phé: “?Bu unu le nnajuphu unu kpoloko be o du unu ge nnajuphu mu ziru mu ge mu bya ezia ozi-a? Waawakwa. O kwa unu le ndu ono, no l'eli igbulu ono; mbu ndu ono, unu l'ephe e-mechaa ria nshii unu l'oni; ngua maminu, unu gboru be mu epfur iya.”

²⁸ Onye-ishi ndu ojogu ono bya apfuru bya egude opfu ndu Jiuda bya arashia ya ike su: “Unu numakwa iphe, o pfuru; mbu Okalibe eze ono, bu eze ndu Asiriya! ²⁹Wakwa iphe, eze ndu Asiriya pfuru: Unu te ekwekwa ge Hezekáya dephua unu. O tòo dukwa ike adzota unu l'eka mu! ³⁰Ophu unu ekwekwa ge Hezekáya deta unu g'unu dakobe Chipfu; l'eka oopfuru unu asuje le Chipfu ta adukwa iphe, e-me g'o to dzota unu. Le mkpukpu-a taa lakwa l'eka eze ndu Asiriya. ³¹Unu ta angakwaru Hezekáya nchii; kele eze ndu Asiriya sukwatu g'unu wufutakwa wu-pfuta iya ge yele

^c 18:26 Bu iya bu ‘Aramaic’ le mbekee. ^d 18:26 Bu iya bu ‘Hebrew’ le mbekee.

unu doshia. Oo ya bụ g'onyemonye lę g'unu ha eria akpuru shi lę vayinu iya; ria akpuru, shi l'oshi figu iya; bya angua mini, du lę welu iya; ³²jasu teke ya a-bya eduta unu; lashia ali, du ge k'unu; mbu ali, ereshi du; mée òphúú du iya; ali, nri du; teme opfu-vayinu du iya; oshi olivu du iya; bya aburu ali, manu-ènzu du; k'ophu unu a-nodu ndzu; haa anwuhu.

“Unu ta angakwaru Hezekáya nchị l'eka oodephu unu edephu asuje unu lę Chipfu l'a-dzota-a unu. ³³?O dükporu oha ophu agwa ali phę nafutajewarun l'eka eze ndu Asiriya? ³⁴?Bụ awe be agwa ndu Hamatu yee ke ndu Apadu no? Agwa ndu Sefavayimu; me ke ndu Hena; me ke ndu Iva; ?ephe no l'awe? ?Ephe dürü-a ike dzoo ndu Samériya l'eka yébe eze ndu Asiriya tóo? ³⁵?Bụ agwa ole l'ime agwa ndu ali ono be dürü ike nafuta ndu ali iya l'eka iya? ?Denu ge Chipfu e-shi du ike nafuta ndu Jierúsalemu l'eka iya?”

³⁶Ndu Jiuda ono, oofu eyeru ono noduepho ngguingguji; ophu o dudu onye ophu pfuru opfu yeru iya; kele eze, bụ Hezekáya turu ekemu su g'o to dükwa onye e-yeru iya onu.

³⁷Töbudu iya bụ; Eliyakimu nwa Hilikaya, bụ onye-ishi l'ibe eze; yee Shebuna, bụ onye edeje ekwo; waa Jiowa nwa Asafu, bụ onye nkawako-be tüğbua; o buru phę ejepfu Hezekáya. Ephe gbajachaa uwe phę agbaja. Ephe jerwua bya eje akoror iya iphe, onye-ishi ndu ojogu ono pfuru.

Eepfu lę Chileke a-dzota Jierúsalemu (Azá 37:1-37)

19 ¹Eze, bụ Hezekáya númaepho iphe ono; o ye éka l'uwe yébe eze; gbajaa ke tarara; bya achita uwe-aphu yee; o buru iya eje l'ezulo Chipfu. ²O bya ezia Eliyakimu, bụ onye-ishi l'ibe eze; yee Shebuna, bụ onye edeje ekwo; waa ndu-ishi lę ndu-uke Chileke; g'ephe jepfu onye mpfuchiru Chileke ono, bụ Azáya nwa Emozu. Ephe tuko yee uwe-aphu jeshia. ³Ephe je je asu iya: “Hezekáya sürü-a: ‘Ntanu-a bükwa mbóku, oke iphe-ehuka dapfutaru anyi; bya aburu mbóku, aanu anyi aphu; bya aburu mbóku, iphe-iphere jiru anyi iphu. O dükwa g'égube ime anoduje eme nwanyi; o tóo dudu ike nyia onyi nwua nwata obu-a. ⁴?Bụ onye maru; Chipfu, bụ Chileke ngu númaru iphe ono, onye-ishi ndu ojogu ono pfuru ono; mbu onye ono, nnajiphu iya, bụ eze ndu Asiriya yeru g'o bya epfutoshia Chileke, no ndzu ono; k'ophu bụ lę Chipfu a-baru iya mba l'opfu ono, yébe Chipfu, bụ Chileke ngu númaru ono. Oo ya bụ; pfuru nü Chileke l'opfu éhu ndu ophu phóduru nü.’”

⁵Oo ya bụ; ndu ono, eze, bụ Hezekáya ziru ono bya abyapfuta Azáya; ⁶Azáya su phę: “Unu je asu nnajiphu unu lę Chipfu sürü-a: ‘Ba atsükwa ebvu lę k'iphe ono, i númaru ono; mbu opfu ono, ndu-ozu eze ndu Asiriya gude bya mu epfutoshia ono. ⁷Huma lę mu e-woru unme lanu ye iya l'ehu; k'ophu bụ l'go-núma asulasu; lashia ali phę; mu emee g'e gude ogu-echi gbua ya l'alí phę gedegede.’”

⁸Onye-ishi ndu ojogu ndu Asiriya bya anuma l'eze ndu Asiriya lufuwa-ru lę mkpukpu Lakishi; ọ Iwataşhia; je ahuma l'eze ndu Asiriya ono bę etsowa ndu Libuna ọgu.

⁹Noo ya; a bya ezia Senakeribu ozi lę Tirimaka, bu eze ndu Kushi bę abyaputawa iya ọgu; o zia ndu-ozi g'ephe je ezia Hezekáya su: ¹⁰"Iphe, unu e-pfurú Hezekáya baa; mbu eze ndu Jiuda: 'B'ekwekwa ge Chileke ngu, bu onye i dakoberu duphua ngu; l'eka oopfu lę Jierúsalemu ta alwa-du l'eka mube eze ndu Asiriya. ¹¹Ophu doru enya bu l'i nümahawaru iphe, ndu eze ndu Asiriya meru ndu ali ozo; mbu l'o mebyishikotaru phę? Aa-nafuta-chia gubedua tō? ¹²Mbu-a; ọhamoha ono, nna mu oche phę mebyishiru ono; ?agwa phę nafutaru phę-a tō? Mbu agwa ndu Gozanu; yee kę ndu Haranu; waa kę ndu Rəzefu; mę kę ndu Edenu, bu ndu shi nođu lę Telasa. ¹³Bu awe bę eze ndu Hamatu nō nta-a; mę eze ndu Apa-du; mę eze ndu mkpukpu Sefavayimu; ozoo eze ndu Hena; ozoo eze ndu Iva?"

¹⁴Tobudu iya bu; Hezekáya nata ekwo-ozi ono l'eka ndu e ziru iya; bya eworu iya ọga. O bya abahü l'eze-ulo Chipfu bya eje eworu iya tosaa l'iphu Chipfu. ¹⁵Hezekáya bya epfurú nü Chipfu su: "Gube Chipfu, bu Chileke kę ndu Izurelu; onye sugeru l'aba-eze iya l'echilabø chierobu. Oo ngu kpoloko bu Chileke, nwekota ali-eze, du lę mgboko mgburugburu. Oo ngu meru igwe bya emee eliphe. ¹⁶Ngabenu nchi gube Chipfu; nümä iphe, mu epfu. Sanaa enya humakpodapho. Ngabékpodapho nchi; nümä opfu ono, Senakeribu ziru g'e gude bya epfutoshia gube Chileke, nō ndzü ono.

¹⁷"Gube Chipfu; ọ kwa eviya lę ndu eze ndu Asiriya mebyishiwaru ọhamoha; waa ali phę. ¹⁸Ephe chiyaruu agwa ndu ono ye l'oku; o kepyashia; kele agwa phę obu ta adudu iphe, ozo ọ bu; gbahaa nkü; yee mkpuma, bu iphe, nemadzü gude ęka mee. ¹⁹Oo ya bu lę-a; gube Chipfu, bu Chileke anyi; jiko dzonaa anyi l'eka eze ndu Asiriya; k'ophu ali-eze, dükota lę mgboko l'ophu a-maru l'ọ gubedua kpoloko; mbu gube Chipfu bę bu Chileke."

Azáya aphụ ophulunya ge Senakeribu e-gude daa

²⁰Tobudu iya bu; Azáya nwa Emozu bya ezia Hezekáya ozi su: "Chipfu, bu Chileke kę ndu Izurelu suru-a: 'Iphe, i pfuru nü mu l'opfu ęhu Senakeribu, bu eze ndu Asiriya bę mu nümawaru. ²¹Waa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ęhu Senakeribu baa:

“ “Nwada Zayonu, nwoke teke ejepfuswee;
ta adukwa iphe,
Ọ guberu ngu;
teme Ọ nođu aja ngu ewenu.

Nwada Jierúsalemu ekwe

- l'ishi l'eka ijiga qso ndzü.
 22 ?Bụ onye bụ onye ono,
     i shi ephu iphu;
     bya epfutoshị iya ono?
 ?Bụ onye bẹ i shi atụ ụzu ekpu-a;
     mbụ onye ono,
     i gude eku-onwonye
     vọoru ẹnya ono?
 O kwa Onye dụ Nsọ kẹ Ízurelu!
 23 I ziru ndu-ozi ngu;
     ephé bya eburu iphu
     nyabé Nnajiuphu.
 I suru l'i gudewaa ikpoto
     ugbo-inya-ogu ngu
     nyirwuchaa mkpakpọnú
     úbvú úbvú.
 Mbụ l'i nyirwuwaru mkpakpònú,
     eka úbvú úbvú Lébançonu jeberu;
     bya egbutsushiwa oshi sida,
     dụ iya nụ, bụ ndu ọphu
     kachaa etse ogologo;
     mẹ oshi payinu iya ọphu
     kachaa adụ úbvù l'ẹnya;
     bya ejeruwaa eka ọ kachaa
     abụru ẹpfukala;
     mẹ eka ọ kachaa abụru ọswa,
     dụ ree.
 24 Mbụ l'i tūwaru wèlu l'alí
     ndu ọhozo;
     bya angua ya mini;
     bya egudewaa ọbochi-ọkpa
     ngu zọ iphe, bụ nggele,
     dükota l'alí Ijiputu tolitoli;
     jasụ ọ tashihukota.
 25 Sụ-a; ?o dụ g'i tị nümajeduru iya?
     O mu tübèhawaru g'o dụ nno
         teke dühawaa ẹnya.
 Mbụ l'ọ teke ndiche bẹ mu
     chịjhawaru iya rọ dobe.
 O bürü nta-a bẹ mu meru iya
     g'o vụa; mbụ mee;
     i woru mkpükpu, a kpugbaaru

- o shihu ike mebyishia;
o bụru ikpo m kpuma.
- 26** O bụru iya bụ;
ike bvụ ndu bu iya nụ;
ephe bụru ndu a tịrụ ẹberebete;
e meru iphe-iphere kpua phe.
Ephe bya adụ g'iphe, a kuru l'opfu;
g'iphe, rwuru irwu k'ophúú;
mbụ dụ g'eswa,
furu lẹ mkpotsu ụlo,
anwụ chigbushiru l'ebé adụ
g'o vutaburu l'eli.
- 27** Obenu lẹ gubedua bẹ mube
Chileke maru eka i nọ.
Mu maru teke ijibata abata;
maru teke iitugbu atugbu;
bya amaru g'iba-taberu
hanyihanyi ekpu mu.
- 28** Eshi ophu o bụ mube Chileke
bẹ ijibaru hanyihanyi;
teme beebeebee, ipfurū
mu rruwa mu nchi;
bẹ mu e-woru ikokoro mu
dzube ngu limi;
woru mkpurukpu-igwè mu
ye ngu l'ọnụ g'inaya.
Mu emee ngu g'i shia ophu
i shiru laphu azu l'eka i shi."
- 29** "A -bya lẹ gubedua, bụ Hezekáya; waa iphe, a-bụru ngu iphe-ohubama baa: apha-a bẹ ii-ri iphe, daru edata. O -be apha ozo l'i ria ophu shi l'ono futa. O -rwua l'apha k'eto iya; koo opfu kpata iphe, i koru iya. Gbaa opfu-vayinu; ria akpuru, e-shi iya nụ. **30** Sụ-a; nwa ndu ono, a-phodu nụ l'ọnulo Jiuda bẹ a-gba ogbarabvu l'ime alị; mja mebyi l'eli mgboko; **31** noo kẹle o nweru nwa ndu a-waa nụ lẹ Jierúsalemu. Ikpoto ndu phoduru nụ e-shi l'ubvú Zayonu. O bụru Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike e-gude g'o phu-beru iya l'ehu mee g'o dụ nno.
- 32** "O ya bụ; waa iphe, Chipfu pfuru l'ehu eze ndu Asiriya baa: "O tọ byadu a-bata lẹ mkpukpu-a; ophu o byadu agba g'o ka mma l'oo apfụ l'eka-a. O too gudekpodanu iphe, eegbobotaje onwonye abyakube iya ntse; ophu o byadu evbuphe iya ose-ogu. **33** O ụzo, o shiru bya bẹ oo-shi laa. O tọ byadu abata lẹ mkpukpu ọwa abata ophu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. **34** Sụ-a; mu e-gude k'epha mu; mẹ kẹ Dévidi, bụ onye-ozi mu gbobuta mkpukpu-a; dzọọ ya." , "

35 Töbudu iya bụ; o rwua l'enyashi mboku ono; ojozi Chipfu t Bügbeopho bya eje l'eka ndu ojogu Asiriya doru; bya eje egbua ükporo ụnu ụmadzu ugbo ükporo l'eto l' ụnu ụmadzu labo l'ükporo ụmadzu iri^e l'ime ndu ojogu ono. E tehushia l'utsu; odzu zeshiwaakę baariji. 36 Noo ya; Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya t Bügbua; ọ buru iya alaphu azu. O laphushia azu le Ninive je anodu. 37 O be ujiku lanu; ọ nodu agwa agwa iya, bụ Nişuroku; ụnwu iya, bụ Adurameleku; mè Shareza je egude ogu-echi gbugbua ya; gbaru lashia ali Araratu. Ọ ya bụ; Esahadonu, bụ nwa iya buru eze nochia enya iya.

Iphe-ememe guderu Hezekáya

(Azá 38:1-8,21-22; 2Iphe 32:24-26)

20 ¹A nonya iphe-ememe gude Hezekáya; k'ophu bụ l'o byawa anwuhu. Onye mpfuchiru Chileke, bụ Azáya nwa Emozu bya ejepfu iya je asu iya: Chipfu sürü-a: "Dozia ibe ngu ree; kélé ịibyawa anwuhu; i tii kadu mma."

²Noo ya; Hezekáya bya aghaa iphu l'uzo igbulø pfuru nu Chipfu su: ³Gube Chipfu; nyatanu ge mu bu-be onye gude ire-lanu; mè obu mu g'o ha tsso uzo nkengu; mè ge mu gude meberu iphe, du ree l'anya ngu. Hezekáya raa ekwa kpoo pfula pfula.

⁴Töbudu iya bụ; tēmanu Azáya ghata ọma-unuphu k'echilabø; bę Opfu Chipfu kparwutaru iya l'ehu bya asu: ⁵"Laphu azu je akaru Hezekáya, bụ onye-ishi ndibe mu le Chipfu, bụ Chileke kę nna ngu, bụ Dévidi sürü-a: 'Mu nümawaru epfupfu, i pfuru nu mu; bya ahümawaa enya-mini, shi ngu l'anya. Mu e-me ngu g'i wekōrohu. Lę mboku k'eto bę ii-je l'eze-ulø Chipfu. ⁶Mu e-yekwafu apha iri l'ise le ndzü ngu. Ozo bụ le mu a-nafuta ngu; nafuta mkpukpu-a l'eka eze ndu Asiriya. Mu e-gude k'ephä mu; waa k'ephä Dévidi ono, bụ onye-ozi nkemu ono; gbaaru mkpukpu-a odatari.'"

⁷No iya; Azáya su: "Unu meta iphe oshi figu." Ephe meta iya t Büpfube Hezekáya l'eo-onwo ono, phokashiru iya l'ehu ono; o wekōrohu.

⁸Hezekáya bya ajia Azáya su: "?Bụ gunu bụ iphe-ohubama, e-goshi le Chipfu e-me-a ge mu wekōrohu; tēme le mu e-je l'eze-ulø Chipfu le mboku k'eto?"

⁹Azáya su: "Waa iphe-ohubama, Chipfu e-goshi ngu baa; g'i gude maru le Chipfu e-me-a iphe ono, o pfuru ono. Mbụ-a; ?bụ g'onyonyo jeru laa l'iphu jeberu ntokpa iri? TỌ? bụ g'o jeru laa azu jerwua ntokpa iri?"

¹⁰Hezekáya su: O dükwa nphe g'onyonyo jeru laa l'iphu jeberu ntokpa iri; g'o jechiaro laa azu jeberu ntokpa iri.

¹¹O ya bụ; onye mpfuchiru Chileke, bụ Azáya bya araku Chipfu; Chipfu mee g'onyonyo ono, shi jerwuwa ntokpa iri l'ulø-eli Éhazu; tsu-phu azu jeberu ntokpa iri.

^e 19:35 Bu iya bụ 185,000 le mbekee.

Ndu ozi, shi Babilonu

¹² O bürü teke ono bę Merodaku-Baladanu; mbü nwa Baladanu, bę eze ndu Babilonu deshiru ékwo-ozı nü g'e je anü Hezekáya; bya eyekwari iya ya phę iphe-oma g'e gude bya iya ajiji; kele o númaru l'iphe shi eme iya; o kawaa mma. ¹³ Hezekáya nabata ndu ono, e ziru ozi ono; bya egoshi phę iphe, nökota l'ulo-eku iya; mbü goshi phę mkpol-a-ochaa; yęe mkpol-ododo; mę manü, eshi mkpo; mę ngwogu iya; mę iphe, bükota ekü iya. O tó dudu iphe, dù l'ibe iya; ozoo iphe, dù l'alı-eze iya l'ophu, o to goshiduru ndu ono; mbü Hezekáya.

¹⁴ Tobudu iya bę; Azáya, onye mpfuchiru Chileke bya ejepfu eze, bę Hezekáya je ajia ya sụ: “?Bü awe bę ndu ọwa-a shi bya? ?Bü gunu bę ẹphe pfuru?”

Hezekáya sụ iya: “Ephe shikwa eka dù ẹnya bya. Ephe shi Babilonu.”

¹⁵ Azáya bya ajia ya sụ: “?Bü gunu bę ẹphe húmaru l'ibe ngu?”

Hezekáya sụ iya: “Ephe tükokwaru iphemiphe, dù l'ibe mu huma-gbua. O tó dükwa iphe, dù g'eku, mu nweru enweru, mu te goshiduru phę.”

¹⁶ Noo ya; Azáya bya asụ Hezekáya: “Núma opfu, shi Chipfu l'önü. ¹⁷ O súru-a: Lę mboku abyawaa teke iphemiphe, dù l'ulo eze ngu; mę iphe ono, nna ngu phę setarü dobe; o noo byasü nta-a a-bürü iphe, ee-vuta lashia Babilonu. O tó dudu m'ophu ee-wophodo. Noo iphe, Chipfu epfu. ¹⁸ Teme ụnwu ngu unwoke, bę ndu a nwütaru ngu bę aa-harü kpukaa; ẹphe eje abürü ndu anoduje eleta ibe eze ndu Babilonu ẹnya.”

¹⁹ Hezekáya sụ iya: “Opfu, i súru lę Chipfu pfuru dükwa ree.” Iphe, Hezekáya gude pfua nno bę l'o rịru sụ: ?o kwa lę nchị a-dü-a doo nta-a; mbü l'o tó byadu ememe nta-a, mu nökwdadu ndzü-a.

Anwühu Hezekáya

(2Iphe 32:32-33)

²⁰ Iphe ọzo, Hezekáya megbaberu; mę ehleruka ehleruka, o mekötaru; mę-kpoo g'o gude tua okpuru; bya evvua ọswa-mini, bę eka mini e-shije asobata l'ime mkpukpu ono bę e dekötaru l'ekwo-akö ndu eze ndu Jiuda. ²¹ O ya bę; Hezekáya nwühu lapfushia nna iya phę. Manásę, bę nwa iya bya abürü eze nochia ẹnya iya.

Teke Manásę bę eze ndu Jiuda

(2Iphe 33:1-20)

21 ¹ Manásę bę nowarlu apha iri l'ebö teke o watarü abürü eze. Iphe, o noru l'aba-eze lę Jierúsalemu bürü ükporo apha labö l'apha iri l'ise. Ephä ne iya bę Hefuziba. ² O mee iphe, dù ejí l'ẹnya Chipfu; ębyi, ọha ono, Chipfu chifuru l'atati phu ndu Izurelu ono shi eme; bę yębedua mekötakwarupho. ³ Eka ono, aagwaję iphe ono, nna iya, bę Hezekáya

mebyishiru ono bẹ o woru kpukwaa; bya edobegbaa enya ẹka aagwa-je Balụ; kpobe itso Ashera egube ono, Éhabu, shi bụru eze ndu Ízurelu meru. O phozekwarapho kpokpode, nogbaa l'igwe; bya abakwaaru iya pho ejá. ⁴O kpushia enya ẹka aagwaje iphe l'eze-uló Chipfu, bụ iya bụ ẹka ono, Chipfu pfuru sú: Qo Jierúsalemu bẹ mu e-me g'epha mu reje ire. ⁵L'oma-unuphu labo, dù l'eze-uló Chipfu ono bẹ o kpushiru enya ẹka aagwaje kpokpode, nogbaa l'igwe. ⁶O kporu nwa iya kẹ nwoke ọku gude gwee ejá. O meru mgbashi; gwọ́ obvu; bya ejeje l'ají l'ẹka ndu maa; mè l'ẹka ndu aphụ ophulunya. O meru ejo-iphe, paru ẹka l'enya Chipfu; shi nno kpatsua ya ẹhu-eghu.

⁷O pyíru ntékpe Ashera woru iya je edobe l'eze-uló Chipfu, bụ ẹka ono, Chipfu súru Dévidi waa nwa iya, bụ Sólomonu: "Oo l'eze-uló-a; mè lè Jie-rúsalemu, bụ mkpukpu, mu hoṭarū l'ipfu ndu Ízurelu l'ophu bẹ mu e-me g'epha mu reje ire jasú l'ojejoje. ⁸Ophu mu ta abyadú eme gẹ ndu Ízurelu shi l'alí ono, mu nṣru nna phẹ ono hata ọkpa lufu alufu ozo; m'ọ -bu-ru-a l'ephe letarú enya emekota iphe, mu súru g'ephe meje; bya emekota ekemu ono, Mósisu, bụ onye-ozi mu tūru nü phẹ ono." ⁹Ole ndu Ízurelu ta angaduru nchị. Manásé bẹ dusweru phẹ ụzo; k'ophu bụ l'ephe meru ejo-iphe, ka ophu ndu ọha ono, Chipfu mebyishiru l'iphu ndu Ízurelu mebabéru.

¹⁰Noo ya; Chipfu bya e -shi l'ónu ndu-ozi iya, bụ ndu mpfuchiru pfua sú: ¹¹"Eshi ophu Manásé, bụ eze ndu Jiuda mewaru akpamara; bya emewaa ejo-ememe, ka ophu ndu Amorú, bụ ndu vu iya ụzo meru; bya emekwapho gẹ ndu Jiuda ye ẹka l'agwa nshi; shi nno mee iphe, dù ejí; ¹²bẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu súru-a: mu e-wota ejo-iphe bya edoberu ndu Jie-rúsalemu mè ndu Jiuda; mbụ ụdu iya ophu bụ onye númeru iya nü; nchị agbachaa ya anwírinwa. ¹³Mu e-wota iphe, mu meru ndu Samériya; mè iphe, mu meru ndibe Éhabu mee ndu Jierúsalemu. Mu e-hucha ndu Jie-rúsalemu egube ono, onye asa gbamugbamú ehuchaje iya kpube iya iphu ono. ¹⁴Ndu ophu phoduru nü l'okiphe mu ono bẹ mu a-gwobé; woru phẹ ye l'ẹka ndu ọhogu phẹ; g'a lwua phẹ alwulwu; kwaa iphe phẹ l'okwata. ¹⁵Iphe, kparu iya nü buru l'ephe meru ejo-iphe l'enya nkemu; kpatsua mu ẹhu-eghu; e -shi mbóku, nna phẹ shi l'alí Ijiputu lufuta bya asụ ntanụ-a."

¹⁶Ophu ka njo bụru lè Manásé bẹ gbushiru ndu adudu iphe, ephe metaru; k'ophu bụ lè mee ọchi ono tükoru Jierúsalemu l'ophu jikota shita l'ishi iya ọphuu rwua l'ishi iya ọphuu. Ono je adakpuaru iphe-eji ono, ọ kpataru ndu Jiuda mee; shi nno mee ejo-iphe l'enya Chipfu ono.

Anwụhu Manásé (2Iphe 33:18-20)

¹⁷Iphe ozo, Manásé megbabéru; mè iphe-eji, o meshiru; bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ¹⁸Qo ya bụ; Manásé nwụhu lapfushia nna

iya phę; e lia ya lę mgbabu ibe iya; mbụ lę mgbabu Uza. Amonu, bụ nwa iya bürü eze nochia ᅥnya iya.

Teke Amonu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 33:21-25)

¹⁹Amonu bẹ nowaru ụkporo apha l'apha labo teke o watarụ aburu eze. Iphe, o nörü l'aba-eze lę Jierúsalemu bụ apha labo. Ephra ne iya bụ Meshulemetu nwada Haruzu. Eka ne iya shi bụ mkpukpu Jiotuba. ²⁰Amonu meru iphe, dù ejị l'enya Chipfu gę nna iya, bụ Manásẹ. ²¹O tsokotaru ụzo, nna iya tsoru; mbụ l'agwa, nna iya baru ejा bę o bakwarupho ejा bya ephozejegbaaru phę. ²²O paru Chipfu, bụ Chileke kę nna iya phę haa; jikka etso ụzo kę Chipfu.

²³Ndu ozi Amonu gbaaru iya ejio-idzu; woru iya gbua l'ibe iya. ²⁴Ndu Jiuda bya eworu ndu ono, gbaru eze, bụ Amonu ejio-idzu ono gbushikota. Ephra bya eworu Jiosáya, bụ nwa iya mee nochia ᅥnya iya.

²⁵Iphe ọzo, Amonu megbaberu bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ²⁶Eka e liru iya bụ lę mgbabu Uza. O ya bụ Jiosáya, bụ nwa iya bürü eze nochia ᅥnya iya.

Teke Jiosáya bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 34:1-2)

22 ¹Jiosáya bẹ nowaru apha ẹsato teke o watarụ aburu eze. Iphe, o nörü l'aba-eze lę Jierúsalemu bürü ụkporo apha l'apha iri lę na-nu. Ephra ne iya bụ Jiedida nwada Adaya. Eka ne iya shi bụ lę mkpukpu Bozukatu. ²Jiosáya meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu. O tsokotaru ụzo ochooroke iya, bụ Dévidi tsoru. O tọ dùdu ọphu o mephodoru; mẹ nanu.

A hụmaru ekwo ekemu
(2Iphe 34:8-28)

³O be l'apha, kwe eze, bụ Jiosáya apha iri l'ẹsato, o watarụ aburu eze; o zia onye edeje ekwo, bụ Shafanu, bụ nwa Azalaya; mbụ nwanwa Meshulamu g'o jee l'eze-ulo Chipfu. O ziru iya sụ: ⁴"Jepfu Hilikaya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke; g'o gụkota okpoga, e wobataru l'eze-ulo Chipfu; mbụ okpoga, ndu ono, eche nche l'oni eze-ulo Chipfu nataru ndu nemadzụ. ⁵G'e woru okpoga ono ye l'eka ndu eleta ᅥnya l'ozi ono, eeje l'eze-ulo Chipfu; mbụ g'ephe woru iya nụ ndu ono, eje ozi l'eze-ulo Chipfu g'ephe gude kpukwaa ya; ⁶mbụ ndu kapyinta; mẹ ndu akpụ ulo; mẹ ndu edo ejा ulo. Ephra egudekwa iya phę zua oshi; mẹ mkpuma, a gbakpóshiru agbakpóshi, ee-gude kpukwaa eze-ulo ono. ⁷O tọ gbaduru g'a kpaa phę ishi g'ephe gude mephua okpoga ono; noo kélé ẹphe bụ ndu e gude ire phę eka."

⁸Hilikaya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke pfuaru Shafanu, bụ onye edeje ekwo; sụ: "Mu hụmakwaru ekwo ekemu l'eze-ulo Chipfu." O bya eworu

ékwo ekemu ono nü Shafanu; o gúa. ⁹Oo ya bụ; Shafanu, bụ onye edeje ékwo laphu azú je akaru eze; sú: "Ndu ozi ngu bę wotaakwaru okpoga obu, dū l'eze-ulong Chipfu ye l'eka ndu eleta ẹnya l'ozí ono, e je l'ulo Chipfu ono." ¹⁰Shafanu, bụ onye edeje ékwo bya agbę teke ono pfuaru eze sú: "O nweru ékwo onye uke Chileke, bụ Hilikaya nüru mu." Shafanu bya eworu iya gúa l'iphu eze.

¹¹Eze nümaephō iphe, o gutarú l'ékwo ekemu ono; o gbajashia uwe yébe eze. ¹²O bya ekua Hilikaya, bụ onye uke Chileke; mē Ahikamu nwa Shafanu; mē Akubo nwa Mayikaya; mē Shafanu, bụ onye edeje ekwo; mē Asaya, bụ onye-ozi eze sú phę: ¹³"Unu je akpataru mu Chipfu ishi l'iswi ęhu mu; mē l'iswi ęhu ndu-a; waa l'iswi ęhu ndu Jiuda l'ophu l'opfu iphe-a, a gufutaru l'ékwo ono, a hümara ono. Noo kele oke ęhu-eghu Chipfu bę paakwaru ęka; nođu swiru anyi; kele nna anyi phę ta angaduru nchi l'iphe, dū l'ékwo-a; ophu ęphe emeduru iphe, e deru anyi l'ékwo ekemu ono."

¹⁴Oo ya bụ; Hilikaya, bụ onye uke Chileke; mē Ahikamu; mē Akubo; mē Shafanu; mē Asaya jeshia ibe nwanyi, bụ onye mpfuchiru Chileke, ępha iya bụ Huluda. Huluda bę bụ nyee Shalumu, nwa Tikuva; mbụ nwa-nwa Hahasu. Shalumu bụ onye eletaje uwe ndu-uke Chileke ẹnya. Ęka o bu bụ lę mkpukpu k'ębo lę Jierúsalem̄u.

¹⁵Nwanyi ono sú phę: "Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke kę Ízuręlu pfuru baa: Unu je ezia onye ziru unu g'unu byapfuta mu lę-a; ¹⁶lę Chipfu sürü-a: Mu a-byaakwa ewotaru mkpukpu Jierúsalem̄u; waa ndu bu iya nü ejo iphe-ęhuka; mbụ ęgube ono, o dū l'ékwo ekemu ono, eze ndu Jiuda gürü ono. ¹⁷Eshi ophu ęphe gwöberu mu; kpóahaa ɿnwü-isënsu ǫku anü agwa; o bürü iphe, ęphe gude ęka mee bę ęphe gude akpatsu mu ęhu-eghu; bę oke ęhu-eghu mu a-noduepho ata pfüpfpufu g'oku l'ehu ndu ęka-a; ophu e tee gbobutadu iya egbobuta. ¹⁸A bya l'ehu eze ndu Jiuda l'onwiya, bụ onye ziru unu g'unu bya akpata ishi l'eka Chipfu; unu karü iya lę Chipfu, bụ Chileke kę Ízuręlu bę sürü-a: Lę k'opfu ono, i nümaru ono; ¹⁹bę eshi ǫphu iphe ono rwuru ngu l'obu; i bya ewozeta onwongu alị l'iphu Chipfu teke ono, i nümaru iphe, mu pfuru lę k'ęka-a; mē ndu bu iya nü; mbụ kę l'ęphe a-bürü mkpurupyata; bürü ndu a türü ǫnu; mbụ i gude k'iphe ono gbajashia uwe ngu; raa ękwa l'iphu mu; bę mu nümwawaru iphe, i pfuru. Noo iphe, Chipfu pfuru bụ ono. ²⁰Sü-a; mu e-me g'i lapfu nna ngu phę; e-lia ngu jii. Ẹnya ngu ta abyadụ ahümá ejo iphe-ęhuka ono, mu e-wopfuta mkpukpu ęka-a ono."

Oo ya bụ; ęphe lwa bya akoro eze gę nwanyi ono pfuru.

Jiosáya agbaphu ǫgbandzu Chipfu azú
(2Iphe 34:3-7,29-33)

23 ¹Tobudu iya bụ; eze bya ezia; e je ekukço ndu bụ ogerenya ndu Jiuda; mē kę ndu bu lę Jierúsalem̄u. ²Eze yele unwoke ndu Jiuda

ono g'ephe ha; mē ndu bu lē Jierúsalemu; mē ndu-uke Chileke; mē ndu mpfuchiru Chileke; mēkpoō ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu mē ndu nta; bya atuko swiru jeshia l'eze-ulo Chipfu. O woru ekwo ogbandzu ono, a humaru l'eze-ulo Chipfu ono guru ye phē lē nchij. ³O bya apfuru lē mgboru itso eze-ulo ono; ephe lē Chipfu gbaa ndzū; o kwee ukwe lē ya a-nodu etso Chipfu; gude obu iya g'o ha; mē ndzū iya g'o ha eme ekemu iya; mē iphe, o suru g'e meje; mē iphe, o toru okpa iya; shi nno eme iphe, ogbandzu ono pfuru, bükwa iya pho bu iphe, e deru l'ekwo ogbandzu ono. Ndu ono tuko zuā mgbede lē k'ogbandzu ono.

⁴Noo ya; eze bya ezia Hilikaya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke; mē ndu-uke Chileke ophu nō-tsotaru Hilikaya; mē ndu eche ɔnu eze-ulo Chipfu nche g'ephe je achishikota ivu, eegudeje abarū Balu ejā; mē kē Ashera; mē kē kpokpode l'eze-ulo ono. Qo ya bu; eze je akpō ivu ono ɔku l'oma egū Kidironu l'azū Jierúsalemu; kpota ntū iya lashia Bētelu. ⁵O chishikota ndu ono, ndu eze Jiuda yeru g'ephe kpoje ɻinwù-isensu ɔku l'eka ono, aagwaje iphe, dugbaa lē mkpukpu Jiuda ono; mē ophu nō-pheru Jierúsalemu mgburugburu; mbu ndu ono, akpoje ɻinwù-isensu ɔku nū Balu; mē enyanwu; mē ɔnwa; mē iphe, bu kpokpode, nonu ono. ⁶O phofu itso Ashera, a kpoberu l'eze-ulo Chipfu; je akpoo ɔku lē nsuda Kidironu l'azū Jierúsalemu; gwee ya nukuru nukuru jeye o bürü ntū; kpota ntū iya wüshia l'eka eelije ɻinwu-eliphe. ⁷O nwutsushia ulo-ebubu unwoke, agba ȣkpara, du l'eze-ulo Chipfu, bükwa iya pho bu ȣka ɻunwanyi, anoduje akpa uwe, eewebeje Ashera.

⁸O bya achitakota ndu-uke, bu ndu shi lē mkpukpu, dugbaa l'alí Jiuda; bya aturwua ȣka aagwaje iphe; mbu ȣka ono, ndu ono shi akpoje ɻinwù-isensu ɔku ono; e -shi lē mkpukpu Geba jeye lē mkpukpu Biye-Sheba. O mebyishia ȣka aagwaje iphe ono, du l'oni-oguzo Jioshuwa, bu onye-ishi mkpukpu ono, bu ophu du l'ekicha m'i -nodu l'oni-abata mkpukpu ono. ⁹Ndu uke ono, shi egweje ngweja l'eka aagwaje iphe ono te etsojekwa egwe ngweja l'oru-ngweja Chipfu, bu ophu du lē Jierúsalemu; ole ephe etsojeru ɻunwunna phē taa buredi, ekoduru ekoko.

¹⁰O turwua Tofetu, bu ȣka aagwaje iphe, du lē nsuda ɻinwu Hinomu; k'ophu o tōo duedu onye a-kpojekwadu nwa iya nwoke; ozoo nwa iya nwanyi ɔku gude gwee ejā nū Moléku. ¹¹O wofukota īnya, ndu eze Jiuda nuru enyanwu, bu ophu nō l'oni ȣka ono, eeshije abahū l'eze-ulo Chipfu; bya anwuru ɔku ye l'ugbo-inya, e shi dobekwarapho enyanwu iche; ɔku kepyashia ya. ȣka ephe shi nodu bu l'oma ȣka ono, du lē mgboru ulo ono, onye eleta ibe eze enya, bu Nétanu-Méléku bu.

¹²O nwutsushia oru-ngweja ono, ndu eze ndu Jiuda kpuru l'ulo-eli Éhazu; nwutsushia oru-ngweja, Manásé kpuru l'oma-unuphu labo, du l'eze-ulo Chipfu. O kupyashiru phē l'eka ono; k'ya ya pyaapyaa; chiṭa iphi-riba iya je enwuru ye lē nsuda Kidironu. ¹³Eze turwukota ȣka aagwaje

iphe, dū l'uzo ẹnyanwu-awawa Jierúsalemu; l'ekutara úbvú ejø-ememe; mbù ẹka aagwaje iphe, Sólomónu kpuru doberu Ashítoretu, bù ejø agwa ndu Sayídonu; mè Kemošhi, bù ejø agwa ndu Mówabu; mè Moléku, bù ejø agwa ndu Amónu. ¹⁴ Jiosáya bya akù-kwoshikòta ntékpe, dū l'ekà ono; gbukwoshia itso Ashera; woru ọkpu ndu nwúhuru anwúhu kubé l'ekà ono.

¹⁵ O mebyishichaaru ɔru-ŋweja, dū lè mkpükpu Bételu; mbù ẹka aagwaje iphe, Jierobowamu nwa Nebatu kpuru; mbù onye ono, kpatarù ndu Ízurélu mee iphe-eji ono. ɔru-ŋweja; mè ẹka aagwaje iphe bẹ o nwutsushikòtaru. O bya atùa ọku l'ekà aagwaje iphe; tsupyashikòta iya; o búru ntù; bya anwúru ọku ye l'itso Ashera. ¹⁶ No iya; Jiosáya bya achíkaa ẹnya huma ilu, dùgbaa l'úbvú ono; o zia; e je avóshiaru iya ọkpu, dū l'ilu ono; o kpoo ya ọku l'eli ɔru-ŋweja ono; shi nno túrwua ya. Qo ya bù; o vúa; mbù iphe ono, Chipfu shi l'ọnù onye mpfuchiru iya pfua ono.

¹⁷ Noo ya bù; Jiosáya bya ajia sù: “?Bù gúnu bẹ a kpuru ẹgube pho, mu ele enya pho?”

Ndu shi mkpükpu ono sù iya: O kwa ilu onye kẹ Chileke pho, shije alì Jiuda; bya epfua k'iphe-a, i meru ɔru-ŋweja Bételu-a.

¹⁸ O sù phé: “Unu hakwaa ya; g'o tò dükwa onye e-me ẹka l'okpu.” Oo ya bù; ẹphe parù ọkpu onye kẹ Chileke ono haa; mè k'onye mpfuchiru Chileke ophu shi mkpükpu Samériya.

¹⁹ O búru gẹ Jiosáya mebyishiru ẹka aagwaje iphe, dükota lè mkpükpu Bételu bù g'o mebyishikwarúpho ẹka aagwaje iphe, nògbaa lè mkpükpu Samériya; mbù ophu ndu eze ndu Ízurélu kpúshiru; shi nno kpatsu Chipfu éhu-eghu ono. ²⁰ O tuko iphe, bù ndu agwaje iphe l'ekà ono, aagwaje iphe ono gbushikòta l'eli ɔru-ŋweja ono; bya akpoo ọkpu ndiphe ọku l'eli ɔru-ŋweja ono. E mechaah; o tüğbua laphushia azù lè Jierúsalemu.

A bọahaaru ọbo Ojeghata ozo (2Iphe 35:1-19)

²¹ Tòbudu iya bù; eze bya epfuaru ndu Jiuda l'ophu sù: “Unu bòoru Chipfu, bù Chileke unu ọbo Ojeghata ẹgube e deru iya l'ekwo ogbandzu.”

²² O tò dudu ọbo Ojeghata ophu a bojewaru g'a bòru ono. A ta abojeduru iya nno teke ndu eze nò l'alì Ízurélu; ophu abojeduru iya nno teke ndu eze nò l'alì Jiuda. ²³ O búru l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'ésato, e -shi teke o watarù abúru eze bẹ a bòru Chipfu ọbo Ojeghata ono lè Jierúsalemu.

²⁴ Iphe ozo, Jiosáya meru bù l'ò chishikotaru ndu ejeje akpata ishi l'ekà maa; mè ndu mgbashì; tuko iphe, bù agwa; mè ejø akpamara, dükota lè Jierúsalemu; mè l'alì ndu Jiuda l'ophu wofukòta. Iphemiphe ono o me-kòtaru ono mee o vükota mbù iphe, e deru l'ekwo ekemu ono, Hilikaya, bù onye uke Chileke húmaru l'eze-ulo Chipfu ono. ²⁵ O tò dudu eze ozo,

dụ ge Jiosáya lẹ ndu vu iya ụzo bụru eze; mè ndu ọphu, etso iya l'azụ, bụ onye gudeje obu iya g'ọ ha; mè ndzụ iya g'ọ ha; mè ike iya g'ọ ha ghaaru Chipfu iphu, bụ iya bụ g'ọ dù l'ekwo ekemu Mósisu.

²⁶ Obenu l'oke ehu-eghu Chipfu, ata pfupfupfu, o kpukposhiru ndu Jiuda ono; bẹ ta tụ-zetadụru atụ-zeta. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ iphemiphe ono, Manásé megbaberu gude kpatsu iya ehu-eghu ono. ²⁷ Qo ya meru iphe, Chipfu pfuru sụ: “Mu e-wofufua ndu Jiuda l'atativhu mu egube ono, mu wofuru ndu Ízurélü; mu ajíka Jierúsalemu, bụ mkpükpu ono, mu hótaru; mè eze-ulo ono, mu súru l'oo eka epha mu a-nodu ere ire ono.”

Anwụhu Jiosáya
(2Iphe 35:20—36:1)

²⁸ Iphe ọzo, Jiosáya megbaberu bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda.

²⁹ Ọ bụru teke Jiosáya bụ eze ono bẹ onye eze ndu Ijiputu, bụ Neko, chí ndu ojogu iya jeshia ẹnyimu Yufurétisu gẹ ya yetarụ eze ndu Asiriyə eka l'ogu. Eze, bụ Jiosáya chíta ndu ojogu nkiya tuggbua jepfushia ya ogu. Eze ndu Ijiputu ono bụ Neko húmae ya pho bya eworu iya gbua lẹ mkpükpu Megido. ³⁰ Ndu ozi iya shi lẹ Megido gude ụgbó-inya palata odzu iya lẹ Jierúsalemu; bya elia ya l'ilu nkiya. Ndu Jiuda wofuta nwa Jiosáya kẹ nwóke, epha iya bụ Jiehowahazu; wúya ya manu l'ishi; ọ bụru eze nöchiae enya nna iya.

Teke Jiehowahazu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:2-4)

³¹ Jiehowahazu bẹ nowaru ụkporo apha l'apha éto teke o watarụ abụ-ru eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze lẹ Jierúsalemu bụ ọnwa éto. Epha ne iya bụ Hamatalu nwada Jieremaya kẹ mkpükpu Libuna. ³² Jiehowahazu bẹ meru iphe, dù ejí l'enza Chipfu gẹ nna iya oche phé meru. ³³ Eze ndu Ijiputu bụ Neko tụ-chiru iya lẹ mkpóro lẹ mkpükpu Ribula l'alí Hamatu; k'ophu bụ l'ọ tọ nöhedu lẹ Jierúsalemu bụru eze. Ọ bya atụ-buaru ndu Jiuda g'éphe pfua mkpola-ochaa, erwa iya dù ụkporo talentu ise; waa mkpola-ododo, erwa iya dù talentu lanu. ³⁴ Ọ bya eworu Eliyakimu, bụ nwa Jiosáya mee eze l'ozzo nna iya, bụ Jiosáya. Ọ gbanwee epha iya gubé iya Jiehoyakimu. Ọ ya bụ; o dufu Jiehowahazu je edobe l'alí Ijiputu; ọ nödu l'eka ono nwụihu. ³⁵ Jiehoyakimu pfua Eze ndu Ijiputu bụ Neko mkpola-ochaa; mè mkpola-ododo ono, ọ tụ-buru ndu Jiuda ono. O keru ụtu nüchaa ndu Jiuda g'ike beru onyemonye; shi nno gbata mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo ono.

Teke Jiehoyakimu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:5-8)

³⁶ Jiehoyakimu nowaru ụkporo apha l'apha ise teke o watarụ abụru eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze lẹ Jierúsalemu bụru apha iri lẹ nanu. Epha ne

iya bụ Zebida nwada Pedaya kẹ mkpukpu Ruma.³⁷ Jiehoyakimu meru iphe, dū ejị l'ènya Chipfu gę nna iya oche phę g'ephe ha meru.

24 ¹O bürü teke ono, Jiehoyakimu bụ eze bę Nebukadineza, bụ iya bụ eze ndu Bábilonu jeru oğu l'alị ono. Jiehoyakimu nodu iya l'eka apha eto. A nonyaa; o ghachi kwefuahaaru iya ike. ²Chipfu bya zia ndu ojogu o-lwụa-ola, shi alị Bábilonu; mę kę ndu Arámu; mę kę ndu Mówabu; mę kę ndu Amónu; ephe byapfutashia Jiehoyakimu oğu; mbụ g'ephe bya emebyishia Jiuda egube ono, Chipfu shi l'önü ndu-ozi iya, bụ ndu mpfuchiru iya pfua l'oo-dụ ono. ³Iphe, doru ẹnya bụ l'iphe ono, nwükotaru l'ehu ndu Jiuda ono; bę bụ Chipfu sürü g'o nwụa; g'o shi nno wofu phę l'atatiphu iya l'opfu iphe-eji, Manásę megbaberu; mewaro iphemiphe, o meshiru; ⁴mékwapho kę ndu ono, adudu iphe, ephe meru, o gbukotaru; o tukoru Jierúsalemü l'ophu gbujia ndu te nwedu iphe, ephe meru egbuji. Ophu o dudu Chipfu ree; g'o gụa nvụ l'ono.

⁵Iphe ozo, Jiehoyakimu megbaberu bę e dekötaru l'ekwo-akọ ndu eze Jiuda. ⁶O ya bụ; Jiehoyakimu nwụhu lapfushia nna iya phę. Jiehoyakinu, bụ nwa iya bürü eze nochia ẹnya iya.

⁷Ophu Eze ndu Ijipitu eshibaedu l'alị iya fütaba; kele eze ndu Bábilonu bę natakötaru alị, bụ k'eze ndu Ijipitu; e -shi lę nggele Ijipitu je akpaa l'enyimu Yufurétisu.

Teke Jiehoyakinu bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 36:9-10)

⁸Jiehoyakinu bę nōwaru apha iri l'ésato teke o watarụ aburu eze. Iphe, o nōru l'aba-eze lę Jierúsalemü bürü önüwa eto. Ephä ne iya bụ Nehushita; nwada Èlunatanu kę Jierúsalemü. ⁹Jiehoyakinu meru iphe, dū ejị l'ènya Chipfu gę nna iya meru.

¹⁰Q bya erwua teke ono; ndu-ozi Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilonu würü byatashia Jierúsalemü bya ekepheta mkpukpu ono. ¹¹Nebukadineza l'onwiya bya abyapfuta ndu-ozi iya ono lę Jierúsalemü l'eka ephe kephetaru iya ono. ¹²Tobudu iya bụ; Jiehoyakinu, bụ eze ndu Jiuda; mę ne iya; mę ndu-ozi iya; mę ndu-ishu iya; mę ndu eleta ibe iya ẹnya tuko woru onwophe nụ eze ndu Bábilonu.

Q bürü l'apha, kwe eze ndu Bábilonu apha ẹsato, o byaru aburu eze bę o kputaru Jiehoyakinu lę ndzụ. ¹³O woshikota ęku, dū l'ezé-ulo Chipfu; mę k'ulo-eze; bya evutakota ivu ono, Sólomonu gude mkpola-ododo mekota, dobe l'ezé-ulo Chipfu; teke ono, o bụ eze ndu Ízurelu ono. O vutakötaru iya egube ono, Chipfu pfujehawaru opfu iya ono. ¹⁴O kpukota ndu Jierúsalemü l'ophu lę ndzụ lashia alị Bábilonu; kputa ndu-ishu; mę ndu ojogu; mę ndu eme önü; mę ndu akpu ụzu. Iphe, ephe dū bụ ụnu ụmadzu ugbo ükporo l'isef; o kpua phę. Ophu o dudu onye phoduru nụ; gbahaa ndu kachaa aburu ndu ükpa l'alị ono.

^f 24:14 Bu iya bụ 10,000 lę mbekee.

¹⁵ Nebukadineza bya eshi lę Jierúsalemu kpua Jiehoyakinu lę ndzü laa ali Babilonu; kpua ne Jiehoyakinu; me unyomu iya; me ndu eleta ibe iya enya; me ndu ike du l'ali ono. ¹⁶ Eze ndu Babilonu ono kpütaru ndu ojogu, du unu iri l'esaa l'ükporo ndu ojogu iri, bu ndu okpehu du; bya aburu ndu maru enya ogu; bya akpua unu ümadzu labo l'ümadzu ükporo iri, bu ndu eme ona; me ndu l'akpü üzü. ¹⁷Oo ya bu; o wota Matanaya, bu nwune nna Jiehoyakinu mee eze l'ozo Jiehoyakinu. O gbanwee əpha iya gübe iya Zedekaya.

Teke Zedekaya bu eze ndu Jiuda

(2Iphe 36:11-12; Jier 52:1-3)

¹⁸ Zedekaya be nowaru ükporo apha l'apha lanu teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze lę Jierúsalemu bürü apha iri lę nanu. Ephä ne iya bu Hamatalu nwada Jieremaya kę Libuna. ¹⁹O meru iphe, du ejí l'enya Chipfu ge Jiehoyakimu meru. ²⁰O bürü eħu-egħu, eħħu Chipfu be iphe ono gude nwua l'ħeu ndu Jierúsalemu; me l'ħeu ndu Jiuda; jeye teke o chifuru phē l'ataphu iya. Zedekaya nonyaa; bya ekwefuahar eze ndu Babilonu ike.

Adada Jierúsalemu

(2Iphe 36:13-21; Jier 39:1-10; 52:3-11)

25 ¹Tobudu iya bu; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, o wataru aburu eze; l'abalı k'iri l'önüwa iri; eze ndu Babilonu, bu Nebukadineza chiṭa ikpoto ndu ojogu iya; əphe byatashja Jierúsalemu. Əphe no-phee ya mgburugħburu. Əphe kepheta mkpukpu ono; bvuphee ya ose-ogu mgburugħburu. ²Əphe kepheta mkpukpu ono jeye l'apha, kwe eze, bu Zedekaya apha iri lę nanu; e -shi teke o wataru aburu eze. ³O rwua abalı kę tete l'önüwa ħeno; ħegħi-ememe, du lę mkpukpu ono kabaa njo; k'ophu ndu bu iya nū te nweħedu nri, əphe e-ri. ⁴O rwua mboku ono; e tsukpoo igħbilo mkpukpu ono. O be l'enyaashi iya; onye eze, bu Zedekaya yeħel ndu ojogu l'ophu tsukahu għbal. Eka əphe shiru għbalaa bu l'önü oguzzo ono, du lę mgħabka igħbilo labo ono, du lę mgħboru mgħabu eze. Teke ono be ndu ojogu ndu Babilonu kephera mkpukpu ono mgburugħburu. O bürü eka əphe shiru bu üzø nsuđa Araba. ⁵Ole ndu ojogu ndu Babilonu chipyaberu eze, bu Zedekaya je egħid iya l-ebaswa ali, du lę Jieriko. Ndu ojogu iya buħħaa ya tsukashijha. ⁶Əphe kpua eze, bu Zedekaya lę ndzü; kpuru iya kpū-pfu eze ndu Babilonu lę mkpukpu Ribula, bu eka o no nmaa ya ikpe. ⁷Əphe gbushia үnħu Zedekaya; o noħu ele phē enya; a noħu egħbushi phē. E meħħaa bya aswöħħia yebbedua akpuru-enya; gude egħbirigba, e meru l'onyirubvu tħażżeġ iya mkporo kpua lashja Babilonu.

Eemebyishi Jierúsalemu; me eze-ulo Chipfu

(Jier 52:12-23)

⁸ O bya erwua g'önüwa ise du l'abalı esaa; l'apha, kwe Nebukadineza apha iri lę tete, e -shi teke o wataru aburu eze ndu Babilonu;

Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojogu, eche Nebukadineza nche; mbụ onye-ozи eze ndu Babilonу ono jeshia Jierúsalemu. ⁹O je atüa oku l'eze-ulo Chipfu; mে l'ulo-eze; me l'ulo, dükota lę Jierúsalemu; mbụ l'ulo ndu oke amadụ bę օ tükotaru օku. ¹⁰Ndu ojogu, onye-ishi ojogu ono, echeje eze nche chitaru je l'eka ono; bę tsukposhiru ibrulو, e gude kpụ-phe-ta Jierúsalemu mgburugburu. ¹¹Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojogu, echeje eze nche ono bya atüko iphe, bụ ndu ophu phoduru lę mkpukpu ono rwukqо lashja Babilonу; ephe lę ndu lapfuru eze ndu Babilonу alapfu; mēkpo ndu phoduru nü g'ephe ha. ¹²Onye-ishi ndu ojogu ono bę ndu ophu օ haru haa bụ ndu ophu kachakpoo aburu ndu ükpa l'alı ono; g'ephe jeje ozi l'opfu-vayinu; mę l'opfu.

¹³Itso onyirubvu, du l'eze-ulo Chipfu; mę ogba-kperekpere; mę iphe ono, e shi eyeje mini ono, e gude onyirubvu kpua, du iya nü; bę ndu Babilonу kupyashichaaru akypyashi; vuta onyirubvu ono lashja alı Babilonу. ¹⁴Ephe vutakwarupho ite; mę iphe, eegudeje ekpo ntü; mę iphe, apaję oghu oroku; mę gbamugbamу; waa iphe, bükpo iphe, a kpuru lonyirubvu, eegudeje eje ozi l'eze-ulo Chipfu; ¹⁵mę iphe, aaguje օku; mę gbamugbamу; waa iphemiphe, e mekötaru lę mkpola-ododo; mę lę mkpola-ochaa bę onye-ishi ndu ojogu ono vutakötaru.

¹⁶Onyirubvu, lakötaru l'itso labo ono; mę l'iphe ono, e shi eyeje mini ono; mę l'ogba-kperekpere ono, bükhaa iphe, Sólomonу meshiru dobe l'eze-ulo Chipfu; bę erwa, du iya nü dakiri atü onu iya. ¹⁷Itso ono bę eli iya dugbaa nkwo-eka iri l'əsato l'əhu l'əhu. O bürü onyirubvu bę e gude kpua nchi-itso tükobе l'eli itso ono əphenebo. Nchi-itso ono du nkwo-eka eto eto l'eli; bya enwegbaaru iphe, du g'ugbu; waa iphe, du g'itorokuma, a kpuchaaru lonyirubvu, nō-phera iya mgburugburu. Itso k'ebø; yee iphe ono, du g'ugbu, du iya nü ono bę bę iphe lanu yee ophuu.

A kpuru ndu-ishi ndu Jiuda lę ndzụ

(Jier 52:24-27)

¹⁸Noo ya; onye-ishi ndu ojogu ono, bụ ndu anoduje eche eze nche ono bya akpüta Seraya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke lę ndzụ; kpüta Zefanya, bụ onye-uke, etsota Sereya; mę umatuzu əto, echeje nche l'önü-abata eze-ulo Chipfu. ¹⁹A bya abya lę ndu ophu nökwdadu lę mkpukpu; o bya akpüta onye-ishi ndu ojogu; mę umatuzu ise, shi agbazijeru eze idzu; kpüta onye edejeru onye-ishi ndu ojogu əkwo, bụ iya bụ onye-ishi ndu akpütaje ndu əka ono mee phę əphe aburu ndu ojogu; mę ükporo umatuzu əto, bụ unwoke alı ono, a hümara lę mkpukpu ono. ²⁰Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze nche ono tükö g'ephe ha kpüta kpü-pfuta eze ndu Babilonу lę mkpukpu Ribula. ²¹O bürü lę Ribula l'eka ono, du l'alı Hamatu bę eze ndu Babilonу nō gbuschia phę. Noo g'e shi kpua ndu Jiuda lę ndzụ l'alı phę laa alı ozo bụ ono.

Teke Gedalaya bụ ọchi-oha ndu Ízurelu
(Jier 40:1—41:15)

²² Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilonu bya ahọta Gedalaya, bụ nwa Ahikamu nwa Shafanu g'o bụru ọchi-oha; bụru onye-ishi ndu ophu phoduru nụ l'alị Jiuda. ²³ O be gẹ ndu-ishi ndu ojogu ndu Jiuda g'ephe ha; ephe lẹ ndu nkephẹ nümaru l'eze ndu Bábilonu hoftutawaru Gedalaya g'o bụru ọchi-oha; ephe wụ-pfuta Gedalaya lẹ mkpükpu Mizupa. Ndu byaru nụ bụ Ishimelu nwa Netanaya; yee Jiohananu nwa Kareya; waa Seraya nwa Tanuhumetu, bụ onye Netofa; mè Jiazanaya, bụ nwa onye Maka; ephe lẹ ndu nkephẹ. ²⁴ Gedalaya bya eribuaru ephe lẹ ndu nkephẹ ono nte sụ: “Unu ta tsüşi ndu-ishi ndu Bábilonu ebvu. Unu nödukpoepho l'alị ono jeeru eze ndu Bábilonu ozi g'o dürü unu lẹ ree.”

²⁵ No iya; o be l'ọnwa k'ęsaa l'apha ono; Ishimelu, bụ nwa Netanaya, bụ nwa Elishama; mbụ onye shi l'unuphu ndu eze; chita ụmadzu iri jeshia mkpükpu Mizupa je egbua Gedalaya; mè ndu Jiu; mè ndu Bábilonu ono, ephe l'iya nökota lẹ mkpükpu Mizupa ono. ²⁶ Iphe ono mee; ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu mè ndu nta; je akpaa lẹ ndu-ishi ndu ojogu phẹ; ephe gu-de ntsü-mebvu ndu Bábilonu gbaru lashịa alị ndu Ijiputu.

A tufutaru Jiehoyakinu l'ulo-mkporo
(Jier 52:31-34)

²⁷ O rwua l'apha, kwe Jiehoyakinu, bụ eze ndu Jiuda ụkporo apha l'apha iri l'ęsaa, e -shi teke a kpuru iya lẹ ndzụ; Evilu-Merodaku, bata l'aba-eze ndu Bábilonu. O bụru g'ọnwa iri l'ębo dụ l'ükporo abalị l'abalị ęsaa; bẹ ọ tufutaru Jiehoyakinu, bụ eze ndu Jiuda ono l'ulo-mkporo. ²⁸ O pfuru opfu oma yeru Jiehoyakinu; bya edobe iya l'ọnodu, kakota kẹ ndu eze ọzo shi, a tükoru yele ephe kpua lẹ ndzụ laa alị Bábilonu. ²⁹ O bụru iya bụ lę Jiehoyakinu eyefu uwe mkporo iya; bya awata eri nri lę teburu eze gbiriri jasụ g'o nọ-beru. ³⁰ Mbokumboku bẹ eze anuje iya okpoga, oo-gudeje eme mkpa iya jeye g'o nọ-beru.